

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
PRÁVNICKÁ FAKULTA

KATEDRA OBCHODNÍHO PRÁVA

DIPLOMOVÁ PRÁCE

Právní povaha, význam a druhy směnečného protestu

Vedoucí diplomové práce

Doc. JUDr. Zdeněk Příbyl, CSc.

Diplomant

František Marek
Bílková 151
29001 Poděbrady

2007

Čestné prohlášení

Tímto čestně prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma: Právní povaha, význam a druhy směnečného protestu vypracoval osobně a samostatně, bez autorského příspěví třetích osob, pouze s pomocí pramenů uvedených v seznamu literatury, jež je součástí této práce.

František Marek

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Monografie, komentáře, poznámková vydání zákonů

- Dominik, R., Kizlink, K** : Československý směnečný zákon. Praha: Nakladatelství Vladimíra Orla, 1928.
- Hermann-Otavský, K.** : Československé právo směnečné s otiskem ženevských konvencí z r. 1930, 2. nově upravené vydání. Praha: Všehrad, 1930
- Chalupa, R.** : Základy směnečného práva. Praha : Linde a.s., 2003
- Chalupa, R.** : Zákon směnečný a šekový, komentář, 1. díl směnky. Praha: Linde a.s., 2006
- Kotásek, J.** : Směnečné právo, komentář k čl. I zákona směnečného a šekového. Praha: Prospektrum, 2006
- Kovařík, Z.** : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005
- Kovařík, Z.** : Přehled směnečné judikatury, 3. vydání. Praha: ASPI, 2005
- Kovařík, Z.** : Směnka a šek v České republice, 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006
- Pelikánová, I. a kol.** : Obchodní Právo, 2. přepracované vydání. Praha: ASPI, 1998
- Příbyl, Z.** : Směnečné právo. Praha : Karolinum, 1994
- Rouček, F.** : Československý zákon směnečný. Praha: Československý Kompas, 1928
- Rouček, F., Sedláček, J.** : Komentář k čs. obecnému zákoníku občanskému a občanské právo platné na Slovensku a v Podkarpatské Rusi, V. Linhart, Praha 1937
- Rouček, F.** : Nové Českomoravské právo směnečné. Praha: Českomoravský Kompas, 1941
- Smitek, J., Štěpina, J.** : Jednotný směnečný řád. Praha: V. Linhart, 1941
- Štěpina, J.** : Směnka a směnečné řízení podle československého práva. Praha: Josef Svoboda, 1933
- Švamberg, G.** : Naše jednotné směnečné právo. Praha: V.Palásek a F.Kraus, 1941
- Švamberg, G.** : Československé právo směnečné a šekové. Praha: Palásek a Kraus, 1947
- Winterová, A., a kol.** : Civilní právo procesní, Linde Praha, a.s. 2004

Články

Chalupa, R. : Prominutí protestační povinnosti. Právo a podnikání č. 9/1996

Chalupa, R. : Násobení směnky. Právní rozhledy č. 6/1997

Chalupa, R. : Nepravé násobení směnky. Právní rozhledy č. 10/1997

Chalupa, R. : Směnečné právo a jeho zamýšlená novelizace. Právní rádce č. 8/2002

Kovařík, Z. : Typické problémy současné směnečné praxe II. Právo a podnikání č. 11/1993

Kovařík, Z. : Úvahy de lege ferenda nad směnečným a šekovým právem. Právní praxe č. 1/1994

Kovařík, Z. : Protestace domicilovaných směnek pro neplacení. Právní praxe v podnikání č. 10/1996

Kovařík, Z. : Směnka a šek v souvislosti s konkurzem a vyrovnáním. Právní rozhledy č. 7/1998

Kovařík, Z. : Notářské protesty. Ad Notam č. 1/2001

Kovařík, Z. : O možných změnách ve směnečném a šekovém právu, Právní rádce č. 2/2003

Kovařík, Z. : Protest směnky pro neplacení, Bulletin advokacie č. 10/2004

Kotásek, J. : Indosace směnky po splatnosti z pohledu dlužníka. Právo a podnikání č. 10/2000

Kotásek, J. : K vyšší moci ve směnečném právu. Časopis pro právní vědu a praxi č. 3/2004

Píšek, Z. : Směnečný protest. Právní rádce č. 2/1993

Švamberg, G. : Nový směnečný zákon a změny v dosavadním našem směnečném právu, Průmyslové praktikum č. 6/1928

Judikatura a právní předpisy

Sbírka soudních rozhodnutí

Soubor rozhodnutí Nejvyššího soudu

Elektronická verze ASPI

Internetová stránka www.nsoud.cz

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

ZSŠ	zákon č. 191/1950., Zákon směnečný a šekový
OZ	zákon č. 40/1964 Sb., Občanský zákoník
ObchZ	zákon č. 513/1991 Sb., Obchodní zákoník
Listina	Listina základních práv a svobod, usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 Sb.
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád
Váž	Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských, uspořádal JUDr. František Vážný
CenP	zákon č. 591/1992 Sb., O cenných papírech
InsZ	zákon č. 182/2006 Sb., O úpadku a způsobech jeho řešení (insolvenční zákon)
JZS	Jednotný zákon směnečný, příloha č. I. k první ženevské Úmluvě o sjednocení směnečného práva z roku 1930
NotŘ	zákon č. 358/1992 Sb., O notářích a jejich činnosti (notářský řád)
NotT	Vyhláška Ministerstva spravedlnosti č. 196/2001 Sb., o odměnách a náhradách notářů a správců dědictví (notářský tarif)
ZS	zákon č. 1/1928., Zákon Směnečný
JSŘ	Vládní nařízení č. 111/1941 Sb., kterým se zavádí Jednotný řád směnečný
SoudP	zákon č. 549/1991 Sb., O soudních poplatcích

OBSAH

ÚVOD	1
ČÁST PRVNÍ: PŘEDSTAVENÍ TÉMATU	
Kapitola 1: Institut protestu jako součást směnečného práva.....	2
Kapitola 2: Stručný nástin vývoje.....	3
Kapitola 3: Právní úprava	4
ČÁST DRUHÁ: SMĚNEČNÝ PROTEST – OBECNÝ VÝKLAD	
Kapitola 1: Obecná charakteristika směnečného protestu	7
Kapitola 2: Další zachovací úkony	10
Kapitola 3: Notifikace a některé další související instituty	12
Kapitola 4: Zproštění protestační povinnosti, doložka bez protestu	16
Kapitola 5: Vyšší moc	18
ČÁST TŘETÍ: PRŮBĚH PROTESTU A JEHO VÝSLEDEK	
Kapitola 1: Postup protestanta a protestního orgánu obecně.....	24
Kapitola 2: Místo protestace.....	26
Kapitola 3: Čas protestace	28
Kapitola 4: Osoba protestanta a protestáta	30
Kapitola 5: Protestní orgány	33
Kapitola 6: Protestní listina.....	40
ČÁST ČTVRTÁ: JEDNOTLIVÉ DRUHY PROTESTŮ	
Kapitola 1: Metoda výkladu	46
Kapitola 2: Protest pro neplacení.....	47
Kapitola 3: Protest pro nepřijetí	50
Kapitola 4: Protest pro nedatované přijetí	53
Kapitola 5: Protest pro nepřijetí směnky podpůrnou adresou	54
Kapitola 6: Protest pro nezaplacení směnky podpůrnou adresou a protest pro nezaplacení směnky čestným příjemcem	56
Kapitola 7: Protest pro nevydání stejnopisu	58
Kapitola 8: Protest pro nevydání prvopisu směnky majiteli opisu	60
Kapitola 9: Zajišťovací protest.....	61
ČÁST PÁTÁ: SMĚNEČNÝ PROTEST V PRAXI	
Kapitola 1: Postřehy z praxe.....	62
ZÁVĚR	65

PŘÍLOHY

Příloha č.I	Lhůty k provedení jednotlivých druhů protestů	66
Příloha č.II.	Zařazení protestace ve výkonu směnečného práva	67
Příloha č.III.	Notářský protest pro neplacení domicilované směnky	68
Příloha č.IV.	Soudní protest pro neplacení domicilované směnky.....	69
Příloha č.V.	Směnka s doložkou „bez protestu“	70

ÚVOD

Do rukou se vám dostala práce zabývající se institutem směnečného protestu. Směnečný protest je však jen malou výsečí směnečného práva obecně. Případný čtenář proto musí být alespoň v základních rysech obeznámen se směnečnou problematikou. Zejména znalosti co do pojmu a druhů směnky, směnečných účastníků (obzvláště přímých a nepřímých dlužníků) a některých směnečně-právních úkonů, jsou nezbytné. Ve snaze zachování přehlednosti se tedy práce této pro nás vedlejší problematiky dotýká pouze okrajově. Nicméně některé instituty protestu bezprostředně se dotýkající a s ním spjaté (zej. směnečný postih a některé další zachovací úkony), bylo nutno pro pochopení tématu práce vyložit blíže. Zájemce o získání širších znalostí směnečného práva lze odkázat na literaturu uvedenou v seznamu na samém začátku této práce.

Metoda a postup zpracování práce se od jiných prací zabývajících se podobnou problematikou příliš neliší. Výklad tedy bude počínat obecným pojednáním o tomto institutu a dále pokračovat přes část společnou všem protestům až po charakteristiku jednotlivých druhů protestů konkrétně. Ve většině publikací, se kterými se autor setkal, se však pisatel zaměřil pouze na konstatování existence toho kterého protestu a jeho následný popis. Zde se pokusíme odpovědět i na otázku samotného smyslu protestace, důvodu vzniku protestu a jeho začlenění do právních řádů. K tomu je ale nezbytné také ohlédnutí do minulosti, jak se institut protestu postupně stabilizoval a komparace jeho jednotlivých vývojových stadií. Autor má zato, že výklad takto proložený historickým srovnáváním, ocení i čtenář s právnickým vzděláním, jež se protestní problematikou zabývá a to minimálně jako zajímavost.

Přestože je stávající právní úprava platná již od roku 1950 a to bez závažnějších novelizací, neznamená to, že jde o úpravu nekvalitní. Naopak lze směnečný a šekový zákon označit za velmi povedený. Některá ustanovení, zejména co se terminologie týče, jsou však poplatná své době, a proto se na některých místech práce pokusíme nejen na toto upozornit, ale též navrhnout, jak by příslušná paragrafovaná znění měla de lege ferenda dnes vypadat.

Cílem této práce je tedy podat obecný obraz tohoto institutu a analýza jednotlivých druhů protestů. A to tak, aby čtenář (nejen z právníké obce) byl schopen bližší orientace a v případě potřeby i použití - ve smyslu návodu jak postupovat, dostane-li se směnka do stavu nouze.

ČÁST PRVNÍ

PŘEDSTAVENÍ TÉMATU

Kapitola 1: Institut protestu jako součást směnečného práva

Charakteristika protestu, jakožto důležitého institutu směnečného práva, vykazuje v podstatě stejné znaky jako směnka samotná. Sám zákon směnku nijak nedefinuje a její vymezení tak nechává teorii. Pro účely pedagogické lze přijmout definici, podle níž je směnka cenným papírem dokonalým s předepsaným obsahem, vystaveným v předepsané formě, ve kterém výstavce bezpodmínečně slibuje osobě ve směnce uvedené, že ji zaplatí v určené době a na určeném místě směnečnou sumu (směnka vlastní), nebo ve kterém bezpodmínečně přikazuje třetí osobě, aby osobě ve směnce uvedené směnečnou sumu v určené době a na určitém místě zaplatila (směnka cizí, nebo-li tzv. trata)¹. Podobně směnku definuje Kovařík a dále dodává, že jde o závazky přímé, bezpodmínečné, nesporné a abstraktní².

Snad nejdůležitějším znakem směnky je její formálnost, vlastnost to charakteristická pro všechny cenné papíry, u směnky však vystupuje do popředí daleko razantněji – lze hovořit o přísné formálnosti. Z té pak vyplývají některé její další vlastnosti – zejm. abstraktnost a nespornost. Jen přísně formalizovaný závazek může existovat ve své abstraktní formě. Abstraktnost směnečného vztahu spočívá v existenční nezávislosti směnečné pohledávky a jí odpovídajícího závazku na existenci kauzy (důvodu vzniku závazku) a v obsahové nezávislosti směnečné pohledávky a jí odpovídajícího závazku na jiných právních vztazích (zejména vztahu příčinném)³. To znamená, že vznik směnečného vztahu je podmíněn pouze splněním zákonem předepsaných formalit a ten, kdo se domáhá směnečného plnění, nemusí dokazovat nic jiného, než že je vlastníkem směnky (nepřerušenu řadou rubopisů ve smyslu §16) – tzv. nespornost směnečného závazku. Formální stránka směnečného vztahu tedy vysoko překračuje materiální skutečnost, kdy poctivý nabyvatel může nabýt vlastnictví ke směnce i od indosanta, o kterém se později prokáže, že vlastníkem vůbec nebyl. Důležitost formální přísnosti formy snad nejlépe vystihuje výrok „forma je pro směnku tím, čím pro minci je ražba“⁴.

¹ Vít, J.: Směnka. In Pelikánová, I. a kol.: Obchodní právo, díl II, druhé vydání. Praha: ASPI, 1998, str. 404

² Kovařík, Z.: Směnka a šek v České republice. 5. vydání, Praha: C.H.Beck, 2006, str. 49

³ Chalupa, R.: Základy směnečného práva. Praha: Linde a.s., 2003, str. 135

⁴ Ihering, R.: Geist des römischen Rechts, díl II., str. 494

Z formální přísnosti formy směnky vyplývají i nároky na právní formu směnečných úkonů. V případě protestu nejde jen o písemnou formu, kterou je bezpodmínečně nutné dodržet pro všechny směnečně-právní úkony, mají-li založit směnečná práva a povinnosti. Zde vystupuje do popředí i místo a čas, tedy kde a kdy má být tento úkon vykonán. Podmínka protestace směnky je pro zachování postihových práv (viz. dále) dána pro oba druhy směnek, tedy směnky vlastní i cizí. Vyjasnění rozdílu mezi nimi není podstatou této práce, nicméně pro naše účely je nutné zmínit se alespoň o odlišnosti postavení některých osob na směnce podepsaných a to z pohledu jejich směnečného závazku, tedy zda je zavázán přímo či nepřímo. O smyslu tohoto rozdělení pojednáme na jiném místě – viz. kapitola Obecná charakteristika směnečného protestu. Zde o tom hovoříme pouze proto, abychom případného čtenáře připravili na metodu použitou při výkladu. Za klasický směnečný vztah, a to nejen u nás, je pokládán vztah založený směnkou cizí – tedy situace, kdy výstavce prikazuje směnečníkovi, aby zaplatil remitentovi. Ostatně zákon sám detailně upravuje pouze tu část pojednávající o směnce cizí a v ustanoveních týkajících se směnky vlastní se omezil pouze na metodu odkazu a přímo upravuje pouze otázky odlišné. Zde proto budeme postupovat podobně a celý výklad založíme na směnce cizí. Pouze narazíme-li na odlišnost, nebo bude-li si to v rámci lepšího pochopení výkladu vyžadovat situace, pojednáme o směnce vlastní zvlášť.

Kapitola 2: Stručný nástin vývoje

Vývoj směnečného protestu je spjat s vývojem směnky samé. V 17. stol. byl dovršen vývoj indosamentu, zejména co do jeho účinků, tedy z hlediska odpovědnosti indosanta (převod tímto způsobem byl možný již dříve). Tím byla sice dovršena podoba směnky jak ji známe dnes, právní úprava však byla roztříštěna do mnoha národních úprav. Historicky se směnečná právní úprava vyvíjela samostatně ve třech právních oblastech – francouzské, anglosaské a rakousko-německé, kam logicky patřilo i tehdejší území Čech, Moravy a Slezka. Na našem území měl pro vývoj směnečného práva zásadní význam Směnečný řád zřízený císařským patentem č. 51/1850 ř.z., který platil na našem území až do roku 1927, kdy byl přijat směnečný zákon č. 1/1928 Sb. Ten samozřejmě z dřívější úpravy vychází, zohledňuje však rovněž výsledky mezinárodní konference konané v Haagu před první světovou válkou. Směnečná praxe totiž vyžadovala především v zájmu zjednodušení zahraničního obchodu a tím i lepší právní

jistoty přeshraničních směnečných závazků určité sjednocení. Haagská konference v důsledku následného válečného konfliktu kýženého výsledku nedosáhla. Směnečné právo se podařilo unifikovat až na konferenci v Ženevě v roce 1930 do tzv. Ženevského systému⁵. Ten se sestává ze tří úmluv: Úmluva o jednotném zákonu směnečném, Úmluva o střetech zákonů a Úmluva o směnečných poplatcích. Přestože počet signatářských zemí nebyl velký, tvoří Ženevský systém unifikaci směnečného práva. Je tomu tak proto, že většina států tyto úmluvy dobrovolně inkorporovala do svých právních řádů (mimo zůstala pouze oblast anglosaská). Institut protestu se ale bohužel sladit nepodařilo.

Ženevský systém byl poprvé inkorporován do našeho právního řádu vládním nařízením č. 111/1941, kterým byl zaveden jednotný směnečný řád kopírující německý směnečný zákon z roku 1933 (platný tam mimochodem dodnes). Tento řád se během okupace v protektorátu Čechy a Morava jako světlá výjimka osvědčil a po skončení doby nesvobody byl praxí nadále užíván. S ohledem na Dekret prezidenta Edwarda Beneše o obnově právního pořádku by se mohlo zdát, že mělo dojít k návratu k právní úpravě z roku 1928. Švamberg, G. to ale odůvodňuje:

“...jsou nicméně použitelné i nyní, ...ježto se svým obsahem nepříčí ani znění ani demokratickým zásadám československé ústavy.”⁶

(JSŘ) byl nahrazen až zákonem č. 191/1950, zákonem směnečným a šekovým, platným do současnosti.

Úmluva o jednotném směnečném zákonu přijatá na výše zmíněné konferenci úpravu protestu tedy neobsahuje a právní úprava této problematiky tak zůstává nadále bohužel roztržštěná. Při potřebě protestace směnky s mezinárodním prvkem nutno brát tedy ohled na příslušná ustanovení kolizních norem, – viz. následující kapitola.

Kapitola 3: Právní úprava

Základním pramenem směnečného práva je stále směnečný a šekový zákon č. 191/1950 upravující, jak již z názvu vypovídá, směnečnou a šekovou úpravu zároveň. Samotná forma zákona je poněkud netradiční. Zákonodárce rozdělil úpravu do třech článků, čl. první věnovaný směnce, čl. druhý šeku a třetí čl. pak obsahuje ustanovení společná. Paragrafované znění jednotlivých článků je pak samostatné a začíná vždy od

⁵ blíže včetně českého znění úmluv : *Kovářík, Z.*: Směnka a šek v České republice. 5.vydání, Praha: C.H.Beck, 2006, str. 545 a násl.

⁶*Švamberg, G.* : Naše jednotné směnečné právo. Praha: V.Palásek a F.Kraus, 1941, str. 9

§1. Některé paragrafy se tedy v zákoně objevují hned třikrát, což může při nesprávné citaci vyvolat zmatek. Pro následující výklad je tedy nutné hned v počátku poznamenat, že dané téma se týká pouze článku prvního a případné odkazy na paragrafované znění jsou již uváděny bez uvedení příslušného článku. Dále pak, hovoříme-li v textu pouze o zákonu, máme na mysli právě ZSŠ.

I přes značný časový odstup lze konstatovat, že jde o úpravu kvalitní, o čemž svědčí jen jedna a ještě příliš nepodstatná novelizace⁷. Některá ustanovení jsou však poplatná době svého vzniku a v tomto smyslu je nutné je tedy vykládat. Pro naše účely je nutné zmínit zejména problematiku úpadku, která byla řešena v té době jinak a dále označení protestních orgánů. V příslušných částech práce se tomu budeme věnovat blíže. Jak již bylo zmíněno, zákon vychází ze Ženevských úmluv a Česká republika se tak řadí k Ženevské právní skupině. Samy úmluvy však pramenem práva u nás nejsou. Československo a následně Česká republika totiž úmluvy nikdy neratifikovaly, ačkoli se na jejich tvorbě významně podílelo a následně je i podepsalo.

Jak výše uvedeno, při formování úmluv se v otázce protestu shody podařit nedosáhlo. Téma protestu se sice na pořad jednání dostalo, avšak vzhledem k příliš rozdílným názorům jednotlivých signatářů se sladění této problematiky nepodařilo. Ohledně formy JZS upravil pouze to, že se má jednat o veřejnou listinu a dále je ve II. příloze k JZS, tvořící systém výhrad, v čl. 8 zavedena možnost místo protestu zavést pouze prohlášení směnečníka s ještě případnou povinností vepsání tohoto prohlášení do veřejného rejstříku a v čl. 9 umožněna modifikace lhůty k provedení protestu pro neplacení. Ani jedné z těchto výhrad náš právní řád nikdy nevyužil.

Úprava je tedy v jednotlivých zemích odlišná a je nutno při kontaktu se směnkou s cizím prvkem sledovat právní řád státu určeném kolizními normami. Ty již Ženevské Úmluvy upravují (konkrétně 2. Úmluva) a ve stejném znění je tedy přejal i náš ZSŠ. Konkrétně o nich pojednává část čtvrtá článku I., kde je v ustanovení §96 jako hraniční ukazatel, jímž se forma a lhůty k protestu řídí, určeno místo, tedy stát, kde má protest být proveden. Ovšem to, zda má být protestace vůbec provedena, nutno posoudit podle ustanovení § 93 ZSŠ, podle něhož se účinky závazných prohlášení příjemce směnky cizí a výstavce směnky vlastní řídí právem platebního místa. Mezi *účinky závazných prohlášení* patří bezesporu i materiální předpoklady postihu – tedy i protestace.

⁷ zákonem 29/2000Sb., O poštovních službách byla provedena změna v čl.1 §45 odst. 5 a v čl. 2 §42 odst. 5 týkající se dodržení lhůt: Lhůta je dodržena, byla-li během lhůty podána poštovní zásilka obsahující zprávu

Česká právní úprava protestu vychází z rakousko-německé doktríny. O ryze německém modelu lze hovořit v případě právní úpravy protestu během okupace – viz výše, ze které se při formulování ZSŠ rovněž určitě vycházelo, avšak několik institutů bylo opuštěno – poštovní protest (ten nebyl vůbec využíván) a zejména protestace přímo na směnečné listině. Do právního řádu se totiž vrátil institut samostatné protestní listiny, jak ji znal zákon směnečný č. 1/1928. Ostatně tento zákon, přesněji judikatura k němu vydaná – tzv. Vážného sbírka⁸, je v dnešním směnečně dosud stále nerozvinutém prostředí pro nás v mnohém stále inspirací. Co se týče charakteru norem, jde vesměs o normy kogentní, odchýlení od právní úpravy je možné pouze dovoluje-li to příslušná norma. Zákon toto pravidlo nikde nezmiňuje, vyplývá však přímo z předmětu úpravy – při dispozitivní úpravě by směnka ztratila svou formální přísnost a stala by se tak vlastně nepoužitelnou. V případě norem upravujících protest tedy nelze o jejich dispozitivnosti ani uvažovat. Určitou nejasnost v tomto smyslu může vznést ustanovení §37 odst. 4 ZSŠ. Důsledným jazykovým výkladem můžeme totiž dojít k tomu, že celá právní úprava obsažená v čl. prvním je dispozitivní. Toto ustanovení zní:

Ustanovení tohoto článku nelze užít, vyplývá-li z doložky na směnce nebo z jinakých údajů na ní, že tu byl úmysl věc upravit odchylně.

Znění tohoto ustanovení nelze ale označit jinak, než jako legislativní chybu. Výše jsme se již zmínili, že při formulování ZSŠ byl zákonodárci předlohou JSŘ. Ten byl ovšem po formální stránce řešen odlišně, neboť místo paragrafovaného znění byl členěn právě na články. Doslovným převzetím tohoto odstavce do dnešního ZSŠ vznikla zmíněná nesrovnalost. Pomocí historického výkladu lze dojít k jednoznačnému závěru, že zmíněná dispozitivnost se vztahuje právě jen k §37 týkajícího se zcela nepodstatné záležitosti (různost kalendářů místa vystavení a místa splatnosti směnky).

Pro úplnost nutno dodat, že pro směnečně-právní vztahy platí pro případy, které nejsou upraveny ZSŠ, subsidiárně některé další právní předpisy. Jde především o ObčZ a ObchZ⁹, dále nový insolvenční zákon (účinný od 1.7.2007) a samozřejmě ZCenP, vztahující se na všechny cenné papíry, směnky nevyjímaje.

⁸ Rozhodnutí Nejvyššího soudu Československé republiky ve věcech občanských, uspořádal JUDr. František Vážný

⁹ Pro vztah mezi ObčZ a ObchoZ platí, že na prvním místě se použije ObčZ, teprve poté nastupuje ObchoZ. To přesto, že právo směnečné je tradičně řazeno k právu obchodnímu. Vzhledem k abstraktní povaze směnky však nelze použít ustanovení ObchoZ o absolutních, nebo relativních obchodech. Samozřejmě u případné kauzy (smlouva, jež byla podkladem pro vydání směnky) nebude problém zjistit, zda se jedná o obchod, či nikoliv a podle toho určit právní úpravu. To však na právní režim směnky nemá vliv.

ČÁST DRUHÁ

SMĚNEČNÝ PROTEST – OBECNÝ VÝKLAD

Kapitola 1: Obecná charakteristika směnečného protestu

V případě, že směnka není akceptantem (nebo dalšími přímými dlužníky) řádně při splatnosti proplacena, nebo nastane-li některá z níže nastíněných situací ještě před splatností, hovoříme o tom, že směnka se ocitá v nouzi. Stane-li se tak, má majitel možnost volat k odpovědnosti dlužníky nepřímé. Těmi podle ustanovení §43 odst. 1 ZSŠ jsou indosanté a výstavce (u směnky vlastní jím výstavce není, neboť ten má v souladu s ustanovením §78 odst.1 ZSŠ postavení dlužníka přímého) a dále z kontextu zákona jako nepřímí dlužníci vyplývají jejich avalisté a čestní příjemci. Indosanté se však mohou této odpovědnosti zprostit příslušnou exonerační doložkou – nejčastěji znějící sine obligo (§15 odst. 1 ZSŠ), nebo ji podle ustanovení §15 odst. 2 ZSŠ omezit co do účinků jen proti svému indosatáři tzv. rektaindosantem.

Již před datem splatnosti nabude majitel stejných práv, nastanou-li okolnosti předvídané v §43 odst. 2 ZSŠ. Jde o situace, kdy se proplacení směnky stane v budoucnu nejisté. Zákon předvídá 3 takové možnosti:

- 1) Přijetí směnky bylo směnečníkem zcela, nebo z části odmítnuto.
- 2) Směnečník nebo akceptant se dostal do konkurzu, případně lze konkurz téměř s určitostí předpokládat (zastavení platů).¹⁰ Stejně tak, byla-li proti němu vedena bezvýsledně exekuce.
- 3) Byl nařízen konkurz na výstavce směnky, který zakázal směnku předložit k přijetí¹¹.

Výše zmíněná odpovědnost nepřímých dlužníků se děje prostřednictvím směnečného postihu (§43 a násl. ZSŠ). Majitel se tedy může domáhat za splnění stanovených podmínek zaplacení směnečného nároku na těchto dlužnících, a to stejným způsobem jako u dlužníků přímých. Podstata existence postihových práv vyplývá ze smyslu a funkce směnky samé. Směnka samotná spočívá na osobní finanční zdatnosti všech směnečně-právně zavázaných osob, její bonita a úvěruschopnost se neopírá o zajištění pohledávky hmotnými věcmi, nýbrž o finanční a hospodářskou zdatnost a

¹⁰ Ustanovení §43 odst. 2 bod 2 a 3 je třeba vykládat v kontextu dnešní doby. Pod pojmem exekuční likvidace je nutno rozumět konkurz. Blíže: *Kovářík, Z.* : Směnka a šek v souvislosti s konkurzem a vyrovnáním. Právní rozhledy, 7/1998

¹¹ Směnky s touto doložkou (§22 odst. 2 ZSŠ) se dnes díky dnešním obchodním poměrům nebudou prakticky vyskytovat. V minulosti šlo o tzv. směnku zákaznickou. Blíže: *Hermann-Otavský, K.* : Československé právo směnečné s otiskem ženevských konvencí z r. 1930, 2. nově upravené vydání. Praha: Věšhrd, 1930, str. 65

potenci těch, kdož jsou ke směnce připoutáni svými závazky, a to nejen přímými jako příjemce (výstavce u směnky vlastní), ale též nepřímými jako postihoví dlužníci. Bez možnosti výkonu postihových práv by se tak směnka stala téměř bezcennou a její praktické využití nulové. Podle § 47 ZSŠ se majitel při výkonu postižných práv může obrátit na jakéhokoliv dlužníka dle svého výběru nebo na všechny dohromady. Jde-li tedy o nuznou směnku a byla-li práva proti nepřímým dlužníkům zachována, dostávají se přímí dlužníci proti majiteli směnky do stejného postavení jako dlužníci nepřímí, a to do postavení solidárních dlužníků stojících paralelně vedle sebe. Tím, že směnka nebyla proplacena řádně, vznikají majiteli další vydání. Obsah postihových práv je tedy širší než u původního výplatního práva v době splatnosti. Podle ustanovení §48 ZSŠ má věřitel kromě směnečného penízu nárok na: 6% úrok ode dne splatnosti, útraty protestu a podaných zpráv, a dále odměnu ve výši jedné třetiny procenta směnečného peníze. Obdobný nárok mají i další věřitelé vzniklých z vykonaných postihů (§49 ZSŠ – tzv. rembursní postih). Konečná částka, která se dostane k poslednímu možnému postihovému dlužníku (záleží na počtu indosací a na výběru nepřímého dlužníka, kterého si vybral předchozí postihovatel), tak již může být i několikanásobně vyšší, než původní směnečný peníz. Dlužník, který směnku zaplatil, má právo škrtnout svůj rubopis a dále všechny rubopisy a rukojemská prohlášení po něm následující. Tito nepřímí dlužníci jsou odpovědnosti jednou provždy zbaveni. Zvolí-li tedy postihovatel výstavce, tak jemu již zbudou jen přímá práva proti akceptantovi.

Jedním z předpokladů a tedy podmínkou výkonu postižných práv je ovšem zjištění, nebo spíše osvědčení té konkrétní situace, která možnost výkonu postihu zakládá. Tedy zjištění, že se směnka nachází ve stavu nouze. Takto získané osvědčení se nazývá směnečným protestem, provádí ho osoba nezávislá na všech účastnících směnečného vztahu, provádí ho zákonem předpokládaný orgán – viz kapitola o protestních orgánech. Opět se nabízí otázka, proč tomu tak vůbec je. V dnešní době, považované stále za období renesance směnky, je často tento institut chápán jako zbytečné obtěžování ze strany zákona. V praxi tedy dnes můžeme shledat snahu této zákonné formální podmínky k dalšímu výkonu směnečných práv se vyhnout doložkou bez protestu – viz dále. K samotnému smyslu protestace lze říci následující. Všechny osoby, které se svým podpisem na směnce k něčemu zavazují, v případě nepřímých dlužníků jde v podstatě o solidární ručitelství závazek, jsou si této skutečnosti v době vzniku jejich osobního účastenství ve směnečném vztahu samozřejmě vědomi. Předpokládají však, že bude-li majitel postupovat řádně, budou svého závazku při

správném běhu věcí zproštění. Tedy konkrétně, předloží-li majitel akceptantovi v době splatnosti směnku k placení a ten ji následně proplatí, celý tento směnečný právní vztah končí. Nestane-li se tak a tito nepřímí dlužníci budou vedeni k odpovědnosti, je jisté jejich právem přesvědčit se o tom, že dlužník postupoval správně a své povinnosti nezanedbal. Tento princip patří ke směnce od věky věků a na jeho základě samotný institut protestu vznikl. V minulosti bylo důkazní břemeno tohoto řádného postupu na straně majitele. Ten jej řešil tak, že pro předložení směnky k placení si dopředu zajistil dva svědky, kteří mu v případě sporu danou skutečnost před soudem dosvědčili. Postupem času celé řešení této otázky na sebe převzal stát právě zavedením institutu protestu a za výše uvedený důkaz dnes slouží protestní listina, jakožto výsledek celého průběhu protestace, sepsaná tomu určeným orgánem - viz. dále.

Ve světle předchozího výkladu, lze směnečný protest charakterizovat jako zachovací právní úkon, jehož opomenutí znamená ztrátu postižných práv. Pro zachování těchto regresních práv však nejde o zachovací úkon jediný. Podle druhu směnky a situace do které se dostala, musí samotnému protestu předcházet ještě prezentace k přijetí nebo k placení, popř. i tzv. intervenční protest. O tom blíže v následující kapitole a dále v kapitolách o jednotlivých druzích protestů. Zde ještě dodáme, že každý zachovací úkon je řízen přísnými formálními pravidly – zejména co do času a místa. Pro další nakládání se směnkou však nemá neučinění zachovacích úkonů žádný vliv. Nebyl-li tedy učiněn např. protest pro nezaplacení, lze ji dále normálně převádět (tzv. podindosace) a je jen věcí nového indosanta nakolik směnku prověří, či nepřikládá-li ztrátě postihových práv váhu. V tomto případě má rubopis ve smyslu §20 odst.1 ZSŠ účinky již pouze cese. Nabyvatel nabývá své vlastnictví derivativně, což je důležité z hlediska dlužníkových námitek. Indosace následující po splatnosti tak oslabují abstraktní povahu směnky¹². Toho si všímá již i judikatura:

*I když je majitel směnky zbaven povinnosti protestovat, mají rubopisy vyznačené na směnce, po uplynutí lhůty k protestu pro neplacení, účinky pouhého postoupení pohledávky.*¹³

Účinky případného budoucího indosamentu provedeného po protestu pro neplacení nebo po uplynutí lhůty k protestu budou stejné jako při smluvním převodu práv ze směnky (§524 a násl. obč. zák.). Další majitel směnky vstoupí do práv a

¹² Blíže: *Kotásek, J.* : Indosace směnky po splatnosti z pohledu dlužníka. Právo a podnikání č. 10/2000

¹³ Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 645/2000, Soudní rozhledy č. 5/2001

povinností předchozího majitele a směnečnému dlužníku zůstanou zachovány všechny námitky, které měl předchozímu majiteli směnky.¹⁴

Pro lepší pochopení institutu protestu z hlediska podmínky pro zachování postižných práv, je třeba v tomto smyslu osvětlit blíže vztah přímých a nepřímých dlužníků. Práva ze směnky proti přímým dlužníkům nejsou podmíněna žádným zachovacím úkonem, tedy ani předložením k placení při splatnosti, ani protestací. To však nelze vysvětlovat tak, že majitel nemusí směnku předložit vůbec. Naopak, jde v podstatě o jedinou jeho povinnost, neboť nebude-li směnka k placení prezentována, nemá dlužník žádnou povinnost platit. Nebude-li tedy směnka v době splatnosti prezentována, nemůže se dlužník dostat do prodlení a nelze o vzniku jeho další již odpovědnostní povinnosti, zakládající se právě na výše vyložených postihových právech, hovořit. Ve splnění této povinnosti je omezen pouze třiletou promlčecí lhůtou, jejíž běh počíná dnem splatnosti (§70 odst.1 ZSŠ). V tomto smyslu se o směnečných závazcích hovoří jako o tzv. závazcích upomínacích. Z judikatury:

Není-li směnka při splatnosti předložena k placení, jde vždy o porušení zákonné povinnosti majitele směnky. Ve vztahu k dlužníkům přímým jej však za toto porušení nestihá žádná sankce.¹⁵

Předložení k placení v době splatnosti ve vztahu k přímému dlužníku má tak ze strany majitele za cíl pouze co nejdříve získat směnečný peníz (dlužník nemá v žádném případě povinnost proplatit směnku dříve a nelze ho k tomu žádným způsobem donutit). Ve vztahu k nepřímým dlužníkům, jak bylo právě pojednáno, jde o úkon pro další osud směnky klíčový. Z uvedeného plyne, že nebude-li na směnce nepřímých dlužníků, není třeba podrobit směnku protestací. To ovšem připadá v úvahu pouze u směnky vlastní, neboť u směnky cizí je vždy nepřímý dlužník alespoň jeden – výstavce.

Kapitola 2: Další zachovací úkony

Jak již bylo nastíněno, kromě protestace je k zachování postihových práv nutné provést ještě jiné zachovací úkony. Podle konkrétních okolností půjde o prezentaci směnky k přijetí nebo k placení. Jde právě o takové úkony, jejichž negativní výsledek je právě protestem ověřován. Je-li tedy prováděn protest, nepůjde nikdy o obmeškání těchto úkonů. Přistoupí-li majitel přímo k realizaci protestu aniž se před tím pokusil o

¹⁴ Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 9 Cmo 338/1997, Právní praxe v podnikání č. 10/1998

¹⁵ Rozsudek Vrchního soudu v Praze sp. zn. 5 Cmo 80/2002, Obchodní právo č. 10/2002

výše zmiňované prezentace a provede-li směnečník resp. akceptant úkon, ke kterému je vyzván protestním orgánem, půjde z hlediska povinného ve skutečnosti o plnění v rámci předložení směnky k přijetí resp. k akceptu. Majitel nebude mít v tomto případě možnost zahrnout do postihových práv útraty z protestu ve smyslu §48 odst. 1 bod 3., neboť protestace byla předčasná a tudíž bez významu. Institut protestu byl ovšem, jak již bylo řečeno, zaveden výhradně ve prospěch majitele směnky a to proto, aby mu usnadnil důkazní pozici v případě sporu. Bude-li se tedy protestát či jiní postiženci domáhat toho, že protest byl učiněn předčasně, a že odmítají útraty protestu hradit, je na nich, aby tato svá tvrzení dokázali. O obtížnosti takového dokazování není nutno jistě pochybovat. Závěry zde uvedené nemají sice výslovně v zákoně oporu, ale z vyložené podstaty věci tomu tak jistě bude. Případně je namístě použití analogie s ustanovením §46 odst. 2 ZSŠ, kde zákon v souvislosti s doložkou bez protestu, jakožto institutu rovněž usnadňujícího pouze pozici majitele (viz dále), zakládá vyvratitelnou domněnku řádného provedení ostatních zachovacích úkonů.

Právo **předložit směnku k přijetí** ve smyslu §21 ZSŠ má pouze majitel směnky cizí. Přijetím směnky se totiž dovršuje základní směnečný vztah, tedy v tom smyslu, že se na směnce objevuje přímý dlužník. Ten u směnek vlastních existuje již v době jejího vystavení, neboť jím je od počátku právě výstavce, který ve směnečném prohlášení slibuje směnku proplatit. To tedy v případě vlastních směnek vylučuje i existenci protestu pro nepřijetí a protestu pro nedatované přijetí. Ale ani u směnek cizích není prezentace k přijetí pravidlem. Např. u směnek splatných na viděnou (tzv. vistasměnky) si ji lze představit jen stěží. Předložením, byť nepřijaté vistasměnky, se totiž ta stává okamžitě splatnou a směnečník se musí ihned rozhodnout, zda ji proplatí. Je jisté, že v praxi se nepřijaté vistasměnky co do důvěry moc požívat nebudou. To je pravděpodobně důvodem vydávání do oběhu směnky tohoto druhu již s opatřeným akceptem. Možnost prezentace vistasměnky k přijetí vyvstává v případě, kdy výstavce zakáže předložit tuto směnku k placení před určitým dnem ve smyslu §34 odst. 2 ZSŠ. V této lhůtě, tedy od data vystavení do data, kdy je již směnku možno předložit k placení, je možno směnečníka o akcept požádat. Dále si lze akceptaci takto splatné směnky představit, je-li směnka domicilována – viz kapitola o protestu pro neplacení, a dále přikáže-li tak výstavce – viz následující výklad. Samozřejmě za předpokladu nevydání směnky již přijaté, jak bylo výše zmíněno.

Povinnost předložit cizí směnku k akceptu obecně dána není. Ustanovení §22 ZSŠ ovšem dává výstavci širokou možnost k ovlivnění tohoto majitelova práva. Výstavce

může možnost přijetí plně vyloučit, či naopak zakázat anebo určit lhůty určené k prezentaci k přijetí. To vše ve vztahu pouze k možnému výkonu postihových práv. V případě příkazu směnku prezentovat to znamená, že nestane-li se tak, ztrácí majitel veškerá postihová práva před i po splatnosti, nevyplývá-li z výstavcova prohlášení vyloučení odpovědnosti pouze pro postih před splatností. V případě zákazu (tzv. nepřijatelná trata – viz str. 7 pozn. pod čarou) to znamená, že pokusí-li se majitel přesto o získání akceptu, nemá jeho případný neúspěch na postih žádný vliv. Jediným důsledkem zákazu předložení směnky k akceptu je tedy fakt, že výstavce tímto krokem znemožňuje vedení postihu před splatností, konkrétně postihu pro nepřijetí¹⁶. Kromě vyloženého zákazu či příkazu může určit den, před kterým směnka prezentována být nesmí nebo určit lhůtu, do které prezentovat naopak lze nebo může zvolit kombinaci obou.

O povinnosti **předložit směnku k placení** již bylo ve své podstatě pojednáno v předcházející kapitole. Pod ztrátou postihových práv však povinnost prezentace k placení není dána vždy. Zákon sám tuto výjimku umožňuje na dvou místech.

Předně jde o případ, kdy směnka již byla neúspěšně předložena k přijetí a tato skutečnost následně zjištěna protestem. V tomto případě zákon v ustanovení §44 odst. 4 ZSŠ majitele výslovně zprošťuje povinnosti prezentace směnky k placení i zřízení případného protestu pro neplacení. To je logické, neboť odmítnutím akceptu již směnečník dal dostatečně najevo, že nic platit nebude a tudíž předložení k placení a následná protestace by byla zbytečná. Zákon dává obě tyto situace naroveň, když přiznává majiteli shodná postihová práva, v tomto případě dokonce již před splatností směnky (§43 odst. 2 bod 1). Dále zákon zprošťuje provedení tohoto zachovacího úkonu v případě tzv. vyšší moci, o níž bude pojednáno zvláště.

Kapitola 3: Notifikace a některé další související instituty

Svou povahou se zachovacím úkonům blíží povinnost oznamovací, nebo-li **notifikace**, upravující zákon v ustanovení §45. Podstata tohoto institutu spočívá v oznámení určitým směnečně zavázaným osobám o tom, že se směnka dostala do stavu nouze (nebyla přijata nebo nastala jiná okolnost umožňující postih před splatností, anebo nebyla proplacena). Blízký vztah k zachovacím úkonům a zejména k protestaci

¹⁶Naopak Kovařík chápe nepřijatelnou trata v tom smyslu, že ji nelze k akceptu předložit vůbec a stalo-li se tak, tak případné přijetí považovat za nenapsané. *Kovařík, Z. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání, Praha: C.H.Beck, 2005, str. 94*

spočívá v její bezprostřední návaznosti na jejich provedení. Nebyla-li totiž postihová práva zachována, je notifikace již zbytečná. Oznamovací povinnost stíhá především majitele směnky, který musí do čtyř dnů od protestace (případně od prezentace směnky, nebylo-li protestace zapotřebí – viz kapitola Zproštění protestační povinnosti) informovat svého indosanta a výstavce o nastalé výše popsané skutečnosti. Notifikace pak dále běží od každého indosanta k jeho předchůdci (ten má k dispozici již jen dvoudenní lhůtu počítané od přijetí zprávy od svého následovníka) s tím, že není-li některá indosantova adresa na směnce uvedena či je nečitelná, je přeskočen. To pokračuje až k výstavci, který tak tuto zprávu obdrží již podruhé. Smysl tohoto institutu spočívá v umožnění nepřímým dlužníkům směnku proplatit a tím zabránit dalšímu nabalování směnečné sumy o postihové nároky (viz. str. 8 uprostřed). Z toho je možno vyvodit důsledky neprovedené notifikace. Jak již bylo nastíněno, nejde o zachovací úkon a jejím neprovedením tedy nehrozí ztráta postihových práv. Negativních důsledků se však osoba notifikace povinná bát musí. Zákon sám v ustanovení §45 odst. 6 výslovně hovoří pouze o náhradě škody tím vzniklé. O jakou škodu jde dále nespecifikuje, ale z povahy věci je jasná. Obrátí-li se někdo s postihovým nárokem na neinformovaného indosanta, tak ten bude povinen směnku proplatit pouze co do výše směnečné sumy plus to, co měl právo žádat první postihovatel, tedy majitel ve smyslu §48 ZSŠ (tomu účinně zabránit nelze, neboť protestací postihová práva již vznikla). Nároky dalších postihovatelů ve smyslu §49 ZSŠ tak budou tvořit zmiňovanou škodu, k jejíž náhradě bude volán ten, kdo notifikaci neprovedl. Pro zajímavost zmíníme úpravu ze SZ z roku 1928, kde důsledky neprovedení oznamovací povinnosti byly upraveny přísněji. Kdo tehdy opomněl notifikaci provést, byl kromě náhrady škody zkrácen i v právu výkonu dalšího postihu, kdy nadále mohl vymáhat pouze směnečný peníz bez úroků a částek k postihu vynaložených¹⁷.

Kromě této oznamovací povinnosti zná zákon ještě notifikaci čestného akceptu a čestného placení (§55 odst. 4 ZSŠ), kterou se poctěný dovídá, že směnka v nouzi byla za něj intervenientem přijata, resp. zaplácena¹⁸. Konečně ZSŠ s notifikací počítá v případě vyšší moci, o níž bude pojednáno zvlášť.

Zákon ve výčtu možných protestů počítá se zvláštním druhem, tzv. vydávacím protestem. Jeho existence je vázána na jiný institut směnečného práva a to tzv. **násobení**

¹⁷ *Hermann-Otavský, K.* : Československé právo směnečné s otiskem ženevských konvencí z r. 1930, 2. nově upravené vydání. Praha: Všehrd, 1930, str.114

¹⁸ Blíže viz. např.: *Kovařík, Z.* : Směnka a šek v České republice, 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, str.175

směnky. Problematika násobení směnky patří v teorii směnečného práva k těm složitějším a jeho kompletní výklad by značně překročil naše téma. Pro pochopení vydávacích protestů je však nezbytné tuto problematiku nastínit alespoň v základních rysech.

Pod pojmem násobení směnky rozumíme zákonem danou možnost vydat k jednomu směnečnému závazku několik směnečných stejnopisů, nebo směnečných opisů (§64 až §68 ZSŠ). Důvody k jejich vystavení jsou nasnadě. Jak z povahy cenných papírů vyplývá, právo do nich inkorporované lze vykonat pouze má-li majitel papír - hmotný substrát u sebe a může jej prezentovat. Je-li tedy směnka zničena, či se ztratí, stane se výkon práv do ní vtělených problematickým. Zákon dává věřiteli možnost zabezpečit se před těmito nepříznivými následky kromě jiného právě využitím směnečných stejnopisů a opisů. Bezpečnostní funkce se projevuje v tom, že zatímco jedno provedení směnky, resp. opis dále obíhá v obchodním styku, druhý stejnopis, resp. originál leží někde v úschově. Kromě toho zákon výslovně počítá s dalším využitím, a to zasláním směnky k prezentaci přijetí do vzdáleného místa a další stejnopisy či opisy použít opět k cirkulaci. Ve své době ustanovení to jistě prospěšné, ale dnes, vzhledem k technickému vývoji v dopravě a komunikaci vůbec, nenajde prakticky využití a k prezentaci bude i nadále docházet převážně v rámci osobního styku.

Hovoříme-li o stejnopisech, máme na mysli směnku vydanou v několika provedeních, přičemž k výkonu práv může majitel použít jakékoliv z nich. Nevýhodou je poměrně značná složitost při jejich následném vydávání. Ta zcela odpadá v případě opisu, ale to je kompenzováno jeho užším využitím. Opis, jak již bylo naznačeno, slouží k účelům převodním, tudíž je možno jej indosovat, opatřovat ručitelstvími doložkami a případně lze připojit i podpůrnou adresu. Jiný směnečný úkon s opisem možný není, zejména k prezentaci směnky je vždy zapotřebí originál. Z hlediska právě nastíněného charakteru stejnopisů a opisů se lze v teorii setkat s termíny pravé (stejnopis) a nepravé (opis) násobení směnky.

I přes poměrně značný potenciál využití tohoto institutu se s ním v tuzemské praxi lze setkat pouze zřídka. Rizika s násobením směnky jsou v našem, stále ještě nestandardním, obchodním prostředí značná a hojnější výskyt stejnopisů a opisů lze

tudíž očekávat až se výraznějším způsobem zvýší povědomí účastníků směnečných obchodů o tomto institutu¹⁹.

Poslední institut, s protestem bezprostředně související o kterém se zmíníme, je **směnečná intervence**. Jde o to, že do směnečného vztahu vstupují další osoby, které zde jednají v zájmu některého z nepřímých dlužníků. Obecně lze tuto jejich činnost charakterizovat jako jednání ve prospěch třetí osoby. Tedy intervenient realizuje intervenci svým jménem a na svůj účet, konkrétně směnku přijme nebo zaplatí. V této souvislosti zákon v ustanovení §55 až §63 hovoří o přijetí nebo placení pro čest. Tyto osoby se směnečnými interventy stávají připojením tzv. podpůrných adres ke konkrétnímu nepřímému dlužníku (tzv. intervence volaná) a dále se tak může stát i z podnětu interventů samotných (tzv. intervence nevolaná). Účastníkem směnečného vztahu se intervenient stává až teprve v okamžiku čestného přijetí nebo čestného placení. Pro účely našeho výkladu, tedy ve vztahu k protestní problematice, jsou důležité pouze na směnce uvedené podpůrné adresy a dále čestná přijetí.

Ze znění doložky stanovující podpůrnou adresu musí být ve smyslu ustanovení §55 odst.1 ZŠS jasný druh směnečné intervence, tedy zda je činěna pro čestné přijetí nebo čestné placení. Není-li tomu tak, vychází se z toho, že pro obě²⁰. Toto je důležité nejen pro směnku samotnou, ale od toho se dále odvíjí další povinnosti majitele. Dostane-li se totiž směnka do stavu nouze a bude-li takto intervenována, má majitel k zachování postihových práv stanovené ještě speciální povinnosti. Tyto povinnosti směnečnému věřiteli značně komplikují život, což je také pravděpodobně důvodem v podstatě nulového využití směnečné intervence v současné praxi. Majitel se totiž musí na tyto čestné intervenienty obrátit se žádostí o provedení úkonu, ke kterému jsou buďto jako podpůrné adresy oprávněny, nebo jako čestní příjemci povinni a neúspěch svého snažení nechat zjistit protestem. Sérii protestů, které zde přicházejí v úvahu, nazýváme protesty honoračními, jinak taktéž tzv. kontraprotesty a podle konkrétní nastalé skutečnosti rozeznáváme – protest pro nepřijetí směnky podpůrnou adresou, protest pro nezaplacení směnky podpůrnou adresou a protest pro nezaplacení čestným příjemcem.

¹⁹Blíže k tomuto institutu: *Chalupa, R.* : Násobení směnky, *Právní rozhledy* 6/1997 a *Chalupa, R.* : Nepravé násobení směnky, *Právní rozhledy* 10/1997

²⁰*Chalupa, R.* : Zákon směnečný a šekový, komentář, 1. díl směnky. Praha: Linde a.s., 2006, str. 414

Kapitola 4: Zproštění protestační povinnosti, doložka bez protestu

Povinnost protestace, nezbytného zachovacího úkonu k výkonu postižných práv, však není dána vždy. Důvody k tomu vedoucí se mohou zakládat jednak na vůli některých účastníků směnečného vztahu, nebo tak stanoví přímo zákon.

Možnost některých osob směnečně zavázaných svým právním úkonem zbavit majitele případné protestační povinnosti zakládá ZSŠ v ustanovení §46. Zákon zde umožňuje připojit ke směnce doložku bez protestu (nebo jí podobnou) a směnku tak do budoucna protestních úkonů zprostit.

Okruh směnečných účastníků, kteří tuto doložku mohou připojit, je omezen na osobu výstavce, indosanta a jejich případné avaly. Za samozřejmý je nutno mít i požadavek, aby byla kryta podpisem příslušné osoby. Je-li tato doložka připojena výstavcem (obvykle je součástí směnečného prohlášení, časté jsou dnes předtištěné formuláře tuto doložku obsahující²¹), pak je účinná vůči všem osobám, které se na směnku podepsali. V tomto případě směnka protestována být nemusí vůbec a postižní práva zůstanou zachována. Učiní-li tak protestant i přesto, není to na škodu, nicméně při výkonu postižných práv ztrácí nárok požadovat náhradu útrat protestu ve smyslu §48 odst.1 bod 3 ZSŠ. Doložky indosantů a avalistů, umístěné zpravidla do rubopisu, nebo rukojemského prohlášení, zprošťují povinnosti protestovat směnku jen osobně proti tomu, kdo doložku připojil. Co se týče náhrady útrat protestu, je možno je požadovat po všech ostatních regresních dlužnících, kteří doložku nepřipojili.

Záleží ovšem na druhu protestu. Tato doložka totiž neznamená, že protest nebude muset být proveden za každých okolností. Záleží totiž na situaci, do které se směnka dostala a která by za normálních okolností protestaci vyžadovala. Zákon sám v §46 odst.1 in fine zmiňuje pouze protest pro nepřijetí nebo pro neplacení. Potud je situace jasná. Výkladem, nebo spíše logikou věci, lze dospět k tomu, že se tato doložka vztahuje i na intervenční protesty, neboť jak bude popsáno v jim věnovaných kapitolách, předpokladem jejich provedení je předložení k přijetí, resp. k placení a následné osvědčení těchto úkonu příslušnými (pro nepřijetí, pro neplacení) protesty. Ty však vlivem doložky "bez protestu" provedeny být nemusí, proto se tato doložka vztahuje i na výše zmíněné protesty.

²¹Značný zájem o tyto formuláře nutno přisoudit vyšší důvěryhodnosti takové směnky, kterou si vynutila praxe v důsledku současného neutěšeného obchodního prostředí. Viz kapitola postřehy z praxe.

Co se týče ostatních protestů (protest pro nedatované přijetí a obou vydávacích protestů) je jasné, že protestu zprošťující doložka je zde bez významu (s výjimkou druhé části protestu pro nevydání stejnopisu zasláního k přijetí). Bedlivý čtenář jistě v příslušných kapitolách pozná, že tak je tomu pro jejich důvod, tedy co daná protestní listina osvědčuje. Zde se omezíme na konstatování, že tento důvod se netýká ani přijetí, ani neplacení, což možnost zproštění protestace v kontextu s §46 odst.1 in fine ZSŠ vylučuje a tyto protesty je nutno pro zachování postižných práv provést vždy.

Je-li tedy protestu zprošťující doložka připojena, jediným zachovacím úkonem zůstává prezentace k přijetí nebo k placení. Těchto úkonů tato doložka majitele nezbavuje, výslovně na to upozorňuje zákon v §46 odst. 2. Nicméně opomeneli jich prezentant, nemusí to ještě definitivně znamenat ztrátu postihových práv. Prominutí protestace totiž znamená znemožnění osvědčení toho, zda se tak stalo či ne. Důkazní břemeno tíží dlužníka, neboť jak stanoví §46 odst. 2 ZSŠ:

Prokázat, že lhůty nebyly dodrženy, náleží tomu, kdo se toho proti majiteli dovolává.

Uvedené ustanovení není ve své podstatě ničím jiným, než stanovení vyvratitelné domněnky, že směnka byla k placení či k přijetí předložena včas. Doložka bez protestu tak zvýhodňuje majitele více, než z textu zákona na první pohled vyplývá. Dostane-li se dlužník do důkazní nouze, neznamená opomenutí těchto zachovacích úkonů ztrátu postižných práv. Judikatura k tomu dodává²²:

„Není-li dlužník schopen, byť z objektivních důvodů, takové důkazy nabídnout, platí vůči němu směnka za řádně a včas předloženou k placení.“

V odůvodnění pak:

„Námítka odpůrce o obtížnosti negativního důkazu shledal odvolací soud za právně irelevantní.“

Z hlediska materiálního, nebyla-li skutečně směnka prezentována, již o žádné dlužníky nejde, neboť marným uplynutím prezentačních lhůt jimi přestali být. Tato, pro nepřímé dlužníky negativní stránka doložky “bez protestu“, měla ve vývoji zahraniční směnečné praxe za následek, že směnky opatřené touto doložkou začaly být využívány jen zřídka. Potenciální nepřímí dlužníci se prostě odmítli na takovou směnku podepsat. Lze předpokládat, že podobný trend, až se pojem směnky a její využití v naší praxi ustálí, nastane i u nás.

²² Rozsudek vrchního soudu v Praze: sp. zn. 5 Cmo 435/93, Soudní rozhledy č.2/1996 str.35

Zákon sám protestační povinnosti zprošťuje, nastanou-li takové skutečnosti, kdy případně provedený protest již ztrácí smysl, nebo je nahrazen jinou relevantní právní skutečností. Tou je především usnesení soudu o prohlášení konkurzu, případně další rozhodnutí s konkurzem související (usnesení o zamítnutí konkurzu pro nedostatek majetku, či ze stejného důvodu usnesení o jeho zrušení). Jde o situace, které zákon předpokládá v ustanovení §43 odst. 2 (viz. výše), kdy výsledek protestu - protestní listinu nahrazují právě zmiňovaná soudní rozhodnutí.

Pod případem, kdy protestace postrádá již smyslu, je nutno rozumět především takovou nastalou situaci, kdy protest byl již v minulosti proveden z jiného důvodu, než který přichází v úvahu nyní a postihová práva jsou tedy zachována. Zákon v tomto smyslu v ustanovení §44 odst. 4 ZSŠ jasně hovoří:

Učiní-li se protest pro nepřijetí, není třeba ani předložit směnku k placení, ani učinit protest pro neplacení.

Za určitých okolností zprošťuje majitele od provedení protestace ještě jedna právní skutečnost, a to tzv. vyšší moc. O tom však v následující kapitole.

Kapitola 5: Vyšší moc

Samozřejmě i v oblasti směnečných vztahů může nastat situace, kdy některý směnečný úkon nebude moci být proveden, aniž ten, kdo jej má učinit, mohl nastalou skutečnost tomu bránící nějak ovlivnit. Zákon v tomto smyslu počítá s tzv. vyšší mocí, jakožto s právní událostí nastalou bez vůle směnečných účastníků a mnohdy dokonce bez lidské vůle vůbec. Relevance takových skutečností ve směnečném právu vyvstává s ohledem na již několikrát zmiňovanou směnečnou přísnost více, než v jiných oblastech právního řádu. Jde o to, zda tyto okolnosti právně uznat jako překážku k provedení toho konkrétního směnečného úkonu a takový úkon odložit až do doby, kdy překážka pomine nebo dokonce od provedení úkonu povinného osvobodit bez důsledků tomu jinak odpovídajících, či naopak takovou překážku neuznat a na příslušném úkonu trvat za všech okolností. Nastíněná problematika prošla postupným vývojem od nepřípustnosti uznání těchto překážek až k současnému stavu, kombinaci odkladu úkonu s jeho následným prominutím, kdy je vyšší mocí přiznán po určité době odkladací účinek a po jejím uplynutí je s úplnou platností směnečný úkon prominut. Rakousko-německý model, uplatňovaný i u nás, vycházel striktně právě ze zásady směnečné přísnosti a vyšší moc tedy nepřipouštěl. Tak tomu bylo ještě ve SŘ z roku

1850. Obecně ale bylo v právních kruzích jasno, že by případná změna tohoto postoje byla na místě a určitou relevanci určitým překážkám přiznat. Například francouzské právo přiznávalo vyšší moci odkladný účinek a směnečné úkony bylo nutno po jejím odpadnutí nutno provést vždy, a to bez ohledu na délku překážky tomu bránící. V některých právních řádech se zase bylo možno setkat s opačnou tendencí, totiž takovou, kdy nepřekonatelná překážka zbavovala povinnosti provedení příslušných úkonů vůbec rovnou a to již od počátku jejího vzniku. Na konferenci v Haagu byla zpracována koncepce, na svou dobu pokroková a ze které později vyšel i náš SZ z roku 1928. Převzata byla rovněž i do Ženevských úmluv, z čehož vyplývá, že stávající úprava vyšší moci je na našem území praktikována již téměř osmdesát let.

Současné znění ZSŠ tedy pod pojmem vyšší moci rozumí nepřekonatelnou překážku, kterou následně pozitivně a dále zároveň negativně vymezuje. Překážka vyšší moci ovšem nepromítá všechny směnečné úkony, jež je nutné provést ve stanovené lhůtě. Zákon hovoří jasně pouze o včasném předložení směnky (zajisté má na mysli jak předložení k akceptu, tak k placení) a dále, což je pro tuto práci důležité, včasné protestaci. Jde tedy vesměs o zachovací úkony potřebné k možnému výkonu postižných práv. Pozitivní vymezení nepřekonatelné překážky znamená demonstrativní výčet toho, co jí může být. Jde především o zákonné ustanovení cizího státu, tedy případ, kdy sám právní řád, podle kterého se má příslušný úkon řídit, jeho provedení v určitém období výslovně zakazuje. Jde o tzv. moratoria vyvolaná mimořádnými okolnostmi, např. válečnými konflikty, kdy mobilizovaní vojáci nemají možnost uplatňovat sami své pohledávky a nemají ani možnost dostat svým dluhům. Proto se někdy zákonem zamezí uplatňování práv po takovou dobu, kdy tyto překážky trvají²³.

Mezi jiné případy vyšší moci ve smyslu §54 odst. 1 ZSŠ pak nutno považovat události typu přírodních úkazů a katastrof jako např. zemětřesení, povodně, požáry a dále pak některé důsledky lidské činnosti jako např. stavy nouze, výjimečné stavy či válečné konflikty. Pro výklad pojmu nepřekonatelné překážky je nutno ještě přihlídnout k ustanovení §54 odst. 6 ZSŠ, kde zákon naopak vymezuje některé situace, které za vyšší moc pokládat nelze, ač by se tak na první pohled zdálo (negativní vymezení vyšší moci). Je-li totiž příslušnému úkonu bránící překážka pouze na straně majitele směnky nebo toho, koho majitel pověřil předložit směnku nebo učinit protest (prokuroindosatář a nutno sem zahrnout i protestní orgán), nejde o vyšší moc ve výše vyloženém smyslu.

²³ Kovařík, Z.: Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str.167

V minulosti se vyskytly názory, že toto ustanovení nutno vykládat poněkud restriktivně. Například F. Rouček rozlišoval nepřekonatelné překážky vztahující se pouze k jednotlivcům na ryze osobní, které ve svém vzniku i ve svých účincích spočívají ve zvláštních osobních vlastnostech dotyčného subjektu. Pouze tyto skutečnosti nepovažoval za vyšší moc ve smyslu §54 odst. 6 ZSŠ. Naproti tomu jiné osobní skutečnosti, tedy ty, které sice stihly jen osobu dotyčného subjektu, ale které by objektivně mohly stihnout každou osobu, např. zranění způsobené padající omítkou, za vyšší moc považoval²⁴. Dnes je toto ustanovení vykládáno v celku konzistentně a za případy nepřekonatelné překážky není pokládána žádná taková situace, tedy i jasné případy neodvratitelné události týkající se jen majitele směnky, nebo jemu podobných osob. Nicméně, že se jedná o ustanovení, které je možné vykládat s ohledem na konkrétní situaci někdy restriktivně, někdy extensivně je při bližším zamyšlení zřejmé. Např. J. Kotásek k tomu říká:

„Rozdíl mezi čistě osobními skutečnostmi (které nejsou případy vyšší moci) a věcnými překážkami nebude často příliš jasný či odůvodnitelný“²⁵.

A dále na příkladu náhlého onemocnění majitele směnky a onemocnění majitele v rámci epidemie demonstruje citlivost problému. Zatímco první situace vyšší moc nezakládá, druhá již ano. Je jasné, že oba případy dopadají svou vahou na majitele stejně a je tedy otázkou, zda lze stávající úpravu považovat za spravedlivou. Existují úvahy²⁶ vrátit se k podobnému rozlišování výše zmíněných ryze osobních a ostatních osobních překážek, přičemž kritériem by byl právě zdroj, původ překážky. Měla-li by překážka svůj původ v jednání dotčeného subjektu (autonehoda jím způsobená v opilosti) o vis maior by nešlo. Naopak, měla-li by překážka původ ve vnější neovlivnitelné události, která by se mohla přihodit za stejných okolností každému (dopravní nehoda v důsledku náhlé překážky na vozovce – spadlý strom apod.), o vyšší událost by již šlo. Bude jistě zajímavé sledovat v tomto směru budoucí vývoj, zejména vznikající judikaturu.

Otázka, zda nastala vyšší moc je zprvu zcela na posouzení toho, kdo je k úkonu, v našem případě k protestaci, povinný. Ten k takovému závěru z logiky věci dojde tím, že jej prostě nebude moci provést. Nicméně nepřekonatelná překážka nemusí být konstatována zmařeným pokusem o provedení protestu. Stačí při nestranném uvážení

²⁴ Rouček, F. : Nové Českomoravské právo směnečné. Praha: Českomoravský Kompas, 1941. str. 90

²⁵ Kotásek, J. : Směnečné právo, komentář k čl. I zákona směnečného a šekového. Praha: Prospektrum, 2006, str.191

²⁶ Nejpropracovaněji: Kotásek, J. : K vyšší moci ve směnečném právu, Časopis pro právní vědu a praxi 3/2004

věci úsudek tomu nasvědčující. Na základě tohoto úsudku předpokládaná vyšší moc nemusí být ani nikým úředně ověřena, např. určitým druhem protestu. To by ostatně bylo absurdní, neboť takové ověření by právě v důsledku vyšší moci nebylo možné a v krajním případě by to mohlo vést až k nekonečnému řetězení ověřování nemožnosti provedení toho kterého úkonu. Konečné posouzení konkrétní situace a její následně závazné ohodnocení zda se jedná, či nejedná o okolnost vyšší moci, bude vždy na soudu.

Jak již bylo nastíněno, otázka důsledků nepřekonatelné překážky je závislá na délce jejího trvání. Nejjednodušší situace je tehdy, trvá-li vyšší moc méně než 30 dní. V tomto případě má vyšší moc pouze dilatorní (odkládací) účinek a po jejím skončení je majitel zachovací úkony povinen neprodleně provést. To platí i tehdy, je-li lhůta prodloužena ve smyslu ustanovení §54 odst. 5 ZSŠ – viz dále. Provést neprodleně znamená tak rychle, jak to lze vzhledem k okolnostem provázejícím konkrétní směnku rozumně požadovat. Tato lhůta bude tedy podle konkrétních okolností značně proměnlivá²⁷.

Trvá-li vis maior déle než třicet dní, počítáno od doby splatnosti směnky, mění se dilatorní účinek v účinek emisorní (zprošťující). V takovém případě je majitel zproštěn od provedení všech zachovacích úkonů – tedy i protestace a může ihned přistoupit k výkonu postihových práv. Taková situace ale může nastat pouze u směnek s jasným datem splatnosti, tedy u směnek splatných v určitý čas po datu vystavení, u směnek splatných v určitý den a u směnek splatných v určitý čas po viděné (tzv. lhůtní vistasměnky). U směnek posledně jmenovaných však pouze v případě, že již byla prezentována k přijetí. U lhůtních vistasměnek nepředložených ještě k akceptu a směnek splatné na viděnou (vistasměnky) stanoví zákon v §54 odst. 5 zvláštní režim. U těchto směnek není datum splatnosti předem jasně dáno, protože to je odvislé v prvním případě od doby prezentace směnky k přijetí či u směnky vlastní k viděné (§35 ZSŠ) a ve druhém případě je splatnost dána přímo prezentací k placení (§34 odst. 1 ZSŠ). Počátek běhu třicetidenní lhůty v těchto případech spadá v den, kdy majitel o vyšší moci správil svého indosanta – viz níže. Význam vyšší moci v případě ještě nepřijatých lhůtních vistasměnek je oproti ostatním případům poněkud modifikován. Uplynutím třicetidenní lhůty totiž nenastává okamžitá možnost výkonu postihových práv, ale začíná běžet lhůta po viděné, jež je uvedena na směnce. Postih bez předložení směnky k přijetí, bez

²⁷ Kovařík, Z. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str.168

předložení směnky k placení a bez provedení protestu je tedy možno vykonat až po uplynutí obou zmiňovaných lhůt, a to za předpokladu stále trvající nepřekonatelné překážky. To je logické, neboť okamžité umožnění postihu by znamenalo neodůvodnitelné zvýhodnění oproti majitelům, jež vyšší moc nepostihne. Na druhé straně však z uvedeného ustanovení vyplývá, že v případě vyšší moci zákon usnadňuje majiteli pozici pouze pro případ postihu po splatnosti. Kdyby měl zákonodárce v úmyslu umožnit za trvání vyšší moci postih před splatností z důvodu nepřijetí směnky (§43 odst. 2 bod 1. ZSŠ), nenastavoval by třicetidenní lhůtu ještě lhůtou po vidění. Ostatně to, že se důsledky vyšší moci trvající déle než třicet dní týkají pouze postihu po splatnosti i u směnek s ostatními možnostmi splatnosti (úvaha se týká opět jen jednoho důvodu možnosti výkonu postihu před splatností – odmítnutí akceptu podle již zmiň. ustanovení), vyplývá i z obecného určení počátku běhu třicetidenní lhůty, a to tedy od splatnosti. Patrně je to proto, že odmítnutí akceptu, jakož to přímé vyjádření vůle směnečníka a nemožnost předložení směnky k přijetí v důsledku nepřekonatelné překážky jsou odlišné právní skutečnosti, přičemž pouze z té první z nich lze učinit závěr, že se směnka dostane do stavu nouze. Problematické již ovšem je posouzení vlivu vyšší moci v případě nutnosti protestace pro neplacení v situaci, kdy akceptant zastavil své platy ve smyslu §43 odst. 2 bod 2 a §44 odst. 5 ZSŠ. Jde o další právní skutečnost, kdy majitel může vykonat postih před splatností. Budeme-li vůbec uvažovat o nějakých důsledcích vyšší moci delší třiceti dnů před splatností, pak od kdy započne běh této lhůty? Použití analogie s ustanovením §54 odst. 5 ZSŠ a určit za takový den notifikaci svému indosantovi bude asi nepřípustné. Patrně bude nutno vyjít ze znění §54 odst. 3 ZSŠ a protestaci provést ihned po skončení nepřekonatelné překážky bez ohledu na délku jejího trvání (samozřejmě stane-li se během ní směnka splatná, problém odpadá). V této souvislosti lze doufat, že v důsledku nové právní úpravy úpadku (insolvenční zákon účinný od 1.7.2007) případná novelizace ustanovení §§43 a 44 ZSŠ tento problém odstraní.

Nastane-li vyšší moc, neznamená to pro majitele zbavení či odložení všech povinností. Povinnosti stíhající majitele popisuje zákon v ustanovení §54 odst. 2:

Majitel je povinen neprodleně dát zprávu svému indosantu o případu vyšší moci, vyznačit tuto zprávu na směnce nebo přívěsku a připojit datum a podpis.

Zmíněné ustanovení je poměrně jasné a nepotřebuje bližšího výkladu. U vistasměnek a lhůtních vistasměnek, které ještě nebyly směnečníkem přijaty, nabývá tato notifikace zvláště na významu. Od této doby totiž, jak již bylo nastíněno, počíná

běh třicetidenní lhůty, na jejímž konci nastává zmiňovaný zprošťující účinek, resp. na ni navazuje lhůta po vidění. Co se týče lhůty k provedení notifikace, tak pro výklad pojmu *neprodleně* lze odkázat na tomu příslušnou pasáž výše v souvislosti neprodleného provedení úkonu po odpadnutí nepřekonatelné překážky. Pro samý způsob provedení notifikace dále zmiňované ustanovení odkazuje na právní úpravu notifikace obecně (§45 ZSŠ). O tom již bylo pojednáno, tak nezbyvá, než na příslušnou kapitolu opět odkázat. Zde se pouze zmíníme o některých odlišnostech, které jsou ostatně zřejmé již ze znění tohoto ustanovení. Předně jde o osoby, jimž je majitel povinen zprávu podat. Jejich okruh je zde užší, neboť nezahrnuje výstavce směnky. Proč tomu tak je, není autorovi známo, patrně je to pro usnadnění pozice majitelovy, neboť si lze snadno představit problematickost notifikace během vyšší moci jedné osobě, natož dvěma. Je totiž klidně možné, ba to bude spíše pravidlem, že nepřekonatelná překážka bude bránit stejně jak k provedení zachovacích úkonů, tak notifikaci samotné. Této úvaze pak odpovídá i lhůta k notifikaci nutná, neboť na místo čtyř dnů, v níž musí být notifikace provedena podle ustanovení §45 ZSŠ, zde konkrétní časové rozmezí zákon neuvádí. Ta tak může být delší či kratší, ve smyslu již dříve uvedeném.

Poněkud výkladově nejasná se může zdát věta uvedená v ustanovení §54 odst. 5 ZSŠ uprostřed za středníkem:

...; tuto zprávu lze dát již před uplynutím lhůty k předložení.

Zda jde o lhůtu k předložení k přijetí či k placení již zákon neuvádí. Z logiky věci však musí jít v případě směnky splatné v určitý čas po vidění o lhůtu k přijetí, neboť byla-li směnka již přijata a lhůta k prezentaci k placení již běží, je termín splatnosti dopředu znám a na takovou směnku se tudíž bude stahovat obecný režim podle ustanovení § 54 odst. 4 ZSŠ, o kterém již bylo výše pojednáno. U směnky splatné na viděnou jde naopak o lhůtu k prezentaci k placení stanovenou opět výstavcem ve smyslu §34 odst. 2 ZSŠ. Znamená to tedy, že nastane-li vyšší moc (kterou majitel ihned svému indosantu notifikuje) během výstavcova zákazu k prezentaci směnky k přijetí či k placení, počíná běh třicetidenní lhůty již od tohoto okamžiku a po jejím uplynutí počne běh lhůty k vidění (lhůtní vistasměnka), nebo již bude moci být vykonán postih (vistasměnka). To samozřejmě za předpokladu, že během třicetidenní lhůty by již bylo možno podle příkazu výstavcova směnku předložit. Pokud by se tak nestalo, to znamená notifikoval-li majitel svého indosanta dříve než třicet dní před prvním možným datem, kdy by bylo možno směnku prezentovat, účinky tomu odpovídající by nastaly až po tomto datu a to vše samozřejmě za předpokladu stále trvající nepřekonatelné překážky.

ČÁST TŘETÍ: PRŮBĚH PROTESTU A JEHO VÝSLEDEK

Kapitola 1: Postup protestanta a protestního orgánu obecně

Zřizovatel činí k protestu potřebné úkony z podnětu žadatele. Způsob, jakým se protestant obrací na protestní orgán, není nijak upraven. Z hlediska krátkosti protestačních lhůt je ovšem zřejmé, že tak bude činit ústně při osobním kontaktu, a to zpravidla ihned, jakmile důvod protestace vznikne. Písemná žádost se z uvedeného hlediska může minout účinkem, nehledě na nutnost připojení k ní směnky samotné. Riziko s tím související netřeba jistě dále rozvádět (ztráta směnečné listiny během poštovní přepravy apod.). Včasná upomínka protestnímu orgánu o zamýšlené protestaci však může být, se zřetelem na další jeho agendu, někdy jistě vhodná a účinná. Samozřejmě pouze v případě, kdy protestant již s téměř naprostou jistotou předpokládá, že protestát jeho výzvě ke směnečnému úkonu, jehož neprovedení by mělo být následně právě osvědčeno protestem, nevyhoví. Protestní orgán bude tak mít možnost se na požadovaný úkon lépe připravit a časově ho zařadit do svého programu. Případné riziko odmítnutí z důvodu přetíženosti (viz, níže – kapitola o protestních orgánech) tak může být eliminováno. Rovněž, nebude-li podle zřizovatele osoba protestanta ke zřízení protestu legitimována (o způsobilosti být protestantem v příslušné kapitole), neměl by to být důvod k odmítnutí. Protestní orgán by měl na omyl žadatele upozornit a bude-li ten na provedení protestu trvat, měl by jej přesto učinit. Zřizovatel za to stejně dostane zapláceno a vyvaruje se tím zároveň náhrady případné škody. V případě odmítnutí a chybného posouzení protestantova statusu by šlo totiž nepochybně o nesprávný úřední postup ve smyslu zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a musel by vzniklou škodu uhradit.

Samotný postup protestace není zákonem přímo upraven. Z ustanovení upravujících podmínky jeho dílčích úkonů ho však lze vyčíst. Podstatou úkonu je výzva. Již dříve jsme si popsali protest jako zachovací úkon, kterému zpravidla předchází zachovací úkon jiný, jehož neúspěch právě určuje následný druh protestu (např. po prezentaci k přijetí následuje protest pro nepřijetí, apod.). Výzva protestního orgánu je vlastně stejnou výzvou, jakou již udělal majitel směnky a na kterou obdržel negativní reakci, přičemž jak se již vyjádřila judikatura, nemusí z ní být ani patrné, že ji pronáší zřizovatel protestu.

Není podstatným obsahem protestu, aby notář nebo úředník sepisující protest prohlásil slavnostně k protestátu, že činí protest²⁸.

Protestní orgán tedy tuto skutečnost tímto způsobem ověřuje a výsledek zaznamenává do protestní listiny – viz dále.

Jestliže zřizovatel protestu vyzývá protestáta k provedení nějakého směnečného úkonu, byť ke stejnému jako již byl jednou neúspěšně vyzván protestantem, musí být připraven i na alternativu, že protestát výzvě vyhoví (třeba z poznání, že to protestant opravdu myslí vážně). Nelze pominout ani nijak vzácné případy, kdy majitelé směnky při uplatňování svých práv nepostupují obvyklým způsobem a směnku se rozhodnou předložit až v průběhu protestu – v tomto případě ovšem protestantovi, samozřejmě bude-li výzvě vyhověno, nevzniká nárok na úhradu protestních útrat (o procesním aspektu tohoto problému – viz úvod kapitoly o dalších zachovacích úkonech). Protestní orgán je povinen poskytnout v tomto směru součinnost. Je proto nemyslitelné, aby neměl směnku, popř. její stejnopis či opis u sebe a protestátovi plnění neumožnil. Stane-li se tak, protestace tím končí a není důvod o tom sepisovat protestní listinu. Ustanovení §82 ZSŠ v tomto smyslu výslovně hovoří o možnosti proplacení směnky do rukou protestního orgánu, přičemž je zde tato možnost pojata jako právo protestátovo, kterého nemůže být nijak zbaven. Otázka, zda za součást platební povinnosti dlužníka bude nutno považovat i náklady spojené s nevykonanou protestací, zatím není vyřešena. Zahraniční literatura se kloní ke kladnému závěru s tím, že dokud nejsou tyto náklady zaplacený, může být odmítnuto vydání směnky²⁹. Jde o plnění podobné složení do soudní úschovy podle ustanovení §352 OSŘ a zřizovatel protestu zde v žádném případě nevystupuje v postavení zástupce majitele směnky (to by musel být jeho zmocněnec a pak by šlo ovšem o běžné zaplacení směnky ve smyslu §39 odst. 1 ZSŠ). Lze se ovšem setkat i s názorem, že zřizovatel protestu zde vystupuje jako zákonný zástupce protestantův³⁰.

Aby měl výsledek protestace takové účinky, jaké pro zachování postižných práv předpokládá zákon, musí být dodrženy další stanovené podmínky, zejména co do místa a času, a je-li protestovaným právnická osoba nebo fyzická osoba podnikatel, tak rovněž určení konkrétní osoby fyzické, vůči které zřizovatel protestu protestní výzvu pronáší. Důraz, jež platná právní úprava klade na co nejpřesnější určení místa a časového

²⁸ Rozh. č. 11470 Sb.Váž.

²⁹ *Kotásek, J.* : Směnečné právo, komentář k čl. I zákona směnečného a šekového. Praha: Prospektrum, 2006, str.254

³⁰ *Chalupa, R.* : Zákon směnečný a šekový, komentář, I. díl směnky. Praha: Linde a.s., 2006, str.553

okamžiku protestace jistě není náhodný a nelze k tomu zaujmout kritický postoj. Předně jde opět o již několikrát zmiňovanou směnečnou přísnost, jež mimo jiné zaručuje ve směnečných vztazích právní jistotu. V tomto konkrétním případě téměř vždy vylučuje spory o to, zda protestace byla provedena řádně. A dále lze učinit závěr, že při správném provedení protestu není protestant sto se mu žádným způsobem vyhnout. Vždy půjde alespoň o protest do větru nebo proti stěnám, jež však co do směnečných účinků mají stejnou hodnotu – viz níže.

Kapitola 2: Místo protestace

Obecné místo (obec) protestace je dáno místem samotného úkonu, který měl být vykonán a jehož neučinění se nyní protestací právě zjišťuje. Bude se proto u jednotlivých druhů protestů lišit a pojednáme tedy o něm v příslušných kapitolách.

Z ustanovení §87 ZSŠ vyplývá vcelku přesný postup, jak zjistit v rámci obecného místa konkrétní místo (adresu), kde má být učiněn příslušný směnečný úkon. Tedy nejen protestační výzva, ale ustanovení dopadá na všechny směnečné úkony, jež musí být vykonány u určité osoby (pouze demonstrativně uvádí předložení směnky k přijetí nebo k placení, a právě i pořízení protestu). Dané ustanovení se ovšem použije pouze v případě, že přesná adresa místa k provedení směnečného úkonu není uvedena přímo v směnečné listině - platí tudíž subsidiárně.

Hned na úvod je třeba zmínit, že každý protestát má jen jednu adresu, kde má být směnka protestována a případné další pokusy o provedení protestace na dalších místech již není třeba, protestaci bylo učiněno zadost. To samozřejmě za předpokladu, že zřizovatel vybral toto první místo správně. Zákon na prvním místě zmiňuje místnosti, kde protestát provozuje svůj podnik. Při formulování zákona nebyl termín podnik zcela určitě chápán tak jako dnes, tedy věc hromadnou³¹, předmět právních vztahů a nezbytnou složku každého podnikání. Nicméně i pro dnešní dobu zůstal smysl a tedy i výklad tohoto ustanovení v tomto případě konzistentní a nelze ho tedy interpretovat jinak, než jakékoliv prostory, kde se podnikání uskutečňuje. Při tomto závěru se nelze neztotožnit s pojmem provozovna, jak jej definuje ustanovení §7 ObchZ:

Provozovnou se rozumí prostor, v němž je uskutečňována určitá podnikatelská činnost.

³¹ Ustanovení §5 ObchZ pod pojmem podnik rozumí soubor hmotných, jakož i osobních a nehmotných složek podnikání a dále podnik definuje jako věc hromadnou, na jejíž právní poměry se použijí ustanovení o věcech v právním smyslu.

Je-li takových prostorů více, je třeba dát přednost organizačním složkám a dále organizačním složkám vyšším před nižšími (zejména z důvodu předpokladu snazšího nalezení odpovědných osob), samozřejmě stále v intencích obecného platebního místa (dané obce). Nemá-li protestát v platebním místě prostory ve kterých podniká, nebo nelze-li je vypátrat, stanoví zákon další místo, kde možno protestovat. Je jím protestátovo bydliště, v případě právnické osoby její sídlo. Příslušné ustanovení pamatuje i na situaci, kdy protestační místo nelze zjistit vůbec. Ani tato situace úspěšnému provedení protestace nebrání a v tomto případě postačuje, bude-li zjištěna skutečnost (nemožnost nalezení protestačního místa) uvedena v protestní listině. Hovoříme o tzv. protestu do větru. Co do snahy příslušné místo vypátrat, je protestní orgán omezen pouze vhodným šetřením, tzv. *dotazem u ohlašovacího orgánu* v protestačním místě, jak o něm hovoří výše zmiňované ustanovení §87 odst. 3 ZSS. Ustanovení nutno interpretovat tak, že nikdy nepůjde o plošné vyhledávání. Postačí tedy pátrat jak v Centrální evidenci obyvatelstva, tak i u Policie ČR v daném místě, u obecního úřadu apod³². JSŘ i ZS formulovali podobné ustanovení co do dotazovaného orgánu přesněji:

JSŘ Čl. 87 odst. 2: Zůstal-li bezvýsledný dotaz u místního policejního úřadu, není notář nebo soudní nebo poštovní úředník povinen konati další šetření.

ZS §98 odst. 3: Nemožnost vypátrati obchodní místnost anebo obydlí pokládati jest teprve tehdy za zjištěnou, jestliže zůstal bezvýsledným dotaz veřejného notáře nebo soudního úředníka u státního úřadu policejního, a kde není zřízen, u místního úřadu policejního.

Bude-li ale adresa protestačního místa existovat a v důsledku neprovedeného potřebného šetření bude učiněn "pouze" protest do větru, vzniká potom protestnímu orgánu odpovědnost za škodu tím případně vzniklou (§87 odst. 3). Šlo by nepochybně o nesprávný úřední postup ve smyslu zák. č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem.

Zákon konečně umožňuje provést protestaci kdekoliv, ovšem za souhlasu obou stran (ten musí být uveden i v protestní listině), tedy nejen protestanta, ale i protestáta. Takový souhlas však lze dát i konkludentně. K tomu judikatura:

³² *Kovařík, Z. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 223*

Svolení účastníků potřebné k platnému vykonání směnečného protestu na jiném místě může být uděleno i mlčky tím, že protestát bez námitek dá proti sobě vykonati protest³³.

Kapitola 3: Čas protestace

Doba, ve které musí být směnka protestována, je určena zákonem snad ještě přesněji. Předně je k zachování regresních práv nutno dodržet protestační lhůtu, která je u jednotlivých druhů protestů opět (tak jako obecné protestační místo) rozdílná. Blíže tedy v kapitolách jím určeným a na tomto místě se omezíme pouze na obecnou charakteristiku pro všechny protestační lhůty společnou. Předně je nutno zmínit, že příslušná protestační lhůta, zejména její běh a délka, je téměř vždy odvozena od lhůty stanovené k úkonu, jež je protestací ověřován a mnohdy je s ní i totožná. Co do charakteru jde o lhůtu prekluzivní, přičemž tomu, jež má protestační povinnost, nemůže být tato lhůta nijak prodloužena. Tento závěr vyplývá ze znění zákona samotného, neboť na žádném místě možnost prodloužení lhůt při splnění jakýchkoliv podmínek nepřipouští a tuto pravomoc nezakládá ani soudům. Kromě toho, v důsledku doslovného převzetí z JSZ, tak poněkud navíc výslovně hovoří sám zákon v §74 ZSŠ:

Nepřipouští se žádné dny odkladu, ať zákonné či soudcovské.

V právní terminologii jde o zákaz tzv. respiria či respektních dnů. Prodloužení doby určené pro protest pro nepřijetí (§44 odst. 2 ZSŠ), stejně jako ustanovení o směnečné vyšší moci (§54 ZSŠ), není s uvedeným ustanovením v rozporu³⁴. K žádosti o vydání směnečného platebního rozkazu, kde žalovaným bude některý či někteří postižení, tak soud bude k dodržení protestační lhůty přihlížet z úřední povinnosti. Bude-li protest proveden mimo ní, žádost zamítne a směnečný platební rozkaz nevydá. Nestane-li se tak a rozkaz bude přesto vydán, musí žalovaný uplatnit v tomto smyslu námitky podle § 175 odst.1 OSŘ a své právo uplatnit v nařízeném jednání.

K protestační lhůtě a vlastně k lhůtám ke směnečným úkonům obecně nutno ještě dodat, že dospěje-li jejich konec na den pracovního klidu, prodlužuje se lhůta ještě o jeden nejbližší následující pracovní den. To se týká, jak výslovně stanoví ustanovení §72 odst. 2 ZSŠ, pouze posledního dne lhůty, jinak se do jejího běhu dny pracovního klidu započítávají. Z uvedeného vyplývá, že veškeré směnečné úkony je možno provádět

³³ Rozh. č. 16747 Sb. Váž

³⁴ *Kotásek, J.* : Směnečné právo, komentář k čl. I zákona směnečného a šekového. Praha: Prospektrum, 2006, str.236

pouze v dny pracovní. To však samozřejmě nebrání tomu, aby po dohodě zúčastněných bylo možno provést příslušné úkony i ve dny pracovního klidu či pracovního volna. V případě protestu o tom bylo pojednáno výše.

Zákon se však s určením obecné protestní lhůty nespokojuje a dále k ní upřesňuje konkrétní časový okamžik, ve kterém má být protestace provedena – tzv. protestní hodiny. Jestliže ustanovení vymezující blíže místo protestu se bez dalšího vztahuje na všechny směnečné úkony, které musí být u konkrétní osoby provedeny, tak pro určení konkrétního okamžiku hovoří ustanovení §85 ZSŠ právě jen o protestu. U ostatních těchto úkonů však jistě nelze přijmout závěr, že je možno provádět je kdykoliv během dne. S čistě jazykovým výkladem se nelze spokojit. Analogickým výkladem musíme dospět k tomu, že i při určování přesného konkrétního časového okamžiku ostatních směnečných úkonů (zejména dalších zachovacích úkonů – prezentace k přijetí či k placení) je nutno je použít. Toto ustanovení znějící jen na případy protestace tak nabývá na důležitosti. Jiný závěr při současném znění ZSŠ není možné přijmout, neboť by to vedlo k právní nejistotě směnečných právních vztahů.

Podle ustanovení §85 ZSŠ je tedy nutno protestaci směnky provést od devíti do osmnácti hodin. Tato doba je pochopitelně určena ve prospěch protestanta a nikoliv protestovaného. Tedy ten, kdo směnku protestuje, může tak učinit kdykoliv během těchto hodin a nemusí brát zřetel na možnosti, pracovní dobu, provozní dobu, úřední hodiny, jiné zaneprázdnění, chorobu nebo jakékoliv jiné okolnosti na straně protestáta. Ten má být připraven kdykoliv protest v této době přijmout³⁵.

Nebyl-li protestát v protestním místě zastížen nebo ho zde nebylo možné vypátrat (např. v případě protestáta – právnické osoby nebylo možné zjistit, zda konkrétní osoba je způsobilá právnickou osobu směnečně zavazovat nebo se protestát skrýval), učiní zřizovatel protestu tzv. protest do zdi. V protestní listině namísto protestátovy reakce na jeho výzvu uvede pouze zmínku o tom, že nebyl zastížen.

Výše uvedené časové rozmezí bylo při koncipování ZSŠ téměř doslovně přejato z JSŘ. V minulosti jsme se však mohli setkat s určením protestačních hodin rozdílným. Podle ZS bylo protestaci nutno provést od devíti do dvanácti hodin a poté od čtrnácti do sedmnácti hodin. Stávající úprava oproti ZS tedy znamená prodloužení protestační doby a tím i zjednodušení protestantova postavení. V souvislosti s úvahami o možné novelizaci současného ZSŠ se ale lze setkat s názory na znovuzavedení výše zmíněného

³⁵ Kovařík, Z. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 220

časového rozmezí. Lze poukázat na větší pravděpodobnost zastihnutí protestáta a tím omezení počtu protestů provedených do zdi či do větru, čímž by byl získán reálnější obraz o skutečnosti, jež má být protestem ověřena. Nehledě na to, výše zmíněná úprava ZS byla přesnější, neboť se vztahovala i na jiné směnečné úkony a užití analogie tudíž nebylo nutné. Např. Z. Kovařík k tomu dodává³⁶:

„V našich podmínkách nejsou žádnou vzácností polední přestávky, a to i v bankách. Je tedy otázkou, jestli by neměly být protestační a prezentační hodiny k tomu přizpůsobeny.“

K době protestu zbývá dodat, že mimo protestní hodiny je možno protestní úkon provést rovněž, ovšem opět pouze za souhlasu obou stran, tedy protestanta i protestovaného. To se týká, jak již bylo nastíněno výše, i dnů pracovního klidu a pracovního volna, nacházejí-li se uprostřed protestační lhůty. V kontextu s předchozí pasáží věnované protestnímu místu vyplývá tedy závěr, že za součinnosti těchto dvou hlavních účastníků protestního úkonu, lze protestaci v rámci protestní lhůty úspěšně provést vždy a všude.

Kapitola 4: Osoba protestanta a protestáta

Žádat protestaci může jen ten, kdo byl oprávněn k tomu úkonu, jež je protestem ověřován. V podstatě lze podle toho **osobu protestanta** rozdělit do dvou kategorií, a to podle toho, jedná-li se o protesty týkající se přijetí (protest pro nepřijetí a protest pro nedatované přijetí, případně kontraprotest pro nevydání stejnopisu zasláného k přijetí), nebo o protesty vztahující se k placení (ostatní druhy protestů). V prvním případě to může být tedy pouze ten, kdo mohl předložit směnku k přijetí. Tento úkon se děje výhradně ve prospěch majitele a tudíž na osobě předkladatele vůbec nezáleží. Nejčastěji jím bude samozřejmě právě majitel sám, ale jak bylo právě nastíněno, může jím být kdokoli, kdo má směnku v ruce, tedy i pouhý detentor (např. zloděj). V druhém případě protestantem bude pouze ten, kdo je oprávněn směnku předložit k placení. Okruh takto legitimovaných osob je poměrně široký a pro přehlednost jej lze rozdělit do třech skupin. Předně jde o směnečné věřitele k tomu legitimované přímo ze směnečné listiny. Zákon hovoří v ustanovení §38 odst.1 o majiteli a dále v ustanovení §40 odst. 3 uvádí:

³⁶ Kovařík, Z. : O možných změnách ve směnečném a šekovém právu, Právní rádce č. 2/2003

Kdo platí při splatnosti, zprošťuje se svého závazku, nejedná-li podvodně nebo nelze-li mu přičíst hrubou nedbalost. Je povinen zkoumat správnost řady indosamentů, nikoli však podpisy indosamentů.

Toto ustanovení konkretizuje §16 odst. 1 ZSŠ, stanovující vyvratitelnou domněnku, že majitelem směnky je ten, který má směnku v rukou a své právo prokáže nepřetržitou řadou indosamentů (vyvratitelnou prokázáním skutečností předpokládaných v odst. 2 zmiň. ustanovení). V tomto smyslu je tedy za oprávněného protestanta nutno považovat rovněž prokuroindosatáře (§18 ZSŠ), zástavního indosatáře (§19 ZSŠ) a indosatáře na základě tzv. rubopisu důvěrnickém, který ostatně na směnce vystupuje v pozici majitele, a že jím není je zřejmé pouze z osobních ujednání mezi majitelem a tímto indosatářem. V případě blankoindosamentu (§14 odst. 2 ZSŠ) má toto právo dokonce i pouhý detentor. Druhou skupinu tvoří rovněž směneční věřitelé, jejichž legitimace však ze směnky přímo nevyplývá. Jde o právní nástupce osob, jež na směnce uvedeny jsou. To je případ především tzv. rektasměnek (§11 odst. 2 ZSŠ), kde se majitel prokazuje nabývací smlouvou. Rovněž tak v případě sukcesivního přechodu práv, kde se majitel bude prokazovat různými právními tituly. V případě dědice jím bude např. dohoda o vypořádání dědictví. Byl-li prodán podnik, jehož je směnka součástí, bude se majitel legitimovat smlouvou o prodeji podniku a příslušnými smlouvami se bude rovněž prokazovat věřitel v případě přeměny obchodní společnosti podle ObchZ. Třetí skupinu tvoří dokonce osoby, jež směnečnými věřiteli nejsou vůbec. Půjde o osoby od majitele odlišné, jímž však svědčí ke směnce právo jiné povahy. Za majitele v úpadku tak může protestaci nechat provést správce konkurzní podstaty a v exekučním řízení exekutor, nebo soudní vykonavatel. Stejně tak je-li směnka předmětem dědictví, které je doposud projednáváno, o protest požádá jeho správce. Ve všech těchto případech by však v protestní listině byl jako protestant uveden majitel, jemuž byla směnka odebrána.

Osoba protestáta se liší podle toho konkrétního druhu protestu, jež má být vykonán. O tom, kdo jím tedy v konkrétním případě je, bude pojednáno u každého protestu zvlášť v příslušných kapitolách. Zde pojednáme o tom, na kterou konkrétní fyzickou osobu se protestní orgán musí obrátit, určuje-li konkrétní směnka jako protestáta osobu právnickou nebo i osobu fyzickou, je-li zároveň podnikatelem. K tomuto určení ZSŠ žádná bližší ustanovení neobsahuje. Toho samozřejmě není třeba, neboť je zřejmé, že musí jít o osobu způsobilou právnickou osobu zavazovat. Patřícnou

úpravu lze tedy hledat v obecných ustanoveních ObčZ a ObchZ. Příslušná ustanovení o tom, kdo projevuje vůli právnických osob navenek jsou zejména:

§20 ObčZ: *Právní úkony právnické osoby ve všech věcech činí ti, kteří k tomu jsou oprávněni smlouvou o zřízení právnické osoby, zakládací listinou nebo zákonem (statutární orgány).*

§13 odst. 2 ObchZ: *Ustanovení tohoto zákona o jednotlivých obchodních společnostech a družstvu určují statutární orgán, jehož jednání je jednání podnikatele.*

Z jejich znění vyplývá, že směnečně zavazovat právnickou osobu je způsobilý především jeho statutární orgán. Kdo ho skutečně tvoří, tedy které konkrétní fyzické osoby, stanoví příslušné dokumenty, nebo sám zákon.

Na základě přímého zákonného zmocnění mohou právnickou osobu dále směnečně zavazovat:

- Pracovníci nebo členové právnické osoby, pokud je to stanoveno v jejich vnitřních předpisech, nebo je to vzhledem k jejich pracovnímu zařazení obvyklé (§20 odst. 2 ObchZ).
- Vedoucí organizační složky podniku, který je zapsán do obchodního rejstříku a jeho směnečný úkon se týká této organizační složky (§13 odst. 3 ObchZ).
- Prokurista (§14 odst. 1 ObchZ).
- Osoba pověřená při provozování podniku určitou činností za předpokladu, je-li s touto činností spojeno právo směnečně se zavazovat.
- Nelze opominout ani nezmocněné jednatelství ve smyslu §16 ObchZ.

Pro bližší výklad těchto ustanovení lze odkázat na příslušnou literaturu, neboť tato problematika již přesahuje námi vymezené téma.

Co se podnikatelů – fyzických osob týče, tak kromě nich samotných, je lze zavazovat rovněž osobami zákonem k tomu zmocněnými, jak o nich bylo právě pojednáno výše.

Na závěr této kapitoly ještě nutno pojednat o tzv. deklaračním protestu. Jde o to, že osoba protestanta a protestáta nemusí být za všech okolností rozdílná. Naopak, situace, kdy tyto dvě osoby splynou v jedno, může být v praxi poměrně častá. Protestant se v tomto případě domáhá směnečného plnění sám proti sobě. Taková skutečnost se může zdát protismyslná, proto pro osvětlení celé situace uvedeme příklad, v praxi nejběžnější. Eskontuje-li domicilovanou směnku domiciliát (banka), bude muset si ji v době splatnosti sám sobě proplatit. Povinnost platby však vyplývá z mimosměnečné dohody mezi akceptantem a bankou. Nebude-li mít tedy dlužník u banky dostatek

prostředků, nelze předpokládat, že by ta za normálních okolností směnku proplatila, tedy ani sama sobě. I v takovém případě musí být tato skutečnost ověřena protestem a to tzv. deklaračním. V praxi byl tento druh protestu považován za zbytečný, neboť je-li podstatou protestu mimo jiné opatření důkazu o odepření směnečného plnění, je při totožnosti obou hlavních účastníků ověřování takové skutečnosti nesmyslné. Z hlediska protestu jako zachovacího úkonu se však relevantnost tohoto úkonu ani v tomto případě nijak nemění. Pro nepřímého dlužníka je ověření takové skutečnosti důležité za všech okolností, neboť pouze tak se dovídá o tom, že se směnkou bylo řádně nakládáno a nebyl-li by protest zřízen, právem by se mohl domnívat, že směnka byla proplacena, a že směnečný vztah byl ukončen. Nicméně SZ z roku 1928 věřitele v jednom případě od protestace osvobozoval. Šlo právě o případ, jež jsme pro ilustraci popsali výše. Nutno podotknout, že institut domicilu byl v té době pojímán poněkud odlišně, byť jeho smysl byl stejný³⁷.

Kapitola 5: Protestní orgány

Protestním orgánem rozumíme orgán, který je způsobilý k provedení protestních úkonů, jde tedy o zřizovatele protestu. Jde o orgán, který zjišťuje, že určitá skutečnost tvrzená protestantem skutečně nenastala a tím zároveň tuto negativní skutečnost osvědčuje. Kdo jím může být stanoví ZSS v §79. Z jeho znění je jasné, že jde opět o jedno z nemála ustanovení, které je nutno vykládat v kontextu s dobou jeho vzniku, neboť jeden zde zmiňovaný orgán již neexistuje, resp. jeho působnost byla přejata jiným – viz. dále.

Před samotným výkladem o jednotlivých protestních orgánech se ještě zmíníme o vzájemném vztahu mezi nimi. Jednotliví zřizovatelé si jsou navzájem rovni a protest provedený kterýmkoliv z nich bude mít stejnou váhu a stejné účinky. Je výlučně na protestantovi, který orgán si pro zřízení protestu vybere a jeho volba je pro protestní orgán zásadně závazná. Nemůže tedy žadatele bez vážných důvodů posílat jinam, vymlouvat se, že protesty neprovádí, či protestaci jinak odmítnout. Stane-li se tak, nebo nebude-li protestace provedena řádně, vzniká žadateli o provedení protestu nárok na náhradu škody podle zákona č.82/1998 o odpovědnosti za škodu při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem. Za vážné důvody, kdy protestní orgán protestaci odmítne provést, lze považovat např.: kapacitní přetíženost,

³⁷ Rouček, F. : Československý zákon směnečný. Praha: Československý Kompas, 1928, str. 204 a násl.

neboť nelze konstatovat, že protestace směnky má vždy přednost před jinou jejich úřední agendou a dále případy, kdy sám protestant nevytvoří pro provedení protestu dostatečné podmínky, a to zejména nepředloží-li originál směnečné listiny, požádá o protestaci po proběhlé protestační lhůtě, nebo tak pozdě, že již nelze rozumně očekávat, že bude možno do konce lhůty protest vykonat³⁸. Nicméně, i když bude majitel směnky s žádostí o protest bezdůvodně odmítnut, odpovědnost státu nenastává ihned. Rovněž majitele směnky stíhá obecná povinnost předcházet škodám – princip prevence³⁹ a případný protestant, je-li odmítnut, se nesmí spokojit s pocitem získaného nároku na regres proti státu. Ve smyslu výše zmíněného principu žadatel nesmí rezignovat v úsilí na získání řádného protestu a musí se obrátit na protestní orgán jiný, třeba i opakovaně, a to po celou dobu běhu protestační lhůty. Teprve pak lze se s postihem na stát obrátit. Netřeba jistě dodávat, že v případě úspěchu majitele proti dlužníkům přímým o škodě hovořit nelze vůbec.

Při konkrétním výběru může být protestant motivován různými okolnostmi, jako např. výší poplatku, vzdáleností orgánu od protestního místa, předchozími zkušenostmi aj.. Nejvíce ovšem bude brán zřetel na potenciální úspěšnost provedené protestace, neboť zájem na kvalitním provedení protestace ze strany protestanta není nutno jistě nijak zdůrazňovat. Vybere tedy takového zřizovatele, který má s protestacemi již zkušenosti (nebo to o něm alespoň předpokládá) a s ohledem na relativně krátké protestní lhůty, orgán schopný rychle reagovat. Nepříznivé důsledky ze špatně provedené protestace dopadnou na žadatele totiž okamžitě a případný následný regres na protestním orgánu je problematický, zejména z hlediska dokazování a časové náročnosti.

Jednotlivé protestní orgány vymezuje tedy ZSŠ v §79, který zní:

Protest musí být učiněn soudem, notářem nebo místním národním výborem.

Na prvním místě zákon jako zřizovatele protestu zmiňuje **soud**. Toto dosti nekonkrétní vymezení s sebou nese nejednu potíž při zjišťování na koho konkrétně se v případě potřeby obrátit. Předně jde o vymezení příslušného soudu a dále zjištění konkrétní kompetentní osoby. Sám ZSŠ tuto problematiku přenechává obecné úpravě o soudech, ale v současné době bližší právní úpravu nenajdeme bohužel v žádném předpise. Podle ustanovení §9 odst. 2 písm. p) OSŘ by se mohlo zdát, že otázka věcné

³⁸ Kovařík, Z. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 211

³⁹ Zmíněný princip je upraven v §3 odst.2 OZ: *Fyzické a právnické osoby, státní orgány a orgány místní samosprávy dbají o to, aby nedocházelo k ohrožování a porušování práv z občanskoprávních vztahů a aby případné rozpory mezi účastníky byly odstraněny především jejich dohodou.*

příslušnosti je jasná. Již ale z jazykového výkladu je zřejmé, že toto ustanovení v našem případě použít nelze. Příslušné ustanovení se vztahuje pouze na sporná řízení týkající se smének a protestní listina jakožto výsledek protestace (viz. kapitola Protestní listina) je pro účely sporu pouze důkazním prostředkem. O sporné řízení při provádění protestu tedy nejde a nejde vlastně ani o řízení žádné, takže odpověď na tuto otázku je nutné hledat mimo OSŘ. Z hlediska věcné příslušnosti tedy musíme dospět k závěru, že protestovat přísluší okresním soudům, neboť ty jsou zásadně pravomocné, není-li stanovena příslušnost soudů vyšších⁴⁰. Co bylo výše zmíněno o příslušnosti věcné, platí obdobně rovněž pro příslušnost místní. Její určení ovšem nečiní v praxi problémy, neboť si lze jen stěží představit, že by soud protestaci prováděl mimo svůj obvod. Místní příslušnost soudu bude tedy dána místem protestace.

Narozdíl od dalšího protestního orgánu – notáře, v případě soudu zákon nehovoří o tom kdo, tedy která konkrétní osoba, může za soud protestaci provést. To umožňuje širší výklad, jímž se dospěje k tomu, že kromě soudců samotných to mohou být i jiní odpovědní pracovníci. V praxi ji budou provádět zejména vyšší soudní úředníci, soudní tajemníci či justiční čekatelé. Bližší právní úprava by byla samozřejmě opět na místě. Samotní soudci se vzhledem k jejich pracovní přetíženosti a nutnosti vyjetí za protestátem do terénu budou tohoto úkonu ujímat pouze sporadicky, spíše vůbec.

Co se poplatkové povinnosti týče, tak ta je upravena v zákoně č. 549/1991 Sb., O soudních poplatcích. Ten za úhrn úkonů potřebných k protestaci směnky, tedy včetně vydání protestní listiny, v sazebníku poplatků stanoví pod položkou 30 písm. a) paušální poplatek ve výši 1000 Kč. Poplatkové povinnosti rovněž podléhá pořizování výpisů z knihy protestů, jakožto efektivní náhrada za ztracenou protestní listinu - viz. příslušná kapitola. Za tento úkon stanoví stejné ustanovení pod písm. b) paušální poplatek ve výši 200 Kč. Pro úplnost ještě dodáme, že splatnost poplatku nastává na základě ustanovení §9 odst. 8 SoudP ještě před provedením úkonu. Nebude-li tedy poplatek zaplacen předem, soud úkon neprovede. Na rozdíl od notáře – viz. níže, nemá soudní zřizovatel protestu nárok na náhradu nákladů a náhradu za promeškaný čas, neboť stávající úprava tyto náhrady nikde neupravuje. Tento stav lze považovat za nevyhovující, neboť pokrytí těchto nákladů v rámci paušální částky je zcela jistě nedostatečné, nehledě na bezdůvodné zvýhodnění notáře.

⁴⁰ Kovařík, Z. : Směnka a šek v České republice, 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, str.227

Druhý orgán, o kterém zákon hovoří jako o možném zřizovateli protestu, je **notář**. Jde o protestní orgán u nás tradiční, vycházející z rakousko-německého modelu, a lze tudíž předpokládat, že bude mít s danou problematikou nejvíce zkušeností. Že tomu tak skutečně je, ukážeme dále.

O provedení protestace je možno požádat kteréhokoliv notáře. Otázka příslušnosti tak zde odpadá, a to z důvodu neexistence instančnosti ve struktuře notářství a rovněž z důvodu celostátní působnosti každého notáře (rozmístnění notářských úřadů podle soudních obvodů na tom nic nemění). Protestant si samozřejmě vybere takový notářský úřad, u kterého předpokládá bezproblémové a řádné provedení protestace – viz výše pasáž o motivaci žadatele při výběru zřizovatele. Že půjde vždy o notáře v blízkosti protestního místa netřeba jistě dodávat. Co se týče konkrétní osoby způsobilé protestaci provést, zákon hovoří jasně pouze o samotném notáři. Podle zákona č. 358/1992 Sb., O notářích a jejich činnosti (notářský řád) přichází v úvahu ještě jeho zástupce (nemůže-li notář funkci dlouhodobě vykonávat) nebo náhradník (v případě úmrtí, nebo odvolání notáře) ve smyslu ustanovení §14 odst.1 a 3 NotŘ a dále notářský kandidát, který byl na návrh notáře ustanoven notářskou komorou k zastupování ve výkonu jeho činnosti na základě ustanovení §24 odst.1 NotŘ. Ostatní zaměstnanci úřadu jako např. notářští koncipienti, či jiní kvalifikovaní pracovníci kanceláře podle NotŘ nepřicházejí v úvahu.

Poplatková povinnost notářského protestu zaznamenala v průběhu posledních let zásadní změnu. Dřívější právní úprava stanovila odměnu notáře za provedení úkonů souvisejících s protestací stejně jako soudní poplatek, čili pevnou sazbou 1000 Kč za úhrn úkonů potřebných k protestaci směnky a paušální částkou 200 Kč za vydání opisu protestní listiny, nebo výpisu z protestní listiny nebo za vydání opisu, nebo výpisu z knihy protestů⁴¹. V současnosti se odměna notáře za jím vykonávanou činnost řídí vyhláškou min. spravedlnosti č. 196/2001 Sb., O odměnách a náhradách notářů a správců dědictví (notářský tarif). Výše odměny za úhrn úkonů potřebných k protestace směnky již není stanovena pevnou sazbou, ale je pohyblivá v závislosti na výši směnečného penízu protestované směnky – podle ustanovení §6 NotT tzv. tarifní hodnotě. Samotný způsob výpočtu stanoví příloha NotT - sazebník odměny notáře za úkony notářské činnosti v oddíle I, bod 3, pod položkou B :

Za úhrn úkonů, potřebných k protestaci směnky nebo šeku, včetně sepsání a vydání protestní listiny

⁴¹ Položka D sazebníku odměn notáře za notářskou činnost (příloha Vyhlášky min. spravedlnosti č. 612/1992 Sb., o odměnách notářů a správců dědictví)

z prvních 100 000 Kč tarifní hodnoty 1,0 %,
z přebývajících částky až do 500 000 Kč
tarifní hodnoty 0,5 %,
z přebývajících částky až do 1 000 000 Kč
tarifní hodnoty 0,3 %,
z přebývajících částky až do 7 000 000 Kč
tarifní hodnoty 0,1 %,
nejméně 2 000 Kč.

Částka nad 7 000 000 Kč se do základu tarifní hodnoty nezapočítává.

Z uvedeného vyplývá, že odměna notáře se bude pohybovat v rozmezí 2000 Kč jakožto částkou nejnižší a 10.500 Kč jakožto částkou maximální vypočtenou. Kromě toho může být odměna ještě přiměřeně zvýšena ve smyslu §9 NotT, a to až o 100%, kdy půjde o věc složitou (např. protestní orgán bude muset provádět širší šetření ohledně nalezení protestního místa, nebo na žádost protestanta provádět výzvu ještě v jiném než protestním místě), nebo půjde o směnku sepsanou cizím jazykem. Výsledná částka může být ve srovnání s obdobím před rokem 2001 tedy i více jak desetinásobně vyšší.

Notář má ovšem kromě odměny samé nárok ještě na náhradu hotových výdajů podle ustanovení §16 NotT (cestovné, poštovné, telekomunikační poplatky aj.) a dále náhradu za promeškaný čas podle ustanovení §20 NotT (čas strávený cestou na místo protestace a zpět a čekání na provedení úkonu z důvodů na straně žadatele) a to ve výši 50 Kč za každou započatou čtvrt hodinu.

Zůstane-li protestační úkon nedokončen bez zavinění protestního orgánu, má zřizovatel nárok na poměrnou část odměny. Zde půjde zejména o případy, kdy protestát jeho výzvě vyhoví, požadovaný směnečný úkon provede a nebude tedy nutné sepisovat protestní listinu.

Co se týče odměny za vydání opisu protestní listiny, nebo výpisu z protestní listiny nebo za vydání opisu, nebo výpisu z knihy protestů, tak zde zůstala koncepce stejná. Jde tedy stále o pevnou sazbu, jejíž výše se dokonce snížila na 100 Kč, viz. příloha NotT - sazebník odměny notáře za úkony notářské činnosti v oddíle II, pod položkou L.

Na rozdíl od soudních poplatků není v tomto případě splatnost poplatku přímo stanovena. Žadatel je však povinen složit před započítáním protestačních úkonů

přiměřenou zálohu na odměnu notáře. Nestane-li se tak, nemá notář povinnost protestaci provést a může jej tedy odmítnout.

Jako poslední protestní orgán uvádí zákon dnes již neexistující **místní národní výbor**. Na základě zákona č. 367/1990 o obcích přešla veškerá působnost místních národních výborů na obce⁴². Stávající zákon o obcích č. 128/2000 (obecní zřízení) to nijak nezměnil. Provádění protestace z povahy věci jistě nepatří do samostatné působnosti, ale jde o pravomoc delegovanou. Protestním orgánem tedy bude obecní úřad, který tuto přenesenou působnost obce podle §61 odst. 1 písm. a) obecního zřízení vykonává. Zavedení obecního protestu do našeho právního řádu je novum a to nejen co se našich poměrů týče, ale i novum světového významu. Žádný jiný právní řád podobnou úpravu nezná.

Co se týče dalších dílčích otázek, na které jsme byli v případě předchozích zřizovatelů alespoň částečně schopni odpovědět, zde v důsledku naprosto chybějící právní úpravy a nedostatku poznatků z praxe, se lze pouze dohadovat. Příslušný obecní úřad bude pravděpodobně ten, v jehož územním obvodu se bude nacházet protestní místo. I bez výslovné úpravy je totiž sporné, zda by bylo přípustné, aby obecní orgány jedné obce prováděly protestaci na území jiné obce. Obce jsou do značné míry suverény na svém území a tedy na horizontální úrovni by to byl téměř stejný zásah do suverenity jedné obce jinou obcí jako mezi státy⁴³. O tom, která osoba protest provede, bude nejspíš interní záležitostí obecního úřadu, který tak rozhodne v rámci rozvrhu práce. Provedení protestace obecním úřadem nebude podléhat poplatkové povinnosti, neboť zákon č. 368/1992 Sb., o správních poplatcích, ani žádný jiný zákon takový poplatek nestanoví (srov. čl.11 odst. 5 Listiny⁴⁴)

Čistě jako zajímavost zmíníme ještě jeden protestní orgán v minulosti v našem právním řádu vyskytující se, a to poštovního úředníka. Možnost nechat si jím pořídít tzv. poštovní protest obsahoval JSŘ. Čl.79 JSŘ zněl:

- (1) *Každý protest musí býti učiněn veřejným notářem anebo soudním úředníkem anebo poštovním úředníkem*
- (2) *Poštovním úředníkem se rovnají osoby, jež pověří poštovní správa sepisováním protestů*

⁴² §22 zmiň. Zákona zní: *Obce v přenesené působnosti vykonávají státní správu v rozsahu, ve kterém ji podle zvláštních zákonů vykonávaly místní národní výbory, popřípadě městské národní výbory třetí kategorie, do počátku účinnosti tohoto zákona.*

⁴³ *Kovařík, Z.* : Směnka a šek v České republice, 5. doplněné a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2006, str.229

⁴⁴ čl.11 odst. 5 Listiny základních práv a svobod zní: *Daně a poplatky lze ukládat jen na základě zákona*

Toto ustanovení však zůstalo mrtvou literou zákona, neboť k němu nebyly vydány prováděcí předpisy. ZSS poštovní protest (bůh ví proč) nahradil protestem obecním, který však čeká v dohledné době pravděpodobně stejný osud.

Chceme-li hodnotit vhodnost použití toho kterého protestního orgánu, tak z toho, co bylo právě řečeno plynou některé důležité závěry. Předně je za naprosto nevyhovující protestní orgán třeba označit obecní úřad. Nejenže chybí bližší právní úprava co do jeho kompetentnosti a poplatkové povinnosti, ale v praxi ani samy úřady nevědí, že se na ně žadatelé o provedení protestace mohou obrátit. Naprostá personální nevybavenost a chybějící odbornost obecní úřad jako protestní orgán prakticky diskvalifikuje a uvážlivý objednatel by měl tuto možnost sám vyloučit. De lege ferenda lze bez skrupulí navrhnout tento protestní orgán v příští právní úpravě zcela vynechat.

Soudní protest je bezesporu lepší alternativou, ale i v tomto případě by měl protestant svou volbu uvážit. Jak výše pojednáno, soudci sami budou provádět protestní úkony zřídka, spíše vůbec. Otázka na koho se při vstupu do budovy soudu obrátit je tak namístě. V rozvrhu práce s tím jistě počítáno nebude a z důvodu nutnosti provedení úkonu mimo místnosti soudní budovy si lze celkem snadno představit i krajní situaci, kdy žadatel bude poslán z kanceláře do kanceláře. Finanční motivace objednatele oproti protestu notářskému by měla v tomto případě ustoupit do pozadí před zájmem na kvalitním a rychlém protestu. Soudní protest lze doporučit pouze protestantovi, který již s ním má v určité lokalitě kladné zkušenosti.

Jako nejvíce vyhovující protestní orgán lze označit notáře. Právnícké vzdělání zaručující odbornou připravenost, finanční zainteresovanost, zkušenosti s prací mimo svůj úřad, ale především rozsáhlá praxe s touto problematikou má za následek, že drtivá většina protestů je zřizována právě jimi. To není jen otázkou současnosti, ale jak již bylo nastíněno výše, protesty zřizované notáři mají u nás historickou tradici a o jeho popularitě svědčí i dobová literatura. Např. prof. G. Švamberg uvádí:

„Oblíbenější v praxi je však protest notářský. Nerozhoduje pro to cena protestu, nýbrž jiné výhody, zejména odpolední úřední hodiny notářovy a snad i větší úslužnost notáře honorovaného zvlášť za zřízení protestu v poměru k soudnímu úředníkovi za zřízení protestu zvlášť nehonorovanému a jinou prací přetíženému.“⁴⁵

Dnes však navýšení notářovy odměny za provedení protestních úkonů oproti ostatním protestním orgánům může být pro potenciálního objednatele při výběru

⁴⁵ Švamberg, G. : Naše jednotné směnečné právo. Praha: V.Palásek a F.Kraus, 1941, str.168

zřizovatele demotivující. Jistě, náklady na zřízení protestu jsou součástí následných postihových práv. To však nemění nic na tom, že v době protestu je nese zatím objednatel sám. Z poklesu provedených protestací v novém tisíciletí – viz kap. Postřehy z praxe, by se tomu tak mohlo zdát. Lze však soudit, že notářský protest bude i nadále z výše zmíněných důvodů převažovat, a to přinejmenším do té doby, než bude k dispozici jiný, kvalitativně stejně vybavený protestní orgán. Již jsme se zmínili o zbytečnosti obecních protestů a o úvaze opuštění tohoto institutu. S tím souvisejí i návrhy, kdo by obecní úřad, jakožto zřizovatele protestu, nahradil. Nabízí se využít nově zřízené soukromé exekutory, jejichž výhodou je stejně jako v případě notáře právní vzdělání a dále nelze přehlédnout fakt, že značná část aktivit exekutora se odehrává tak říkajíc v terénu, což právě v případě protestace je neopominutelný klad⁴⁶. Lze tedy předpokládat, že tento orgán by byl pro notáře zdatným konkurentem.

Kapitola 6: Protestní listina

Ve světle, již v úvodu zmíněné, přísné formálnosti směnky, nikoho jistě nepřekvapí, že zákon stanoví, jakým způsobem má být výsledek protestace zachycen a rovněž obsahové náležitosti takového zachycení. Nevyhoví-li protestovaný výzvě k směnečnému plnění, sepisuje protestační orgán, který ji provedl, o provedené protestaci tzv. protestní listinu. Podle našeho současného směnečného práva se tedy výsledek protestace zaznamenává na samostatnou listinu a na směnku samotnou se poznamená o provedené protestaci pouze záznam ve smyslu §86 ZSŠ, jehož opomenutí však na platnost protestu žádný vliv nemá. V minulosti tomu však vždy nebylo. Čl.81 odst. 1 JSŘ stanovil:

Protest je napsati na směnku anebo na list, který musí býti spojen se směnkou.

Přijetím do dnes platného ZSŠ, se protestní listina, v mírně modifikované podobě (co do obsahových náležitostí) oproti znění zákona směnečného z roku 1928, vrátila do našeho právního řádu.

Charakter protestní listiny je několikerý. Především má význam procesní. Jde o důkazní prostředek typu veřejné listiny ve smyslu §134 OSŘ⁴⁷. Jakékoliv další označování, vedené snahou lépe vystihnout tuto vlastnost důkazního prostředku

⁴⁶ Kovařík, Z. : O možných zněních ve směnečném a šekovém právu, Právní rádce č. 2/2003

⁴⁷ §134 OSŘ zní: *Listiny vydané soudy České republiky nebo jinými orgány v mezích jejich pravomoci, jakož i listiny, které jsou zvláštními předpisy prohlášeny za veřejné, potvrzují, že jde o nařízení nebo prohlášení orgánu, který listinu vydal, a není-li dokázán opak, i pravdivost toho, co je v nich osvědčeno nebo potvrzeno.*

(notářský zápis apod.), je tudíž zbytečné. V případném sporu tedy prokazuje, že protest – nezbytný zachovací úkon, byl učiněn. Skutečnost, kterou listina osvědčuje, že opravdu nastala, není třeba jiným způsobem dokazovat. To ostatně ani není možné – v tomto smyslu jde tedy o důkazní prostředek ničím nenahraditelný. Zákon zde stanoví, jaký konkrétní důkazní prostředek je k prokázání této skutečnosti bezpodmínečně nutný a v tomto smyslu lze charakter protestní listiny chápat jako výjimku ze zásady volného hodnocení důkazů, jakožto stěžejní zásady dnešního civilního procesu a určitý posun k legální důkazní teorii⁴⁸.

Jedinou výjimkou, kdy je protestní listina nahrazena jiným instrumentem, je situace předvídaná v §43 odst. 2 bod 2 a 3 ZSŠ. Směnečník nebo výstavce, který zakázal směnku předložit k akceptu, se dostal do konkurzu a postihová práva lze vykonat již před splatností. To, že směnka zůstane dishorována, lze předpokládat již touto vzniklou situací. Směnka protestována být nemusí a v případném sporu jako důkazní prostředek slouží soudní usnesení o prohlášení konkurzu ve smyslu §44 odst. 6 ZSŠ⁴⁹.

Protestní listina má zároveň význam hmotněprávní. Tedy ve smyslu zachovacího úkonu, jak již bylo o něm pojednáno v kapitole O obecné charakteristice protestu.

Na tomto místě je třeba zmínit se rovněž i o některých mylných představách, které v širší veřejnosti v souvislosti s tímto tématem existují. Protestní listinu nelze především chápat jako hodnocení toho, zda bylo či nebylo učiněno právu zadost. Jinými slovy, zda nahrazuje soudní rozhodnutí, výsledek nalézacího řízení, ve kterém se účastník s úspěchem dovolal práva na soudní ochranu svého porušeného nebo ohroženého práva. Smyslem protestace je pouze obstarat důkazní prostředek – protestní listinu, kterým se případné porušení práva v soudním řízení dokazuje a výsledek takového řízení jím dopředu není nikterak předurčen. Ostatně osoba uvedená na směnce nemusí být ještě osobou povinnou ke směnečnému plnění (např. jméno směnečníka je na směnce uvedeno omylem, chybou zhotovitele směnky nebo i podvodně, a ten samozřejmě nemá vůbec žádnou povinnost poskytnout akcept).

Smysl protestu rovněž nespočívá v upomínání dlužníka k zaplacení, nebo jinému směnečnému úkonu. Nicméně jeho určitý psychologický efekt na povinného popřít nelze. Věřitel tím dává evidentně najevo, že to s vymáháním směnečné pohledávky myslí vážně.

⁴⁸O tom blíže např.: *Winterová, A., a kol.* : Civilní právo procesní, Linde Praha, a.s. 2004, str. 86

⁴⁹Ustanovení §44 odst. 6 je třeba vykládat v kontextu dnešní doby. Pod pojmem soudní usnesení o nařízení likvidace je nutno rozumět soudní usnesení o prohlášení konkurzu. Blíže: *Kovařík, Z.* : Směnka a šek v souvislosti s konkurzem a vyrovnáním. *Právní rozhledy*, č. 7/1998

Samotný protestační úkon prováděný protestním orgánem není samozřejmě zadarmo. Poplatková povinnost, zejména co do její výše, se ale liší podle orgánu, který protestaci provádí, a proto je o poplatkové povinnosti pojednáno na jiném místě (předcházející kapitola).

Obsahové náležitosti stanoví ZSŠ v §80 v bodech 1 až 7. Je-li protestní listina některých, v tomto ustanovení vyčleněných, údajů prosta, nejde o protestní listinu (viz. směnečná přísnoř). K charakteru jiných vad, jež se případně v protestní listině vyskytnou judikatura říká:

Bezvýznamné vady nemají vzápětí neplatnost protestu, lze-li z celého jeho obsahu vyčísti jeho podstatné náležitosti⁵⁰.

Obsahuje-li protestní listina naopak některé další poznámky, nemají ty, z pohledu listiny jako důkazního prostředku, žádný vliv. Je tedy zcela zbytečné uvádět na protestní listině námitky, které protestát při protestaci vznesl. I když budou v protestní listině zachyceny, stejně bude muset dlužník proti směnečnému platebnímu rozkazu později uvést, co proti němu namítá, a jen námitky uvedené v protestní listině právní moci směnečného platebního rozkazu nezabrání⁵¹. Nadbytečné informace ovšem samozřejmě nikterak neškodí, např. samo uvedení, že jde o protestní listinu (označení listiny totiž není obligatorní obsahovou náležitostí), bude jistě přínosné. To se ostatně samozřejmě děje a osobám, jež s ní přijdou do styku, to jistě umožňuje rychlou orientaci o co se vlastně jedná.

Protestní listina tedy musí bezpodmínečně obsahovat (v pořadí, jak je uvádí ZSŠ):

Bod 1 – Údaje identifikující protestanta a protestovaného. O tom, kdo jimi může být pojednáme u každého protestu zvláště.

Bod 2 – Samotná podstata protestu, konstatování o tom, zda směnečný úkon, který měl být protestátem proveden nebyl, či proveden byl, ale jen částečně. Tedy, že výzva protestního orgánu se minula účinkem, případně poznámka o tom, že nebylo proti komu výzvu vznést (protest do větru nebo protest do zdi – viz. výše)

Bod 3 – Datum a místo protestu, uvedené z hlediska důkazní hodnoty listiny co nejpřesněji. Přesná adresa, hodina a dokonce i minuta je určitě žádoucí.

Body 4 a 5 - se ovšem týkají pouze protestních listin zachycujících provedení jen některých druhů protestů. Bod 4 se týká pouze protestů pro nepřijetí pro čest nebo neplacení pro čest, kdy součástí listiny musí být rovněž poznámka od koho a pro

⁵⁰ Rozh. č. 9312 Sb. Váž.

⁵¹ Kovařík, Z. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 215

koho, a dále jak bylo nabídnuto, resp. jak došlo k přijetí nebo k zaplacení pro čest. Bod 5 se vztahuje zase pouze k protestu pro nepřijetí, kdy může nastat situace předvídaná v §24 odst. 1 (směnečník požádá o předložení směnky k přijetí ještě následující den), o jejímž výsledku musí být v protestu zmínka.

Bod 6 – Doslovný opis směnky. Nutný je samozřejmě opis líce i rubopisu, včetně přívěsků⁵². Nevylučuje-li to povaha protestu, může se jednat také o opis jejího duplikátu, nebo v případě vydávacích protestů i o opis jejího směnečného opisu (ve smyslu stanovení §67). Nejčastěji půjde o ověřenou fotokopii, na kterou bude samostatná protestní listina odkazovat, čímž se stane její nedílnou součástí.

Bod 7 – Úřední pečeť nebo razítko protestního orgánu a podpis úřední osoby příslušný orgán reprezentující.

Co se týče, v úvodu již zmíněné, poznámky o provedené protestaci na samotné směnce ve smyslu ustanovení §86 ZSS, nutno ještě pojednat o jejím smyslu a vztahu k protestní listině samé. Poznámka, obvykle znějící např.: protestováno pro neplacení, se připojuje za poslední indosament na rubu směnky, není-li žádný, tak na jeho horním okraji. Důležitost umístění této doložky vyplývá z ustanovení §20 odst.2 ZSS, tedy pro určení, zda indosament, který není datován byl učiněn před či po protestaci. Smysl tohoto určení spočívá v účincích takového indosamentu, tedy zda se jedná o rubopis se všemi účinky s ním spojených, nebo o tzv. podindosament, o němž již bylo pojednáno v kapitole Obecná charakteristika směnečného protestu.

Rovněž by nemělo chybět označení orgánu provádějícího protest i s úředním razítkem či pečeti a podpis osoby tento orgán reprezentující.

Tento záznam, jak již bylo uvedeno, nemá na platnost protestu nebo co do jeho účinků žádný vliv. Má význam pouze toliko informační, byť z důvodu dalšího nakládání se směnkou jde o informaci velmi důležitou. Nebyla-li novému majiteli při převodu spolu se směnkou předána i protestní listina, tak o tom, že byla směnka protestována, se měl možnost dozvědět právě jen z uvedeného údaje. Během platnosti JSŘ, kdy byla protestace zaznamenána přímo na směnečné listině, tento problém odpadl. Protože ale celé směnečné právo je ovládáno zásadami bdělosti a dbalosti, musí si případný nabyvatel směnky sám důkladně prověřit všechna rizika, která z konkrétní směnečné listiny vyplývají, obzvláště co se protestace týče. Z textu listiny je totiž známo v jaké

⁵² Přívěšek (alonge, nástavek) je list pevně spojený se směnkou, čímž tvoří její nedílnou součást. Jeho smyslem je nastavení rubové strany pro další indosaci a jiné zápisy, je-li již rub směnky zaplněn. Jeho alternativou je zřízení směnečného opisu.

situaci se v dané době směnka nachází, bylo-li třeba směnku již protestovat a jsou-li tedy postižní práva zachována či ne (naopak, jde-li o převod bez datovaného indosamentu, dostává se nabyvatel do výhodnějšího postavení ve smyslu §20 odst.2 – blíže viz. kapitola Obecná charakteristika směnečného protestu). To byl zřejmě důvod, proč při formulování dnešního ZSŠ nedošlo k převzetí této úpravy z JSŘ, ale k prosazení samostatné protestní listiny a tím i k návratu tradičního pojetí tohoto institutu ze zákona směnečného z roku 1928. V dnešní době, kdy je směnce až přílišná formálnost stále více vytýkána, se objevují úvahy o návratu k právní úpravě z JSŘ. Např. Z. Kovařík považuje takové řešení za optimální a protestaci zaznamenanou přímo na směnečné listině zdůvodňuje celkovým zjednodušením protestního úkonu. Jednak jde o zeštíhlení obsahových náležitostí (odpadne nutnost doslovného opisu směnky), ale zejména o zredukování potřebných protestních úkonů na jeden, neboť zcela odpadne problém se zmiňovanou poznámkou o provedené protestaci na samotné směnce⁵³. R. Chalupa zase za nejvíce problematické vidí absenci sankce při neprovedení záznamu o zřízení protestu na směnečné listině a pro právní jistotu účastníků směnečného vztahu navrhuje zavedení obligatornosti takové poznámky pod sankcí neplatnosti protestace⁵⁴.

Samotné sepsání protestní listiny se uskuteční pravděpodobně až v kanceláři protestního orgánu, neboť si lze jen stěží představit sepisování takové listiny přímo na místě úkonu. Do jejího předání žadateli lze také opravovat případné vady a chyby tohoto dokumentu ve smyslu ustanovení §84 ZSŠ, byť se účelnější může jevit vypracování listiny nové. K pozdějším opravám se již v minulosti vyjádřila judikatura:

Dodatečné doplnění některé náležitosti protestu jest bezúčinné⁵⁵.

Protestní orgán je kromě toho povinen vést tzv. knihu protestů, do které postupně vkládá den po dni očíslované a datované protestní listiny (pro tento účel vyhotovuje protestní listiny dvojmo), čímž se mu jeho kniha neustále rozrůstá. Zákon sice hovoří o vpisování protestních listin do zvl. knihy (§83 odst.2), nicméně výše uvedený výklad tomu jistě neodporuje. Smysl vedení takové knihy spočívá v jednoduchém nahrazení ztracené nebo zničené protestační listiny jejím výpisem jak to ZSŠ předvídá v ustanovení §90 odst. 2.

V praxi mohou, a také se tak stává, nastat situace, kdy je směnku nutno protestovat proti několika osobám najednou, nebo kdy protestant žádá po protestátovi

⁵³ Kovařík, Z. : O možných změnách ve směnečném a šekovém právu, Právní rádce č. 2/2003

⁵⁴ Chalupa, R. : Směnečné právo a jeho zamýšlená novelizace, Právní rádce č. 8/2002

⁵⁵ rozh. č. 533, 31.I. 1889, Czel.

plnění ze směnky několikrát za sebou. Pro usnadnění protestantovi pozice zákon v ustanovení §81 umožňuje zaznamenat výsledek takových protestních úkonů do jedné protestní listiny. V prvním případě hovoříme o tzv. společném protestu, přicházející v úvahu zejména, je-li na směnce více přímých dlužníků (příjemců, výstavců vlastní směnky, jejich avalů) a dále při zřizování některých druhů protestů (protest pro neplacení domicilované směnky, intervenční protesty, protest pro nevydání stejnopisu – viz. příslušné kapitoly o nich pojednávající). V druhém případě jde o tzv. protest souhrnný, jež přichází v úvahu v případě protestu pro nepřijetí, kdy si směnečník vyžádá prezentaci směnky ještě následující den – viz. kapitola protest pro nepřijetí.

Podstatou tohoto ustanovení je jednak zjednodušení provádění celého komplexu případných protestací a tím uspoření času (což s ohledem na krátkost protestních lhůt není jistě hledisko zanedbatelné) a dále s pohledu protestanta rovněž úspora nákladů, jež by na protesty jinak musel vynaložit. Poněkud nejasná zůstává otázka, zda lze tohoto ustanovení použít i v případě, kdy je nutno protestovat i několik směnek proti jednomu protestátovi. V době platnosti JSŘ, kdy protestní listina byla součástí směnečné listiny to nepřicházelo v úvahu. Podle Z. Kovaříka⁵⁶, nebo J. Kotáska⁵⁷ právě v důsledku opětovného zavedení samostatné protestní listiny tomu již nic nebrání a takovou možnost připouští. Naopak podle R. Chalupy⁵⁸ je nadále nezbytným společným jmenovatelem společného a souhrnného protestu jediný směnečný vztah. Autor se přiklání k druhému názoru, neboť pro další nakládání se směnkou, ať jde o další indosaci nebo výkon rembursního postihu, se taková protestní listina v důsledku opětovného rozdělení osudů jednotlivých směnek může stát problematickou.

Pro úplnost nutno dodat, že toto ustanovení zakládá majiteli pouze možnost zachycení protestních úkonů do jedné listiny, nikoliv povinnost. Proto zřízení více protestních listin, ačkoliv to nebylo nutné, není stíženo jejich neplatností.

⁵⁶ Kovařík, Z. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 4. doplněné vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 217

⁵⁷ Kotásek, J. : Směnečné právo, komentář k čl. I zákona směnečného a šekového. Praha: Prospektrum, 2006, str. 2.

⁵⁸ Chalupa, R. : Zákon směnečný a šekový, komentář, 1. díl směnky. Praha: Linde a.s., 2006, str. 252

ČÁST ČTVRTÁ: JEDNOTLIVÉ DRUHY PROTESTŮ

Kapitola 1: Metoda výkladu

Protesty co do druhu je možné členit podle různých kritérií. Podle orgánu, který protestaci provedl – notářský protest, soudní protest a obecní protest; podle výsledku protestu na protestním místě – klasický protest, protest do větru, protest proti stěnám; nebo podle toho, zda sepsaná protestní listina je samostatným dokumentem, či součástí směnečné listiny. Posledně uvedené rozlišení má význam zejména v době při tvorbě nové právní úpravy, což je dnes otázka aktuální.

Nejdůležitější dělení protestů je však na základě skutečnosti, kterou má ten který protest ověřit. V tomto smyslu zákon sám upravuje sedm takových druhů protestů. To znamená, že předpokládá sedm možných situací, které musí být pod ztrátou postízních práv tímto způsobem zjištěny a ověřeny. Toto poměrně vysoké číslo svědčí o tom, jak rozmanitý, zejména co do využitelnosti, institut směnky je. V minulosti skutečně patřila směnka k vysoce využívaným instrumentům v obchodní praxi a zřizování téměř všech druhů protestů tvořilo nezanedbatelnou část činnosti protestních orgánů. Dnes je situace diametrálně odlišná, v našem prostředí ztratila směnka na své kráse téměř vše. Zjištění proč tomu tak je a analýza jejího možného dalšího vývoje není účelem této práce, byť se o určité obecné závěry na konci práce pokoušíme. Dnes je v praxi využíván prakticky jen jeden druh protestu, a to protest pro neplacení. To neznamená, že o ostatních druzích protestu pomlučíme. Naopak, některé zasluhují hlubšího výkladu, a to jednak pro jejich poměrně větší složitost, a dále i z hlediska jejich potencionálního budoucího využití. S postupným rozmachem směnek samotných totiž jistě přijde i následný nárůst jejich protestací a tím se stane kompletní znalost směnečného práva nezbytná.

Výkladem v této části se omezíme pouze na objasnění podstaty toho kterého druhu protestu. Co do průběhu se omezíme pouze na stanovení protestní lhůty a protestního místa, jež se, jak již bylo zmíněno, u jednotlivých ustanovení konkrétních protestních druhů liší. Rovněž co se účastníků týče, omezíme se pouze na určení osoby protestáta. Ve zbytku tímto odkazujeme na příslušné kapitoly, neboť pojednání zde se nacházející je pro všechny druhy protestů stejné. V závěru téhle části práce ještě pojednáme o některých dnes již neaktuálních typech protestací, tedy těch, které obsahoval náš právní řád v minulosti. To může případnému čtenáři napomoci k lepšímu pochopení samotného smyslu protestace, popřípadě to ocení čistě jako zajímavost.

Kapitola 2: Protest pro neplacení

V současnosti se lze v praxi setkat prakticky pouze s tímto druhem protestu. Ostatně žádosti o protestaci tohoto typu byly nejčastější vždy. Je tomu tak proto, že právě tímto protestem se ověřuje, že nenastala nejzákladnější skutečnost směnečného vztahu, totiž to, že nedošlo k proplacení směny. K zachování postihových práv si tedy v tomto případě protestant musí nechat ověřit tu skutečnost, že při předložení směny k placení zůstala tato dishorována. To se děje opakovanou výzvou k zaplacení provedenou tentokrát protestním orgánem s tím, že neúspěch tohoto úkonu je úředně zaznamenán do protestní listiny.

Určení osoby protestáta nečiní v praxi větší problémy, ovšem s výjimkou případu, kdy je směnka domicilována, o čemž je pojednáno níže. Jako protestát přichází v úvahu především akceptant a nebyla-li směnka ještě přijata, což bude u směny splatné na viděnou pravidlem, tak směnečník. Akceptant jím bude vždy v případě směnek splatných v určitý čas po viděné, neboť akceptace je v tomto případě podmínkou běhu lhůty pro její splatnost. Nebude-li směnka přijata, nutno zjistit tuto skutečnost protestem pro přijetí (viz dále) a takovou směnku již není nutné při splatnosti k placení předkládat a následně protestovat (viz. závěr kapitoly Zproštění protestační povinnosti). Naopak, pouze směnečník bude protestátem zpravidla v tom případě, jestliže výstavce směnku k přijetí předložit zakázal (tzv. nepřijatelná směnka ve smyslu §22 odst. 2 – viz kapitola o jiných zachovacích úkonech) a směnečník s ní poprvé přijde do styku právě při předložení k placení. Z povahy směny vlastní přichází jako protestát v úvahu pouze výstavce.

Je-li směnka domicilovaná, nebo-li umístěna (tedy určit-li výstavce nebo při akceptu směnečník (§27 ZSŠ) nebo někdo jiný vyplněním blankosměny směnku splatnou u třetí osoby (umístěnc, domiciliát) - nejčastěji jí bude banka), pak bude nutno protest vést proti umístěnci. Tento závěr však v důsledku nedostatečné právní úpravy, týkající se domicilovaných směnek, nebyl přijímán vždy. Stará právní úprava, a to jak SŘ z roku 1850, tak SZ z roku 1928, jasně stanovila, že domicilovaná směnka⁵⁹ se předkládá k placení domiciliátovi a proti němu se pak (není-li stanoveno jinak) i protestuje. Z dnešního strohého ustanovení §4 ZSŠ takové závěry učinit nelze. Zmiňované ustanovení zní:

⁵⁹ Domicil, byť byl jeho účel stejný, byl chápán poněkud odlišně. Blíže viz: *Kovařík, Z.* : Protestace domicilovaných směnek pro neplacení, *Právní praxe v podnikání* č. 10/1996

Směnku lze učinit splatnou u třetí osoby, a to buď v místě směnečnickova bydliště, nebo v místě jiném.

. Např. G. Švamberg vycházejíc čistě z jazykového výkladu, resp. rozdílu úpravy oproti SZ, došel ke stanovisku opačnému, které odůvodňoval následovně:

„Při směnce domicilované není protestátem domiciliát, nýbrž směnečník resp. akceptant nebo výstavce vlastní směnky, poněvadž tyto osoby mají vlastně u domiciliáta platiti“⁶⁰.

Tedy vlastně, není-li domicil směnečně nijak zavázán, není důvodu vést proti němu protest. Ke stejnému závěru došli ve svém komentáři J. Smitek a J. Štěpina⁶¹ poukazujíc na německou praxi a judikaturu (to mělo ve své době jistě váhu). Dnes jde o závěry již překonané a vcelku konzistentně je v praxi i teorii zastáváno již zmiňované stanovisko povinnosti protestace proti umístěnci. Důvodů je pro to celá řada. Předně jím je samotný smysl protestu – ověření. Je-li tedy směnka předložena k placení v domicilu umístěnci, pak logicky ověření musí být provedeno stejným způsobem, neboť jinak by již nešlo o ověření v pravém smyslu slova, ale o úkon nový, od prvního – toho jež má být ověřen, zcela odlišný. A samozřejmě nelze přehlédnout skutečnost, že v případě protestace proti osobě akceptanta či směnečníka, půjde vždy o protest proti stěnám. Zastihnutí této osoby v domicilu (v bance) se totiž rovná nule - co by tam také dělal. Takový protest se tak může zdát zbytečný a dokonce i absurdní. V případě pochybností je možno zachytit v jedné protestní listině ve smyslu ustanovení §81 ZSŠ (k tomu viz. konec kapitoly pojednávající o protestní listině) i tu skutečnost, že kromě výzvy směřované vůči umístěnci nebyl v domicilu zastížen ani dlužník přímý či směnečník. Více protestace jistě neškodí. Současná judikatura k tomu dodává:

Je-li směnka umístěna, je nutno protestovat směnku pro neplacení u umístěnce.

V odůvodnění pak:

V daném případě se jednalo o směnku umístěnou, nebo-li domicilovanou, a to u žalobce. Tím bylo zároveň určeno jak platební místo, tak i osoba, vůči které měl být protest učiněn⁶².

Co se místa protestace týče, je situace jasná. Směnku bude třeba protestovat tam, kde měla být prezentována k placení. Půjde tedy vždy o místo platební, přičemž jeho zjištění nečiní v praxi žádné problémy. Jedná se totiž podle ustanovení §1 bod 5 ZSŠ o

⁶⁰ Švamberg, G. : Naše jednotné směnečné právo. Praha: V.Palásek a F.Kraus, 1941, str. 160

⁶¹ Smitek, J., Štěpina, J. : Jednotný směnečný řád. Praha: V. Linhart, 1941, str. 492

⁶² Rozsudek Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 9 Cmo 678/98. Obchodní právo č. 6/1999

obligatorní údaj (včetně fikce podle §2 odst. 3 ZSŠ⁶³) každé směnky a chybí-li, nejde o směnku (§2 odst. 1 ZSŠ). O způsobu určení konkrétní protestační adresy již bylo pojednáno v příslušné kapitole, nicméně u směnek domicilovaných nutno zdůraznit možnost existence více takových adres. Jednoduše řečeno jde o situaci, kdy má domiciliát – banka v platebním místě více poboček a konkrétní určení ze směnečné listiny nevyplývá. V takovém případě má protestant výběru, kde směnku předloží k placení a zde potom bude i protestována.

Protestní lhůta je stanovena v ustanovení §44 odst. 3 ZSŠ, přičemž co se její délky týče, zákon rozlišuje směnky splatné na viděnou a směnky s ostatní dobou splatnosti. U směnek splatných v určité lhůtě po viděné, v určité lhůtě po vystavení anebo v určitý den, je protestní lhůta odvislá od data splatnosti. Protest je zde nutno provést nejpozději ve dvou pracovních dnech následujících po dni splatnosti. S ohledem na ustanovení §38 odst.1 ZSŠ upravující dny prezentační, je zřejmé, že se lhůta pro předložení směnky k placení a lhůta pro její protestaci částečně překrývá. Majitel je totiž podle zmiňovaného ustanovení oprávněn směnku prezentovat nejdříve v den platební, což je den splatnosti, případně první pracovní den následující po tomto dnu a dále pak další dva následující pracovní dny – tedy dny, kdy je nutné provést i případnou protestaci (v den platební by byla protestace předčasná a tedy neúčinná). Závěr je tedy takový, že do konce lhůty prezentační musí majitel stihnout směnku rovněž protestovat. Otázkou zůstává, zda větě uprostřed ustanovení §44 odst. 3 znějící:

... ze dvou pracovních dní následujících po dni splatnosti.

rozumět tak, že jde ve skutečnosti o den platební, tak jak ho má zákon na mysli v ustanovení pojednávajícím o dnech prezentačních. Patrně ano, neboť jinak by v případě případnutí splatnosti na den volna mohla protestační lhůta skončit dříve než lhůta určená k předložení, což by bylo totálně proti smyslu celé úpravy zachovacích úkonů obecně. Toho si všímá i R. Chalupa a navrhuje dobu pro prezentaci a dobu pro protestaci terminologicky sjednotit⁶⁴. Inkriminovaná věta by pak měla znít:

... ze dvou pracovních dní následujících po dni platebním.

Protestační lhůtu u směnek splatných na viděnou určil zákon metodou odkazu na protestační lhůtu v případě nepřijetí směnky (viz. následující kapitola), jejíž určení je tak totožné. Vistasměnka tak musí být protestována nejpozději do skončení lhůty

⁶³ ustanovení §2 odst.3 ZSŠ zní: *Není-li zvláštního údaje, platí, že místo uvedené u jména směnečnickova je místem platebním a zároveň místem směnečnickova bydliště.*

⁶⁴ Chalupa, R. : Směnečné právo a jeho zamýšlená novelizace, Právní rádce č. 8/2002

prezentační a pouze byla-li směnka předložena v poslední den této lhůty, je možné směnku protestovat ještě den následující. V kontextu s §34 odst.1 ZSŠ to znamená, že tak může být nejpozději do jednoho roku plus jeden den od vystavení vistasměnky, ale pouze v případě, že výstavce nestanovil lhůtu k prezentaci jinou. To by pak protestační lhůta byla odvislá od této a celková délka by činila právě jí prodlouženou o jeden den. Oproti úpravě směnek s jinou dobou splatností zde nezáleží na tom, kdy k prezentaci k placení došlo (samozřejmě v rámci maximální přípustné prezentační doby). To je logické, neboť dlužník musí být během prezentační lhůty vždy připraven směnku proplatit a je jen na majiteli, zda při prvním odmítnutí přikročí ihned k protestaci, nebo se pokusí o další předložení ještě později (např. po dohodě s dlužníkem) a protestaci tak oddálit třeba až k poslednímu dni protestní lhůty.

Kapitola 3: Protest pro nepřijetí

Nebyla-li směnka přijata, stává se její proplacení v budoucnosti nejisté. Zákon na takovou skutečnost reaguje umožněním výkonu postihových práv ještě před splatností – viz výše, ovšem opět za předpokladu, byla-li tato skutečnost ověřena protestem. Po marném předložení k přijetí si tedy protestant musí nechat nastalou situaci úředně ověřit protestem. To se děje opakovanou výzvou k přijetí směnky provedenou tentokrát protestním orgánem s tím, že neúspěch tohoto úkonu je úředně zaznamenán do protestní listiny. Tento protest tvoří spolu s protestem pro neplacení základní dvojici protestů, nicméně oproti němu nebude v praxi častým, což je zejména dáno tím, že akcept je ke směnce připojován již v době, kdy je uváděna do oběhu a později se tomu tak děje jen velmi zřídka. Z podstaty věci není tento protest možný v případě směnky vlastní, neboť jak již bylo pojednáno v části věnované institutu prezentace k akceptu, tu k přijetí nikdy předložit nelze. Přesto zákon počítá s obdobným druhem protestu i v jejím případě, o němž se zmíníme na konci této kapitoly.

Protestní místo bude zpravidla to, kde byla směnka již prezentována k přijetí. Půjde tedy o bydliště či sídlo směnečníka podle ustanovení §21 ZSŠ.

Osoba protestáta je ještě jasnější, neboť jím může být jen a pouze směnečník.

Protestní lhůta, jak stanoví §44 odst. 2 ZSŠ, je zde totožná s lhůtou prezentační. Tu určuje především zákon, a to buďto obecně - do splatnosti (§21 ZSŠ) nebo u lhůtní vistasměnky - do jednoho roku od data vystavení (§23 odst. 1 ZSŠ). Případně ji může určit výstavce ve smyslu ustanovení §22 odst. 2 a 3 ZSŠ a pro lhůtní vistasměnku nutno

brát v úvahu rovněž ustanovení §23 odst.2 a 3 ZSŠ – viz kapitola pojednávající o jiných zachovacích úkonech. Situaci poněkud komplikuje ustanovení §24 odst. 1 ZSŠ, na které váže ustanovení §44 odst. 2 ZSŠ prodloužení protestační lhůty ještě o jeden den. To zní:

Směnečník může žádat, aby předložení směnky bylo opakováno v den následující po prvním předložení. Účastníci se mohou dovolávat toho, že nebylo vyhověno této žádosti, jen byla-li vyznačena v protestu.

Toto ustanovení, v našem právním řádu do recepce JSZ z roku 1930 neznámé, umožňuje směnečníkovi rozmyslet si, zda směnku přijme či ne a dává mu na to jeden den. Ustanovení je to jistě praktické, neboť akceptant se teprve tímto úkonem přímo zavazuje, a obzvláště osobám směnku často ve své praxi využívajícím nemusí být ihned patrné o jaký závazek, jež je do směnky vpraven, se jedná. Předloží-li tedy podle §44 odst.2 ZSŠ majitel směnku k akceptu v poslední den prezentační lhůty a směnečník požádá ve výše zmíněném smyslu o odklad, prodlužuje se protestní lhůta ještě o jeden den. To znamená, že nepřijme-li směnečník směnku ani v takto nastavené době, musí být směnka ihned, tj. tentýž den protestována. To, že má být nevyhovění této žádosti zaznamenáno v protestu, nelze chápat jako další jeho druh. Nastane-li tato skutečnost, má směnečník právo žádat její zaznamenání právě do protestu pro nepřijetí, byť žadatelem protestu je protestant. Tento závěr se opírá o samotný průběh protestu pro nepřijetí. Požádá-li směnečník o opakované přijetí, které nebude brát majitel na zřetel a ten se obrátí ihned na zřizovatele protestu o jeho provedení, nebude nic bránit tomu, aby tato skutečnost byla zaznamenána právě v tomto protestu. Stejně tak v případě, kdy předkladatel sice vyhoví směnečnickově žádosti, ale druhý den tak neučiní, vznesl směnečník tuto námitku až v případě protestu, ke kterému se směnečník odhodlal později. Jiná možnost neexistuje. Konečně ze znění ustanovení §80 bod 5 ZSŠ pojednávající o obsahových náležitostech protestní listiny (viz kapitola o protestní listině) jasně vyplývá, že zákon se zvláštním druhem protestu pro tento účel nepočítá. K protestní lhůtě lze tedy učinit závěr, že nenechá-li majitel prezentaci směnky na poslední chvíli, může tak být tato lhůta, narozdíl od předcházejícího druhu protestu, poměrně dlouhá. V kterém jejím okamžiku se majitel rozhodne protest nechat provést je zcela indiferentní a do jejího uplynutí nemůže žádný nepříznivý následek nastat.

Z hlediska důsledků neprovedení protestace nutno rozlišovat situace, kdy je dána povinnost prezentace k přijetí a kdy taková povinnost dána není, čili se jedná pouze o právo majitele. O tom, kdy která situace může nastat, již bylo pojednáno v části věnované prezentaci směnky k přijetí, zde se tedy budeme věnovat pouze zmiňovaným

důsledkům. Není-li dána povinnost prezentace, majitel tak však učiní, nicméně neúspěch svého snažení nedá zjistit protestem, lze sice hovořit o ztrátě postihových práv, ale pouze do splatnosti směnky. Definitivně majitel právo zhojit se na nepřímých dlužnících ztrácí až v případě neprovedení protestu pro neplacení – viz předchozí kapitola. Je tomu tak proto, že prezentace k akceptu je pouze právem a nikoli povinností a případný majitel, který se k prezentaci nerozhodl, by tak byl bezdůvodně zvýhodněn. Jiná je situace v případě, je-li taková povinnost dána. Využil-li výstavce, případně indosant (v jeho případě se však dále popsané důsledky vztahují jen k jeho osobě), možnosti přikázat směnku k přijetí a důsledky jeho nesplnění neomezil rovněž pouze na ztrátu postihových práv před splatností (§53 odst.2 v souvislosti s ustanovením §22 ZSŠ), znamená opomenutí protestu pro majitele ztrátu veškerých postihových práv, tedy i po splatnosti. Je-li taková směnka v době splatnosti směněčnickem odmítnuta, což lze vzhledem k již jednou zapovězenému akceptu předpokládat, stává se bezcennou, neboť je prosta veškerých dlužníků. Obdobný následek může mít opomenutí či opožděné provedení protestace pro nepřijetí v případě lhůtních vistasmének. Jde o to, že akcept v jejich případě neznamena jen vznik přímého směněčného závazku, ale od data přijetí nebo právě od data protestu počíná rovněž běh lhůty ke splatnosti směnky. Při opomenutí protestu nenastane nikdy její splatnost a nenastane-li splatnost, nebude se logicky majitel svého práva nikdy domoci. V případě pozdního zřízení protestu sice splatnost nastane, ale regres proti dlužníkům nepřímým bude navždy zapovězen a v důsledku odmítnutého akceptu a tedy neexistenci přímých dlužníků se směnka stává opět téměř bezcennou. V obou případech zbude majiteli jen naděje případného akceptu někdy v budoucnosti s následnou možností výkonu pouze práv přímých.

U směnky vlastní splatné na viděnou zákon pro případ odepření viděné počítá s protestem podobným tomuto a na příslušná jeho ustanovení v § 78 odst. 2 přímo odkazuje. Rozdíl spočívá v již zmiňované skutečnosti, totiž v té, že přímý dlužník se na směnce vlastní vyskytuje v osobě výstavce již od samého počátku. Provedený protest má proto v tomto případě vždy za následek počátek běhu lhůty po viděné s tím, že provedení protestu po uplynutí prezentační lhůty podle §23 ZSŠ neznamena právě v důsledku existence přímého dlužníka definitivní ztrátu práv ze směnky. O postihových právech však nelze hovořit ani zde.

Postupuje-li majitel řádně, tedy má-li v ruce již protestní listinu, může ihned přikročit k výkonu postihových práv. Je pouze na něm, bude-li čekat, třeba do splatnosti (např. pro slib směněčníka, že v té době nebude s placením problém), nebo postih

vykoná kdykoliv jindy – omezen je pouze jednoroční promlčecí lhůtou (§70 odst.2 ZSŠ). Majitel se již totiž v době splatnosti nemusí dále obtěžovat s dalším předkládáním směnky k placení a zřizováním protestu pro neplacení. Zákon této povinnosti výslovně zbavuje v ustanovení §44 odst. 4 ZSŠ.

Kapitola 4: Protest pro nedatované přijetí

Tento druh protestu přichází v úvahu pouze v těch případech, kdy je dána v určité lhůtě povinnost předložení směnky k akceptu a v případě směnek splatných v určitý čas po vidění. Kdy je dána povinnost v určité lhůtě prezentovat směnku k přijetí a o charakteru lhůtní vistasměnky již bylo pojednáno v kapitole věnované jiným zachovacím úkonům a částečně i v kapitole předcházející a na příslušný výklad tedy odkazujeme. Podstatou tohoto protestu není na rozdíl od předcházejícího druhu ověření odmítnutí akceptu, neboť ten již na směnce vyznačen je, ale zjištění kdy se tak stalo, protože příjemce svůj akcept opomněl datovat. Samotná povinnost označení data akceptu dána není a tudíž půjde vždy o přijetí platné. V případě výše zmíněných směnek však datování akceptu vystupuje do popředí, neboť pouze tak lze zjistit, byly-li dané lhůty dodrženy a u lhůtních vistasměnek kromě toho i určit datum splatnosti. Tím je tedy samotný smysl tohoto protestu objasněn. Jestliže jsme protest pro nepřijetí označili v předcházející kapitole co do výskytu v praxi za méně častý, pak tento protest bude již čistě nahodilá záležitost.

Provázanost obou protestů týkajících se přijetí směnky je zřejmá, a tak až na jednu odchylku, lze na výklad v předcházející kapitole odkázat. Zmíněnou odchylku je možno vyvodit již ze samé povahy tohoto druhu protestu, tedy to, že protestátem bude namísto směnečníka již akceptant.

Co se týče protestní lhůty, zákon mlčí. Je ale jasné, že aby bylo ze směnky zřejmé dodržení lhůty k přijetí, ať stanovenou výstavcem nebo v případě lhůtní vistasměnky určenou zákonem, musí se tak stát rovněž ve lhůtě k prezentaci. Předložil-li tedy majitel směnečníkovi směnku k akceptu, ten ji přijal, ale opomněl připojit datum, musí ji ještě v téže lhůtě protestovat pro nedatované přijetí. Totožnost této protestační lhůty se lhůtou stanovenou k protestu předcházejícímu je tedy zřejmá, nicméně odkaz na ni, jak činila mimochodem právní úprava z roku 1928, by jistě nebyl na škodu.

Protestní orgán vyzývá akceptanta nebo výstavce směnky vlastní, aby své přijetí, resp. doložku “viděl“, opatřil datem, a to buď totožným s protestací anebo jí

předcházející. Důsledkem neprovedené protestace je opět ztráta postihových práv, v tomto případě, jak je z povahy protestu zřejmé, před i po splatnosti.

Nutno ještě zmínit důsledek neprovedení protestace u cizích lhůtních vistasměnek ve vztahu k počátku běhu lhůty ke splatnosti. Pro její běh stanoví zákon v ustanovení §35 odst. 1 ZSŠ, že její počátek se řídí buďto datem akceptu, nebo datem protestu. Je jasné, že na mysli má protest pro nepřijetí, nebo právě protest pro nedatované přijetí. Jejich neprovedením by se mohlo zdát, že splatnost této směnky nemůže nikdy nastat a tudíž se majitel nebude nikdy domoci směnečného plnění. V případě protestu pro nepřijetí tomu tak opravdu je – viz předcházející kapitola, ale v případě protestu pro nedatované přijetí, kdy je ke směnce již akcept připojen, zakládá zákon v následujícím odstavci fikci, podle které došlo k přijetí v poslední den lhůty určené pro předložení směnky k přijetí. To znamená, že lhůta splatnosti začne běžet až po lhůtě k předložení a tím se výkon přímých práv odsouvá až na maximální možnou dobu od data vystavení. Tedy i z tohoto hlediska lze doporučit majiteli maximální bdělost při výkonu svých směnečných práv a povinností.

Kapitola 5: Protest pro nepřijetí směnky podpůrnou adresou

Tento protest je jedním z druhů tzv. honoračních protestů. I tento protest patří v naší praxi téměř k nevyskytujícím se a to opět z důvodu nevyužití jiného institutu směnečného práva, tentokrát směnečné intervence.

Provedením tohoto protestu je majitel povinován v případě, je-li směnka při prezentaci k akceptu směnečníkem odmítnuta a dále ještě za předpokladu existence podpůrné adresy, uvedenou na směnce za účelem přijetí (§55 odst. 1 ZSŠ). Po provedení samotného protestu pro nepřijetí si tak majitel musí nechat protestem ověřit ještě tu skutečnost, že směnku odmítla při prezentaci přijmout osoba uvedená v podpůrné adrese. Jak již bylo v části věnované směnečné intervenci nastíněno, je případná podpůrná adresa uvedena vždy pouze ve prospěch dlužníků nepřímých, tedy zejména indosantů a výstavce. Přijmutí směnky podpůrnou adresou tak nelze chápat stejně jako přijmutí směnky směnečníkem. Přijmutí směnky podpůrnou adresou (tzv. čestný akcept) má za následek pouze nemožnost postihu před splatností směnky proti poctěnému a jeho nástupcům. Z toho lze učinit závěr, že bude-li intervence provedena ve prospěch výstavce, což bude ostatně vždy, nebude-li osoba poctěného konkrétně uvedena (§57 ZSŠ) a intervent směnku při prezentaci přijme, nebude postih před

splatností možný. O ztrátě postihových práv vůči zmiňovaným osobám lze hovořit až v případě odmítnutí akceptu intervenientem a neprovedení tohoto honoračního protestu. Je tedy jasné, že tento protest má smysl pouze v případě možnosti vykonat postih před splatností. Protestní lhůta bude tedy totožná se lhůtou pro přijetí směnky obecně a totéž se týká osoby protestanta. Protestátem bude osoba uvedená v podpůrné adrese, ovšem pouze za předpokladu, že tato adresa bude existovat v rámci platebního místa. Tento závěr lze dovodit z ustanovení §56 odst. 2 ZSŠ, čímž je odpovězena nejen otázka protestáta, ale i místa protestu. Jestliže by tedy intervenient měl podle doložky směnku přijmout jinde než v místě platebním, nemá to ani vliv na platnost směnky, ani na platnost této doložky samotné, ale důsledkem by bylo, že taková podpůrná adresa by byla zbytečná, neboť majitel nemusel by se na tuto adresu vůbec obrátit, aniž by to mělo pro něj jakékoliv následky⁶⁵.

Závěrem se ještě zmíníme o vztahu všech honoračních protestů, tedy i protestu v následující kapitole, k protestu zprošťující doložce podle ustanovení §46 ZSŠ a k ustanovení §81 ZSŠ, pojednávající o možnosti využití pouze jedné protestní listiny, požaduje-li se plnění ze směnky po několika osobách nebo několikrát na téže osobě. Je-li jednou z podmínek k provedení honoračních protestů protest pro nepřijetí, resp. pro neplacení, od kterého je ale majitel touto doložkou osvobozen, nelze učinit jiný závěr, než že tato doložka osvobozuje od povinnosti honoračního protestu taktéž. Není-li totiž jedna z podmínek jeho provedení splněna, nemůže být tento protest proveden. Ustanovení §81 ZSŠ zde nalezneme rovněž jistě uplatnění. Nejekonomičtější a nejrychlejší způsob protestace je totiž ten, že majitel nejdříve prezentuje směnku všem intervenientům a neuspěje-li, nechá zřídit protest u všech najednou. To samozřejmě za předpokladu, že je na směnce uvedeno více intervenientů. V případě honoračních protestů pro neplacení (viz násl. kapitola) by jiný postup, tedy nechal-li by majitel po prezentaci ihned provést protest, a tak postupně činil u všech podpůrných adres a čestných akceptů, byl nejen neekonomický, ale v případě proplacení směnky některým z nich i zbytečný. Dostal-li by se majitel do časové tísně, lze doporučit takový postup, při kterém zůstanou zachována postihová práva ať před či po splatnosti proti největšímu počtu nepřímých dlužníků. Tedy prezentovat a protestovat alespoň vůči těm intervenientům, jejichž honoráti se nacházejí nejbliže k výstavci.

⁶⁵ Kovařík, Z. : Směnka a šek v České republice, 6.doplňené a přepracované vydání. Praha: C.H.Beck, 2005, str. 17

Kapitola 6: Protest pro nezaplacení směnky podpůrnou adresou a protest pro nezaplacení směnky čestným příjemcem

Jak již název napovídá, tento protest se na rozdíl od toho předcházejícího vztahuje k postihovým právům po splatnosti. Zůstala-li směnka při prezentaci přímým dlužníkům dishonorována a obsahuje-li čestný akcept či je k ní připojena podpůrná adresa, tak majiteli k zachování postihových práv proti všem nepřímým dlužníkům provedení pouze protestu pro neplacení nepostačuje. V těchto případech musí následovat ještě prezentace k placení těmto intervenientům a bude-li ta neúspěšná, tak i následné ověření této skutečnosti protestem. Bude-li intervenientem podpůrná adresa, půjde o protest pro neplacení podpůrnou adresou, bude-li jím čestný akceptant, půjde o protest pro neplacení čestným příjemcem. Rozdíl mezi nimi je v obsahu postihových práv, jež ten který protest zachovává. Okruh nepřímých dlužníků je totiž v druhém případě širší. Byla-li směnka totiž čestně přijata, stává se tento intervenient nepřímým dlužníkem. Tento závěr je logický, neboť nelze dovolit, aby si kde kdo mohl připojit svůj podpis bez jakýchkoli směnečných závazků. Zákon sám v ustanovení §58 odst. 1 tuto interventovu odpovědnost dále modifikuje, když stanoví:

Příjemce pro čest je zavázán majiteli a indosantům, kteří následují za poctěným, stejně jako poctěný.

Z toho lze vyčíst i důsledky opominutí této protestační povinnosti, nicméně zákon tak pro jistotu učinil ještě zvláště v ustanovení §60 odst. 2 ZSŠ. Nevykoná-li tedy majitel tento protest, ztrácí navždy možnost postihu proti poctěnému a indosantům po něm následujícím a v případě čestného příjemce taktéž proti němu.

Určení osoby protestáta je složitější a potřebuje podrobnějšího výkladu. Protestátem bude samozřejmě osoba uvedená v podpůrné adrese nebo čestný akceptant. Podmínkou je, na rozdíl od předcházejícího protestu, aby tento protestát, ve smyslu ustanovení §60 odst. 1 ZSŠ, měl současně své bydliště (nutno zde rozumět i sídlo právnických osob) v místě platebním. Tím je dána odpověď i na otázku protestního místa, tedy směnku nutno protestovati v bydlišti (sídle) protestáta. Nebude-li mít protestát v místě platebním bydliště, bude majitel protestační povinnosti zproštěn, přesněji ta nebude vůbec založena. To ovšem platí pouze, je-li taková skutečnost zřejmá přímo ze směnečné listiny, což nebude případ neuvedení adresy žádné, tedy je-li doložka intervenci stanovující omezena pouze na označení osoby intervenienta. Bydliště protestáta na směnce být uvedeno nemusí a v tomto případě tuto skutečnost prověří protestní orgán v rámci svého šetření při zjišťování konkrétního místa, o čemž již bylo

pojednáno. Na platnost čestného akceptu však divergence bydliště čestného příjemce a platebního místa nebude mít vliv, což znamená, že čestný příjemce zůstává v pozici nepřímého dlužníka. Rozdíl právní úpravy pro určení protestáta v případě honoračního protestu pro nepřijetí a pro určení honoračních protestů pro neplacení není jasný a de lege ferenda lze doporučit sladění obou úprav. Jestliže totiž při prezentaci k čestnému přijetí osoba uvedená v podpůrné adrese směnku přijme, a to sice v platebním místě, přičemž ale bydliště má jinde, znamená to ve své podstatě nezaložení povinnosti k případnému provedení honoračního protestu pro neplacení. Kdyby ovšem intervenient směnku přijmout odmítl, byl by postih před splatností zřízením honoračního protestu pro nepřijetí, jak o něm bylo pojednáno v předcházející kapitole, podmíněn. To se jeví jako neodůvodnitelné zvýhodnění majitele směnky. Dle názoru autora by byla vhodnější díkce použitá v případě honoračního protestu pro nepřijetí, neboť ta zakládá větší možnost výběru okruhu intervenientů, což zejména v malém platebním místě (malá obec) je hledisko více než zajímavé.

U těchto protestů zákon stanoví rovněž speciální protestní lhůtu, byť tak činí poněkud kostrbatě. Ta je v kontextu s ustanoveními §59 odst.3 a § 60 odst.1 in fine ZSŠ totožná s lhůtou prezentační a z téhož lze vyčíst i její délku. Tato ustanovení zní:

§59 odst. 3 ZSŠ: *Placení pro čest se musí stát nejpozději v den po uplynutí lhůty stanovené pro učinění protestu pro neplacení.*

§ 60 odst. 1 in fine ZSŠ: *...učinít protest pro neplacení (myšleno zde honorační protest pro neplacení) nejpozději v den po uplynutí lhůty k protestu stanovené.*

Druhé komentované ustanovení již ale neříká nic o tom, ke kterému protestu je lhůta určující intervenční protestační povinnost vztažena. Nejen logikou věci, ale právě kontextem s prvním komentovaným ustanovením, však nelze dojít k jinému závěru, než že se jedná o protest pro neplacení. Protest bude tedy nutno provést nejpozději v první pracovní den následující po uplynutí lhůty k protestaci pro neplacení. V případě vistasměnky tedy její maximální délka bude činit lhůtu prezentační plus dva následující pracovní dny (jeden den prodloužení v kontextu s ustanovením §44 odst. 2 ZSŠ a druhý den v důsledku právě zmiňovaných ustanovení). U směnek s ostatní dobou splatnosti činí délka této lhůty tři pracovní dny po platebním dnu (délka protestní lhůty je v případě těchto směnek dva pracovní dny – viz kapitola o protestu pro neplacení). Nastane-li tedy platební den v pondělí, bude intervenční protestní lhůta končit ve čtvrtek. Dovedeno do krajnosti, musí majitel během této doby směnku prezentovat k placení, pořídit protest pro neplacení, předložit směnku k placení všem směnečným

intervenientům a požádat o provedení honoračních protestů. V úvahu ještě přichází protest pro nevydání stejnopisu zasláného k přijetí. Je jasné, že takto nakumulované povinnosti, jež musí být provedeny v tak krátké době, mají za následek, že případní směneční věřitelé mají snahu se takovým směnkám vyhnout. To je také jedním z důvodů nepoužívání směnečné intervence a tím pádem i v podstatě nulového výskytu honoračních protestů v současné praxi.

Pro úplnost ještě odkážeme na závěr předcházející kapitoly, kde je pojednáno o vztahu honoračních protestů obecně k protestu zprošťující doložce (§46 ZSŠ) a k ustanovení §81 ZSŠ, pojednávající o možnosti využití pouze jedné protestní listiny, požaduje-li se plnění ze směnky po několika osobách, nebo několikrát na téže osobě.

Kapitola 7: Protest pro nevydání stejnopisu

Protest pro nevydání stejnopisu zasláného k přijetí je jedním ze dvou tzv. vydávacích, neboli perkvizičních protestů. Tyto protesty obecně se dnes v praxi v podstatě nevyskytují, což je dáno především nerozšířeností jiného směnečného institutu, se kterým je tento druh protestu nerozlučně spjat a tím je tzv. násobení směnky. O něm již bylo pojednáno na jiném místě a proto se zde stejnopisům budeme věnovat pouze v té části bezprostředně spjaté se zmiňovaným perkvizičním protestem.

Tímto vydávacím protestem je zjišťována ta skutečnost, že majiteli směnky nebyl na jeho žádost vydán akceptační stejnopis a dále skutečnost, že nebylo možné dosáhnout přijetí nebo zaplacení směnky na stejnopis jiný. Jde podstatě o protesty dva na sebe postupně navazující, přičemž k zachování postihových práv je zapotřebí obou dvou. Ze smyslu protestační povinnosti, jak byla obecně nastíněna v kapitole pojednávající o obecném charakteru protestu, lze učinit závěr, že případní postihoví dlužníci mají právo na směnečném věřiteli požadovat vyvinutí maximálního úsilí vedoucího k tomu, aby směnka byla proplacena běžným způsobem. Jestliže byl tedy jeden stejnopis zaslán k přijetí, musí se majitel před tím, než se pokusí domoci směnečného plnění ze stejnopisu jiného pokusit o získání tohoto akceptačního stejnopisu a řádně jej předložit k placení či k přijetí přímému dlužníku. Teprve nepodaří-li se mu to, může se majitel pokusit o získání směnečného plnění na základě stejnopisu jiného, zpravidla cirkulačního. To, že majitel takto řádně postupoval, musí být opět úředně ověřeno. Znamená to provést takové protestní úkony, které obě tyto

skutečnosti, tedy odepření vydání akceptačního stejnopisu a neochota proplatit resp. přijmout stejnopis cirkulační, zjistí.

Protestátem bude ta osoba, která je uvedena v depozitním prohlášení v cirkulačním vyhotovení směnky ve smyslu ustanovení §66 odst. 1 ZSŠ. Tato osoba - depozitář jí bude za všech okolností a to i tehdy, bude-li protestantovi známo, že se akceptační duplikát u něj nenachází (byl zničen, dále indosován apod.). Pro stanovení osoby protestáta je tedy vždy rozhodující obsah směnky bez ohledu na reálnou skutečnost. Ačkoliv jde v případě depozitního prohlášení o obligatorní doložku, její opominutí neznamena neplatnost neakceptačních stejnopisů směnky. Nebude-li zmíněná doložka připojena, mohou dle názoru autora nastat dvě situace s rozdílnými právními následky. Nebude-li ze směnky patrné, že se jedná o neakceptační stejnopis, tedy nebude důvodu se domnívat, že směnka byla vystavena v několika provedeních, nelze od majitele učinění perkvizitního požadovat. Taková situace může snadno nastat, např. protiprávním úkonem toho indosanta, který o zřízení dalších stejnopisů ve smyslu ustanovení §64 odst. 4 ZSŠ požádal, a které následně indosoval na různé osoby. Jiná je ovšem situace, kdy skutečnost, že bylo emitováno více směnečných duplikátů, ze směnečné listiny vyplývá (zejm. číslováním ve smyslu ustanovení §64 odst. 2 ZSŠ). V tomto smyslu nutno znovu připomenout zásady bdělosti a dbalosti, jimiž je směnečné právo ovládáno. Osoba při nabytí směnky si této skutečnosti musí být vědoma a riziko s tím související musí zvážit. Nabyvatel se tedy dopředu vzdává svých postihových práv a musí se spoléhat na nejistou platbu při její prezentaci. Nejistou proto, že již mohl být jiný stejnopis prezentován dříve a směnečník jistě neproplatí tutéž směnku dvakrát, nebo akceptoval-li již směnečník jeden duplikát, tak při předložení k platbě jiného stejnopisu proplacení pravděpodobně odmítne, a to z obavy možného předložení akceptovaného stejnopisu někdy v budoucnosti. Podle ustanovení §65 odst. 1 in fine ZSŠ zůstává totiž směnečník zavázán z každého přijatého stejnopisu, který mu nebyl vrácen.

Depozitářem bude pravidelně ta osoba, která se na smluvním podkladě zavázala směnku za majitele předložit k akceptu (např. banka) a poté jí uschovat. Může jí být samozřejmě i přímo směnečník, ale riziko s tím spojené není jistě třeba dále rozvádět.

Protestační místo je dáno adresou schovatele. Není-li dána, platí pro určení protestního místa obecná ustanovení §87 odst. 1 ZSŠ o určování konkrétních místností k provedení těch směnečných úkonů, jež musí být učiněny u konkrétních osob (viz příslušná kapitola). Protestní lhůta je odvislá od protestu, jež má na perkvizitní protest

navazovat. Je-li již směnka splatná a musí být proveden protest pro neplacení, platí pro něj tatáž lhůta jako pro zmiňovaný protest. Dostane-li se směnka zase do situace, kdy je třeba ověřit odmítnutí akceptu, je lhůta shodná se lhůtou pro protestaci pro nepřijetí.

Protesty následující po protestu vydávacím se řídí stejnými pravidly, jak o nich již bylo pojednáno. Je tedy zřejmé, že místo a účastníci těchto po sobě jdoucích protestů se budou od sebe pravidelně lišit. I přesto však bude možné zaznamenat obě dvě ověřované skutečnosti do jedné protestní listiny. To vyplývá i z dikce zákona, kdy v ustanovení §66 odst. 2 hovoří o protestu pouze v jednotném čísle. Takový postup bude jistě praktičtější a samozřejmě levnější. Postup majitele by měl být takový, že se nejdříve pokusí od schovatele dostat akceptační stejnopis, poté se pokusí prezentovat směnečníkovi duplikát svůj a teprve byl-li v obou případech neúspěšný, obrátí se na zřizovatele protestu pro osvědčení obou nastalých skutečností. Ostatně, podaří-li se mu být v druhém případě úspěšný, ztrácí perkviziční protest smysl a byl-li již proveden, je zbytečný a náklady na něj ponese nenávratně majitel. Zde se tedy plně uplatní ustanovení §81 ZSŠ, umožňující do jedné protestní listiny zaznamenat i ty ověřené skutečnosti, týkající se několika osob (blíže v části věnované protestní listině). Pro úplnost ještě nutno dodat, že v případě uvedení doložky bez protestu není samozřejmě protesty navazující na protest perkviziční nutné provádět (viz kapitola zproštění protestační povinnosti).

Kapitola 8: Protest pro nevydání prvopisu směnky majiteli opisu

Druhým z vydávacích protestů je protest pro nevydání prvopisu majiteli opisu. Zde se tedy ověřuje ta skutečnost, že na žádost majitele opisu nebyl depozitářem prvopis směnky vydán. Již v části věnované institutu násobení směnky jsme nastínili, že účel obou způsobů znásobení směnečných listin je podobný. To se odráží i v charakteru právní úpravy. Tedy i zde je na opise obligatorní depoziční doložka s obdobnými právními důsledky. Obsah postihových práv, jež tento protest zachovává, je však od předcházejícího vydávacího protestu odlišný. Z povahy opisu, jak jsme již nastínili v příslušné kapitole, je jasné, že pro uplatnění směnečných práv sám opis nepostačuje. Aby byla směnka proplacena, musí být vždy prezentován její prvopis a opis zde plní funkci pouze legitimační. Z toho je zřejmé, že není-li k dispozici prvopis, tak dlužníků na něm uvedených se postih netýká. Nevydá-li tedy depozitář prvopis směnky řádnému majiteli, je ten v souladu s ustanovením §68 odst. 2 ZSŠ po perkvizičním protestu

oprávněn k výkonu postihu vůči těm, kdož opis indosovali nebo těm, kdo na něm převzali rukojemský závazek. Po tomto protestu k zachování těchto postižných práv již nemusí následovat žádný jiný protestní úkon jako v případě předcházejícím – to ostatně ani v důsledku chybějícího prvopisu není možné. V případě opisu půjde tedy vždy pouze o samostatný perkviziční protest. Protestní lhůta je zde omezena lhůtou pro neplacení, což znamená, že protest je nutný provést nejpozději druhý den následující po platebním dnu. Co se ostatních náležitostí tohoto protestu týče (místo, účastníci), je situace stejná jako u protestu pro nevydání akceptačního stejnopisu a lze tedy na příslušnou pasáž odkázat. Závěrem nevádí určitě připomenout, že výskyt tohoto druhu protestu bude vzhledem k nevyužití institutu opisu čistě raritní záležitost. Proti ostatním dlužníkům budou moci být práva vykonána až v případě, kdy se nalezený prvopis směnky dostane legitimované osobě do rukou či až bude směnka umořena. V úvahu samozřejmě přichází i možnost domáhat se škody po depozitáři, který neoprávněně vydal prvopis někomu jinému.

Kapitola 9: Zajišťovací protest

Tento druh protestu, jehož úpravu obsahoval jak SZ z roku 1928 tak již SŘ z roku 1850, dnešní právní úprava nezná. Nicméně pro lepší orientaci v protestní problematice jistě neškodí pojednat i o něm.

Obsah postihových práv v případě, kdy se stane proplacení směnky v budoucnu nejisté (situace předpokládaná dnes v ustanovení §43 odst. 2 ZSS), byl podle výše zmíněných právních úprav jiný. Majitel neměl možnost požadovat po dlužnících směnečné plnění přímo, ale měl právo pouze na poskytnutí jistoty, šlo o tzv. postih pro nejistotu akceptanta. To, že akceptant, dostal-li se např. do konkurzu, potřebnou jistotu (zejm. šlo o složení směnečné sumy do soudní úschovy) na výzvu majitele neopatřil, bylo ověřováno právě tzv. zajišťovacím, neboli sekuritním protestem. Na jeho základě se poté majitel mohl stejného práva domáhat na nepřímých dlužnících. V případě, kdy se směnka stala nejistou z důvodu odmítnutého nebo pouze částečného akceptu, plnil tuto funkci protest pro nepřijetí.

Že šlo o ustanovení problematické, není nutno jistě předestírat. Zejména nemožnost vydání směnky tomu, kdo jistotu poskytl (majitel měl povinnost vydat oproti jistotě právě jen sekuritní protestní listinu) a tím ztížení jeho pozice v dalším rembursním postihu, vedlo k tomu, že toto řešení těžko honorovaných směnek v době

splatnosti nebylo do ženevských úmluv pojato. Poukazovalo se na to, že poskytnutí jistoty znamená z hlediska nepřímých dlužníků v drtivé většině případů vlastně zaplacení směnky. Sekuritní postih, a tedy i jemu předcházející protest, byl opuštěn a majitel byl nadále oprávněn požadovat v těchto případech směnečné plnění přímo, na základě usnesení o prohlášení konkurzu nebo protestu pro neplacení (§44 odst. 5 ZSŠ).

ČÁST PÁTÁ: SMĚNEČNÝ PROTEST V PRAXI

Kapitola 1: Postřehy z praxe

Ve snaze získat přibližný obraz výskytu protestace v současné praxi, vedoucí ke zjištění jak se tento institut (tím i samotná směnka) v naší novodobé historii vyvíjel, je na tomto místě uveřejněna rešerše některých postřehů z odborné praxe jednoho z protestních orgánů - notáře⁶⁶ (proč právě tento orgán, není třeba určitě blíže vysvětlovat – viz kapitola o protestních orgánech).

Původní záměr uskutečnit výzkum založený na získání dat (počet jednotlivých druhů protestů za určité období ve vztahu k určitému místu) a jejich následné empirické zpracování do tabulky či do grafu se ukázal jako lichý. Výsledek by byl totiž podstatným způsobem zkreslen a vypovídací hodnota výzkumu nulová. Výskyt žádostí o provedení protestu je totiž, z celostátního pohledu, dosti proměnlivý – tu se protestuje více, tu méně, tu vůbec. Zdá se, že případný žadatel o provedení protestu se neobrací na svého nejbližšího notáře (z pohledu místa protestace), ale výběr uskuteční na základě své předchozí zkušenosti, doporučení a dokonce jsou i případy, kdy žadatel byl nucen obrátit se jinam z důvodu odmítnutí: „My protest neděláme!“.

Obecné závěry jsou samozřejmě možné. Lze konstatovat, že zřizování protestačních listin patří mezi notářské činnosti ne zrovna příliš časté. Nikoho jistě nepřekvapí, že nejvíce zkušeností s pořizováním protestů mají notáři z velkých měst, zejména z Prahy. V případě četnosti jednotlivých druhů protestů byl sice naplněn logický předpoklad, že většinu jich v naší směnečné praxi tvoří protesty pro neplacení, ale že se žádný jiný druh neobjeví bylo zarážející. Co do počtu lze v období po roce 1989 zaznamenat zajímavý vývoj. V 90. letech minulého století bylo žádostí o provedení protestace daleko více, než po roce 2000. Institut protestu kulminoval

⁶⁶Závěry prezentované v této kapitole se opírají o výzkum, jehož se zúčastnilo 76 notářů působících rovnoměrně po celé České Republice

v polovině 90. let minulého století, poté zaznamenal trvalý pokles, který trvá do dnešních dnů.

Současnou situaci nejlépe vystihují některé komentáře z praxe samotných notářů, jak bylo nastíněno v úvodu kapitoly.

JUDr. Ivana Krušková, notářka v Praze

Zatímco v roce 1996 dle námi vedené knihy protestů bylo naším notářským úřadem uskutečněno 136 protestů pro neplacení, v roce 1999 již jen jeden. Od roku 2000 u nás nebyl proveden jediný protest. Tuto skutečnost si z reakcí našich klientů vysvětlují zejména tím, že směnečné právo je velmi přísné na dodržení formálních náležitostí a tudíž používání směnek je širokou veřejností málo oblíbené. Běžný spotřebitel má z používání směnek obavy, nechápe je příliš jako cenný papír, ale spíše jako dlužní úpis a s jako takovým se směnkami zachází. Směnky používá pouze úzký okruh lidí, resp. firem, a tito většinou již používají směnky "BEZ PROTESTU", které se do našeho úřadu pak logicky nedostanou.

JUDr. Zdeňka Horáková, notářka v Hodoníně

Protestace směnky se v našem notářském úřadě dělala naposled v roce 2000. Před tímto datem se protestace prováděli poměrně často. Od roku 2000 se na naši kancelář již nikdo neobrátil.

Mgr. Pavla Huták, notář v Olomouci

Směnečný protest není častou listinou vyhotovovanou v naší notářské kanceláři, jde o četnost cca 1 za rok v průměru s tím, že se jedná výlučně o protest pro neplacení.

JUDr. Jiřík Fleischer, notář v Brně

Od roku 1993 až do současnosti mají požadavky na sepsání protestní listiny sestupnou tendenci (po roce 2000 to bylo: 15 protestů-2001, 11 protestů-2002, 2 protesty-2003, od roku 2004 již žádný). Jedním z důvodů bylo nepochybně zjištění věřitelů, že existence směnky sama o sobě nezaručí úhradu dluhu, pokud není směnka krytá. Další příčinou je stále častější vystavování směnek s doložkou "bez protestu".

JUDr. Josef Doležal, notář v Kutné Hoře

Po roce 2000 jsme neprováděli žádný protest. V naší oblasti se směnky téměř nepoužívají. Je to dáno vysokou formálností tohoto institutu a špatnými zkušenostmi věřitelů s vymáháním svých pohledávek zajištěných tímto institutem.

Mgr. Ludmila Mazlová, notářka ve Svitavech

Poslední protestní listina, kterou jsem vyhotovovala, byla z roku 1998, a to pro nezaplacení. Od té doby se mi žádná nevyskytla, neboť se obvykle používají směnky - tiskopis, kde je uvedeno " bez protestu ".

JUDr. Hana Jankovičová, notářka z Ostravy

Poslední protestní listinu jsem sepisovala v roce 2005 a protest byl pro neplacení. Ostatní protestní listiny jsou z let 1996 až 2000. Myslím si, že v současné době se směnky vystavují bez protestu, proto není třeba žádat notáře o protestaci. Ale podle mě je hlavním důvodem útlumu to, že pro věřitele je rychlejší a levnější způsob, jak vymocit svou pohledávku, sepsat před poskytnutím půjčky notářský zápis se

svolením k vykonatelnosti ve smyslu § 71a) násl. notářského řádu (z.č.358/1992 Sb.) jako exekuční titul.

Mgr. Jana Bečková, notářka v Praze

Jiný druh protestu směnky než pro nezaplacení jsem během soukromé praxe nedělala. Tyto protesty jsem zhotovovala v letech 1996 až 2000, od roku 2001 jsem nenapsala již žádnou protestní listinu.

JUDr. Michal Kulík, notář v Praze

Od počátku nového tisíciletí jsem sepsal pouze jednu protestní listinu, a to v roce 2005. Naopak od roku 1996 bylo o protest žádáno jednou ročně, roku 2000 dvakrát. Vždy sepisovány protesty pro neplacení směnečné sumy. Úbytek žádostí od roku 2001 zřejmě souvisí se změnou notářského tarifu. Do 30.6.2001 bylo za úhm úkonů potřebných k protestaci směnky, za každý protestovaný papír účtováno 1.000,- Kč. Od 1.7.2001 nabyla účinností vyhláška č. 196/2001 Sb., dle které (položka B3) se odměna za úhm úkonů potřebných k protestaci směnky počítá z tarifní hodnoty (tedy ze směnečné sumy, kdy z prvních 100.000 Kč tarifní hodnoty se počítá 1%, (...), nejméně je však odměna 2.000 Kč. Z toho důvodu je žadatel nucen k vymožení směnečné sumy navíc poskytnout nemalou částku jako odměnu notáři za sepis protestní listiny.

JUDr. Alena Havránková, notářka v Blansku

Jsem notářkou v Blansku ode dne 2.6.2003 a do dnešního dne jsem neučinila jediný protest. Ještě ze své praxe notářské koncipientky a pak kandidátky si pamatuji, že protesty byly ojediněle v devadesátých letech minulého století, tak asi 3-4 za rok a výhradně se činili ve prospěch a na žádost bank. Pak postupně protesty úplně vymizely. Útlum žádostí o provedení protestace po roce 2000 je dle mého názoru způsoben především dvěma skutečnostmi:

1/Rozšířením směnek s doložkou bez protestu, což znamená pro věřitele možnost rychleji (nepotřebuje protest, tj. notáře) a levněji (nemusí za provedení protestu platit) domoci se své směnečné pohledávky. A pak i veškeré vzorové směnky, které se například prodávají v Seftu nebo i běžně v papírnictvích, již mají přímo natištěná slova "bez protestu" a pokud lidé tyto vzorové směnky používají, pak automaticky píšou směnky bez protestu, aniž by si to i třeba přímo uvědomovali., prostě používají vzory.

2/Rozšířením jiných zajišťovacích institutů, které jsou pro věřitele ve většině případů daleko lepší a přijatelnější než právě směnka, uvedu například tyto:

- tzv. notářské zápisy se svolením k vykonatelnosti (§71a a násl.).
- od roku 2003 se upravila možnost zástavních smluv na movité věci, s tím, že věřitel může zastavenou věc ponechat zástavci k užívání.
- možnost zastavit obchodní podíl ve společnostech s.r.o.

JUDr. Jiří Nosek, notář v Kolíně

Celkem v mé knize protestů je zapsáno 26 položek a jde o protesty sepsané od 22. února 1994 do 6. dubna 2001. Od 7. dubna 2001 až do současné doby není v knize protestů žádný záznam. Poznávám, že ve všech dvaceti šesti případech se jednalo o protest pro nezaplacení. Důvody poklesu žádostí o sepis protestních listin neznám, zřejmě se pohledávky zajišťují jiným způsobem. Několik směnek, které jsem v poslední době viděl, byly vesměs "bez protestu".

JUDr. Miroslava Hůlová, notářka v Poděbradech

V letech 2007, 2006, 2005 a 2004 jsem žádnou protestní listinu nesepisovala. V r. 2003 jsem sepisovala 2 protesty, v r. 2002 jeden protest pro neplacení, v r. 2001 jeden protest, v r. 1999 jeden protest, v r. 1997 jeden protest, v r. 1996 dva protesty, v r. 1995 čtyři protesty, vše byly protesty pro neplacení. Směnky se ve veřejnosti zřejmě moc neujaly. Větší poptávka je po sepisování notářských zápisů se svolením k vykonatelnosti, které jsou přímo exekučním titulem.

ZÁVĚR

Institut směnečného protestu je nezanedbatelnou součástí směnečného práva, který však v povědomí, a to nejen širší veřejnosti, ale rovněž té odborné, zůstává stále poněkud zatemněn.

To je dáno především postupným rozvojem – renesancí směnečného práva v naší novodobé historii. Mezidobí komunistického státu (1948 -1989) totiž znamenalo totální útlum směnečné praxe. Ve vnitrostátním platebním styku tehdejších socialistických organizací byla směnka nežádoucím instrumentem, neboť její rozšíření by bývalo znamenalo prakticky znemožnění státní kontroly, což bylo v plánovaném a celostátně řízeném hospodářství nežádoucí. Realizace směnky byla tedy možná pouze v rámci mezinárodního obchodu, a to ještě v omezené míře.

V současné době ještě bohužel nelze hovořit o úplném "probuzení směnky". Její užití v praxi je omezeno z celé řady důvodů. Nedůvěra partnerů v obchodním styku, nestandardní obchodní prostředí stále se ještě vzpamatující z přechodu na ekonomiku trhu, neznalost právního řádu a jiné. To vše je důsledkem toho, že některé instituty směnečného práva zůstávají stále pouze mrtvou literou zákona a právě částí institutu směnečného protestu patří mezi ně. V kapitole pojednávající o obecné charakteristice směnečného protestu a rovněž v kapitole zabývající se postřehy z praxe jsme se již zmínili o rozšíření fenoménu vydávání směnek s doložkou bez protestu. Zdálo by se, že jde o pozitivní trend, neboť usnadňuje pozici věřitele a tím by snad mohl napomoci k rozšíření směnek obecně. Při pohledu do zahraničí, kde směnečná praxe nebyla poznamenána dočasným výpadkem směnky z obchodního života tak jako u nás, však zjistíme, že tomu tak není. Směnky s doložkou bez protestu jsou zde spíše výjimkou. Dlužníci si zde jsou totiž plně vědomi rizik plynoucích ze směnek protestu zproštěných a na takové směnky se odmítají podepsat. Lze předpokládat, že při postupném prolínání zahraničního obchodu, jehož je směnka nezbytnou součástí, se tato praxe dostane i k nám. Teprve budoucnost, doufejme že brzká, nám však napoví, zda si směnka v našich podmínkách dobude takové místo na slunci, jaké jí patří.

Dynamický rozvoj ekonomických vztahů v rámci tržního hospodářství však vyvolává potřebu znalosti směnečného práva již dnes, neboť současný překotný rozvoj směnečné praxe sebou nese velká rizika. Doufejme, že tato práce bude pro čtenáře znamenat alespoň malý střípek v mozaice poznání směnečného práva.

Příloha č. I – Lhůty k provedení jednotlivých druhů protestů

Nutno připomenout, že v souladu s ustanovením §72 ZSŠ lze veškeré směnečné úkony provádět pouze v dny pracovní. Protesty dále nutno na základě ustanovení §85 ZSŠ vykonávat pouze ve stanovenou dobu a to od devíti do osmnácti hodin.

	Směnka splatná na viděnou	Směnka splatná v určitý čas po vidění, směnka splatná v určitý čas po datu vystavení, směnka splatná v určitý den.
Protest pro neplacení	Totožná se lhůtou k prezentaci k placení, ovšem byla-li směnka předložena v poslední den této lhůty, je možné směnku protestovat ještě den následující. §44 odst. 4 ZSŠ	Dva pracovní dny následující po dni platebním §44 odst. 4 ZSŠ
Protest pro nepřijetí	Totožná se lhůtou k prezentaci k přijetí, ovšem byla-li směnka předložena v poslední den této lhůty, je možné směnku protestovat ještě den následující. §44 odst. 3 ZSŠ	Totožná se lhůtou k prezentaci k přijetí, ovšem byla-li směnka předložena v poslední den této lhůty, je možné směnku protestovat ještě den následující. §44 odst. 3 ZSŠ
Protest pro nedatované přijetí	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro nepřijetí.	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro nepřijetí.
Protest pro nepřijetí podpůrnou adresou	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro nepřijetí.	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro nepřijetí.
Protest pro nezaplacení podpůrnou adresou, nebo čestným příjemcem	Jako lhůta k protestu pro neplacení prodloužená o jeden den §60 odst. 1 ZSŠ.	Tři pracovní dny následující po dni platebním §60 odst. 1 ZSŠ
Protest pro nevydání stejnopisu směnky zaslané k přijetí	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro nepřijetí, nebo pro neplacení a to v závislosti na tom, jaký druh protestu po něm následuje.	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro nepřijetí, nebo pro neplacení a to v závislosti na tom, jaký druh protestu po něm následuje.
Protest pro nevydání prvopisu směnky majiteli opisu	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro neplacení.	Totožná se lhůtou k provedení protestu pro neplacení.

Příloha č. II – Zařazení protestace ve výkonu směnečného práva

A) Přehled správné manipulace se směnkou v době splatnosti:

- 1) Prezentace směnky k placení
- 2) Zřízení protestu pro neplacení
- 3) Prezentace směnky k placení podpůrným adresám a čestným příjemcům
- 4) Zřízení honoračních protestů pro neplacení výše zmíněnými osobami
- 5) Notifikace o odepřeném placení
- 6) Uplatnění nepřímých směnečných práv
- 7) Uplatnění přímých směnečných práv

B) Výkon předčasného směnečného platebního práva

– postih pro nepřijetí

- 1) Prezentace směnky k přijetí
- 2) Zřízení protestu pro nepřijetí
- 3) Zřízení protestu pro nedatované přijetí
- 4) Prezentace směnky k přijetí podpůrným adresám
- 5) Zřízení honoračních protestů pro nepřijetí výše zmíněnými osobami
- 6) Notifikace o odepřeném přijetí
- 7) Uplatnění nepřímých směnečných práv

– postih pro ohrožení – situace předpokládané v ustanovení §43 odst. 2 bod 2 a 3 ZSŠ (konkurz, likvidace, zastavení platů směnečníkem nebo akceptantem, resp. výstavcem nepřijatelné traty)

- 1) Předložení příslušného soudního usnesení, v případě zastavení platů protest pro neplacení
- 2) Prezentace směnky k přijetí podpůrným adresám
- 3) Prezentace směnky k placení podpůrným adresám a čestným příjemcům
- 4) Zřízení honoračních protestů pro nepřijetí a neplacení výše zmíněnými osobami
- 5) Notifikace o odepřeném placení
- 6) Uplatnění nepřímých směnečných práv

Příloha č. III – Notářský protest pro neplacení domicilované směnky

Jde pouze o text sepsaný zřizovatelem protestu. Součástí přílohy není doslovný opis směnky ve smyslu ustanovení §80 bod 6 ZSŠ (platí i pro následující přílohu).

N 204/2007

Protestní listina

sepsaná dne 28.03.2007 (dvacátého osmého března roku dvoutisícího sedmého) v notářské kanceláři v Praze 1, U Prašné brány 1078/1, mnou, JUDr. Bohdanem Halladou, notářem v Praze.-----

Dnešního dne byl podepsanému notáři předložen originál směnky, sepsané v jazyce anglickém, jejíž doslovný opis je následující:-----

Společnost Komerční banka, a.s., se sídlem Praha 1, Na Příkopě 969/33, PSČ 114 07, jako držitel směnky, požádala prostřednictvím své pracovnice [redacted] aby byl pořízen protest proti směnečnému dlužníkovi - [redacted] pro nezaplacení směnečné sumy ve výši 123.287,50 EURO (sto dvacet tři tisíc dvě stě osmdesát sedm euro a padesát centů).-----

Podepsaný notář se na žádost Komerční banky, a.s. dostavil dnešního dne v 11,40 hod. do pobočky Komerční banky, a.s. v Praze 1, Spálená 51, kde mu byla předložena směnka, jejímž výstavcem je [redacted] shora uvedený, k pořízení protestu. Nepodařilo se zjistit, že by se zde směnečný dlužník zdržoval, takže nebylo možno jej vyzvat k plnění.-----

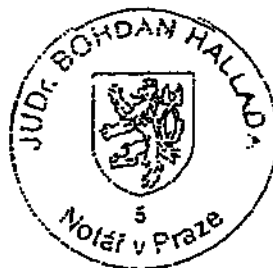
Jako místo splatnosti, domicil směnky, je ve směnce uvedeno Komerční banka, a. s., č. účtu IBAN CZ 09 [redacted].-----

Dle prohlášení Komerční banky, a.s. nebylo zaplaceno ani nebyla učiněna nabídka zaplacení do rukou protestního orgánu.-----

Tímto notář JUDr. Bohdan Hallada činí p r o t e s t, a to pro společnost Komerční banka, a.s., proti Petru Kratochvilovi, shora uvedenému, pro n e z a p l a c e n í směnečné sumy 123.287,50 EURO (sto dvacet tři tisíc dvě stě osmdesát sedm euro a padesát centů). Vykonání protestu se zároveň vyznačuje na směnce.-----

Prvopis protestní listiny se vydává společnosti Komerční banka, a.s.-----

O tom byla tato protestní listina sepsána, notářem podepsána a opatřena otiskem úředního razítka.-----

A handwritten signature in black ink, appearing to be "M. L.", located to the right of the notary seal.

Příloha č. IV – Soudní protest pro neplacení domicilované směnky

11 Nc 2001/2006

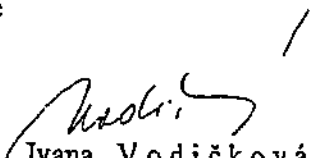
Okresní soud v Sokolově

Protestní listina

Na žádost Komerční banky, a.s. pobočka Sokolov, B.Němcové 1808, zastoupené
[REDAKCE], jsem se dostavila já, Ivana Vodičková, vyšší soudní úřednice Okresního soudu
v Sokolově dne 23. 5. 2006 v 11.25 hodin do haly Komerční banky, a.s. Sokolov, abych
vyzvala zástupce firmy [REDAKCE] k zaplacení
směnky, ale nezastihla jsem je. Shora jmenovanými zástupci Komerční banky, a.s. pobočka
Sokolov bylo sděleno, že směnečník měl zřízen účet u této banky, ale tento již byl zrušen pro
pohledávky vůči bance.

Okresní soud v Sokolově
dne 23.5.2006

Ivana Vodičková
vyšší soudní úřednice

Příloha č. V

Směnka s doložkou
„bez protestu“

Brno		dne 11. srpna 19 97		Místo placení Jihlava	
Místo a datum vystavení (měsíc slovy)		184.612 Kč		11. února 19 98	
Měsíc slovy		84 hal.		BEZ PROTESTU	
Za tuto směnku - 1. vyhotovení - zaplatte		184.612 Kč		Datum a podpis přijímacce (akceptantů):	
komu ZENTA a.s., Makovského 18 Klášterec nad Ohří		hal. jako nálože		ZENTA a.s. Klášterec nad Ohří	
slovy Kč		Směnečník (přesná adresa): BYSUM s.r.o., Lípová 134, Jihlava		Jméno (název) a adresa výstavce: ZENTA a.s., Makovského 18 Klášterec nad Ohří	
Spisovno u: Oblastní pobočky České spořitelny a.s.Brno pobočka Jihlava		Číslo účtu:		Datum a podpis výstavce: [Signature]	